

FRANCISCI
BENCII

A B. AQVA. PENDENTE

E. SOCIETATE. IESV

CARMINVM

LIBRI. QVATTVOR

EIVSDEM. ERGASTVS

ROMÆ, Apud Iacobum Tornerium.

CIO. IO. XC

FRANCIS
BENCI

AR. NOVA PHIBENTE

DE WY. STATUM

DE WY. STATUM

DE WY. STATUM

DE WY. STATUM

DE WY. STATUM

DE WY. STATUM

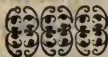
FRANCISCVS
BENCIVS

SOCIETATIS. IESV.

FRANCISCO. SFORTIAE

S. R. E. *(cardinali amplissimo*

S. P. D

VLTA E me
communes cau-
sae propriaeque
impulerunt ,
Francisce Sfor-
tia Cardinalis ,

siue cum superiorem vitam retexe-
rem meam & naturalem cognatio-
nem, siue cum cogitarem praesentem,

*

2

& sanctioris

Et sanctioris vincula societatis, ut
hoc quicquid est munusculi offerrem
tibi, intelligebam videlicet me eadem
opera gratum facturum compluribus
necessarijs meis mihi coniunctissimis,
qui summis viris famaue Et vir-
tute celeberrimis Mario Et Paulo
patruis tuis mirifice addicti semper
ac dediti fuere : Et Francisco pri-
mum parenti meo, quem tum sua i-
psius causa, tum etiam mea, illi ydem
tui patrui, Et tu in primis Cardina-
lis amplissime prosequimini beneto-
lencia non vulgari : qua ille maxime
cogitatione sustentat crudam suam
adhuc Et viridem senectutem :
Francisco deinde Morello, eiusque
fratribus germanis, meis consobrinis,
qui in obsequio quod acceperunt a
patre

patre, quasi hereditario iure perseue-
rant. neque nō aliquid Hasdrubal po-
tuit Andreae Bencij filius, tui studio-
sissimus, eaq. terra ubi primum hausi
hanc caeli lucē, quae & nunc gaudet
voluntario patrocinio excellētissimae
familiae tuae, & laetata est olim eius-
dem imperio ac ditione. Nā quid de
me dicam? qui cum essem eductus at-
que edoctus hac spe, ut quantulū pos-
sem ingenio ac doctrina inscrui-
re tuis, a patribus Societatis Iesu, qui-
bus vitae meae moderādae ac regen-
dae quasdam quasi habenas cōmisi,
illa superiora nesciētibus, iussus sum,
ut quibuscumque in rebus sciam pos-
simque morem geram uoluntati ac di-
gnitati tuae? Ergo haec, et si habent
aliquid commune, tamquam propria

numerentur . Sequuntur commu-
nia : immortalia nimirum beneficia,
mea quibus Sodalitas obstrictam se
esse profitetur Gregorio . X . III pro-
pinquo tuo , qui immensa beneficen-
tia , & religionis propagandae cura
supremam mortalium & caelo pro-
ximam dignitatem aequavit : quae
eius beneficia talia sunt ac tanta , ut
& in nostrorum omnium animis at-
que ore versentur , nec memorentur
a me ipso , cum sint in oculis Roma-
nae Urbis , & totius prope orbis Chri-
stiani . Has igitur ob res , non effu-
gisssem , ut arbitror , reprehensionem
hominum prudentium , si e duobus li-
bellis meis qui nunc exeunt (quando
unus iam diu erat desponsus) alter
non praescripsisset sibi nomen illustri-
ssimae

*simae amplitudinis tuae. Maluisssem
sane, haec quae offeruntur, meliora
esse, ac digniora admirabili tuo inge-
nio, & quo teneris studio rerum gra-
uissimarum : sed neque a mea im-
becillitate in praesens maiora existere
potuerunt, & fidem mihi facit tua
humanitas ac nominis magnitudo,
ut benignitate susipientis, ipsius rei
quae offertur exilitas augeatur. Vale.
E Collegio Romano Pr. Kal. Octob.*

CIO IO X C

[illegible]

С. Х. С. С.

I N D E X

CARMINVM

LIBER PRIMVS

Poëmatum heroico carmine
descriptorum: Eorum
nomina hæc sunt.

ARMEN	quo quaeritur quae sit opti-	
	ma ratio tranquillioris vitae instituen-	
	dae	pag. 1
De origine Rhetoricae		16
Epicedium Pauli Stellae		35
De alma domo Lauretana		39
De obelisco Vaticano		43
De tholo S. Petri		48
Judicium Laboris & Torpotis		53
Precatio ad Deum		67
Aliud carmen eiusdem argumenti		68
Aliud		69
Antonio Quaerengo		71
Ad duos Cardinales		73
Ad Cardinalem Maurocenum		74

I N D E X

L I B E R S E C V N D V S

continet odas viginti,
hymnos nouem.

2 V M

A D Gregorium XIII. P. M. in translatione
S. Gregorij Nazianzeni. ode prima, pag. 76

In eadem

Ad Christum pro Flandria . 79

Ad Flandriam . 80

In die Sanctorum Innocentium . 81

Ode sexta . 82

Ad Philippum Regem Hispaniarum . 83

De eodem . 84

De obstetricibus Aegyptijs . 85

De Sanctis Abundio & Abundantio . 86

Ad Martyres . 87

In funere Caroli Ducis Cluiae . 88

Ad Gulielmum Caroli patrem . 89

Ad Ioannem Moronum Cardinalem . 90

De Romae Nouae victoria . 91

De Virtute ex Aristotele . 92

Collegium Romanum. Anagrammatismus . 93

Ignatius de Loiola. Anagrammatismus . 94

Ad Petrum Magaum . 95

De obelisco Vaticano . 96

I N D E X

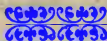
D e S. Iacobo Apostolo Hispaniarum patro-	
no. hymnus primus	pag. 107
De eodem	107
In translatione sanctorum Abundij & Abun-	
dantij	109
In translatione S. Sympherusae	110
In eadem	111
In translatione sanctorum Zamac & Faustj-	
niani	113
In translatione sanctorum episcoporum, Sim-	
pliciani, Benigni Bencij, Silinnij, Alexan-	
dri, & Martyrij	114
De sancto Didaco Complutensi	116
De eodem	117

I N D E X

L I B E R T E R T I V S

Elegias quattuordecim
complectitur.

D E Gregorio XIII. P. M. elegia prima	119
Ad Sixtum V. P. M.	122
De facello Exquilino	125
Ad Camillum Palaeotum	129
In funere M. Antonij Mureti iunioris	132
In obitum Alexandri Farnesij Cardinalis	138
Ad Odoardum Farnesium	142
Ad Christum	145
Ad Deum	146
Ad eundem	149
Elegia vndecima	150
Ad Christum in die Salutationis Angelicae	152
In die natali Domini	154
De Christi Domini precatione in horto	158

LIBER QVARTVS

habet epigrammata viginti
nouem, & disticha tria
& viginti.

D E Roma Vetere. epigramma primum	161
De Roma Noua	162
Ad Gregorium XIII. Pont. Max. de reliquijs translatis in templum nouum Farnesia- num	162
Ad eundem nomine regulorum Iaponiorum	163
Ad Sixtum V. P. M. de obelisco Vaticano	164
De eodem	164
Ad Franciscum Bencium parentem meum	165
Ad Sixtum V. cum inuisit eadem S. Hieronymi Illiricorum	165
Epitaphium Helenae quæ in ipso partu decessit	166
Epitaphium Bernardini Roscij	166
In tumulo cuiusdam	167
Ad Andreæ Bencium fratrem	167
In funere Iacobi Sabelli Cardinalis. Anagram- matismus	168
In	

I N D E X

In duo eiusdem argumenta illustriora	168
De eiusdem columba. Anagrammatismus	169
Ad insignia F. Hugonis Cardinalis Meliten- sis	169
Ad effigiem S. Hieronymi	169
De imagine Deiparae	170
De Beautissima Virgine	170
De eadem in caelum ascendente	171
De SS. Barptolemaeo & Ludouico	171
Ad imaginem conuiuij nuptialis in Cana Gali- leae	172
Ad Maxentium martyrem	172
Ad effigiem S. Hagnae	172
Ad effigiem S. Francisci	173
Aliud	173
De S. Maria Magdalene	174
De martyribus emblema	174
Aliud	174
Ad effigiem Christi redimitti spinis. Distichon primum	175
Ad Christum, dum cruci suffigitur	175
De rupe Caeterana	175
Ad effigiem Christi Domini & B. Ioannis Bapti- stae puerorum colludentium	175
Ad effigiem S. Petri	176
Ad effigiem S. Ioannis Euangelistae	176
Ad effigiem S. Gregorij Magni	176
Ad effigiem S. Francisci	176
Ad imaginem Beatae Catharinae Senensis	176

I N D E X

Ad vas aquae lustralis	176
Ad solarium matutinum	177
Ad effigiem S. Iuliani disticha duodecim	177.178
<i>ERGASTVS</i> drama	179

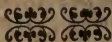
Finis Indicis.

FRANCISCI. BENCHI
E. SOCIETATE. IESV
CARMINVM

LIBER PRIMVS

Carmen quo quaeritur quae sit optima ratio
tranquillioris vitae instituendae.

Dictum in nouo Gymnasio Gregoriano
Romae v i. idus Nouembris
CIO IO XX CIV.

*VI fit vt anxiferae cum quisque
obliuia vitae
Otiaque & voto & blanda ratione
sequatur,
Atque omnes idem ardor agat,
vix denique paucis*

*Vera quies dematque metus, stimulosque reuellt,
Et caecos tumido depellat pectore motus?
An quia in obliquum incerta regione viarum
Quisque suum sectatus iter, procul auius errat,
Atque alias vagus in partes diducitur omnes,
Nec potis est animus curarum euincere molem?*

A

Sic

Sic equidem ducebam animo: ut si quaeritis, ecquae
 Momenta impulerint suspensam examine mentem
 Vergere in hanc partem, nisi quid uos auocat, oro,
 Attentas adhibete aures, animisque fauete:
 Ipse quidem expediam, rerum & discrimina pandā.
 Est bona pars hominum, quos plura innatus habendi
 Torquet amor vana illiciens dulcedine sensus:
 Namque illos simul ac tetigit praediuitis auri
 Ardor inops, pectusque insano perculit oestro,
 Ilicet exiliunt summa & nituntur opum vi
 Ad summas emergere opes: merguntur at ipsi,
 Dumque aliud miseri quaerunt, se perdere certant,
 Ut quam auide cupiunt, nequeant sperare quietem.
 Sic auri quaecumque lenis diffulserit aura,
 Fertur amans, feruetque amens, nil linquit inausum,
 Nil intentatum: temnens praesentia, tendit
 Id quod abest: nec meta datur, requiesque laborum.
 Sic puer, ut corpus radiati ab lumine Solis
 Auersum tulit, ut radijs tendentibus ultra
 Officiens, longam iaculetur protinus umbram,
 Ignarus si forte illam ludensve sequatur,
 Nil tamen assequitur demens, sequiturque fugitque
 Sese idem, & cura & cursu defissus inani.
 Ergo ille argenti venas, aurique metalla
 Scrutatus, terrae partes rimatur opertas,
 Et, saeuum, omniferae violat dum viscera matris,
 Ardet hians immane, feroque inuoluitur aestu,
 Atque illam effodiens, viuum se defodit alte.
 Aspice ut exanimis, quaesito ut concolor auro,
 Palleat, & vultu testetur nubila mentis,
 Utque

Utque animo incerto fluitans quid postulet ipse
 Nesciat, & quaerat semper, nec pectore constet?
 Heu miseri, quae vos subigit tam dira libido
 Abdita naturae toties, penitusque latentes
 Certatim penetrare sinus, summique feracem
 Materiem tentare mali, & recludere terras?
 Nec satis hoc: audent ignotos voluere casus,
 Nec dubitant vitam fallaci exponere vento,
 Et fragili freti ligno, freta caeca reductis
 Sollicitant remis, & monstra natantia siccis
 Spectauere oculis, blandi aut pellacia ponti
 Rideat, aut tristi minitetur fronte procellas.
 Non etenim facies eadem semper maris: altum
 Iam sternit, placidumque solū: iam murmura voluit
 Caeca tumens, magnoque vndarum fluctuat aestu:
 Et quassans caput indomitū fremit vndique, & ignes
 Euomit: & caelo gaudens indicere bellum,
 Foedere rescisso, montes attolit aquarum,
 Atque equitem impatiens arrepto ut pectore crura
 Ardua iactat equus, dorso procul excutit: ille
 Lucra petiturus, suprema diffitus vno
 Vix a morte gradu, iam caeli sidera lambit,
 Iam visus penitus stygias intrare cauernas:
 Se viuus viuentem effert, viuoque sepulcrum
 Nauigium statuit, caeli suspensus & inter,
 Atque maris molem, tandem se respicit, & se
 Stultitiae damnans lacrimas effundit inanes,
 Namque licet medio versantem in turbine mortis
 Quando absumpta salus, vitae spes deserit omnis,
 Atque fugae, ac penitus spes ipsa extincta timorem
 A 2 Extinguit,

Extinguit propiusque aperit se ianua leti,
Conſilia in melius referens, & mente recepta
Ipſe ſuam miſerans animam, ſe deſlet, & illos
Felices clamat, qui laeti paupere cultu
Per facile anguſtis tolerarunt finibus aeuum.
Quam mallet nullos duxiſſe ad peſtora remos,
Et nullam preſſiſſe trabem, pontumque profundum
E terra ſpectare procul, ventosque furentes.
Scilicet extorſit veras e peſtore voces
Mens commota malo, & duris exercita rebus.
Quod ſi forte maris tumidi Deus aequora placet,
Fluctibus & medijs det fractam euadere puppim,
Pauperiem ferre indocilis, ſimul ante malorum
Oblitus, reficit deciſo robore quaſſam
Ipſe ratem, atque iterum tentat vada ſeruida ponti,
Iniiciens ventis campo certamen aperto:
Tantum diuitiae diuerſo ab littore, tantum
Auri caecus amor potuit perferre laborum.
Sic propter vitam viuendi eſt nulla voluptas.
Quos etenim inſlauit leuium ſpes anxia rerum
Vt vento, & vani rapuere cupidinis aeſtus,
Vruntur miſeri, & ſcinduntur peſtora, quales
Aeſtate in media, cum facta ſilentia ſiluis,
Rumpuntur queſtu, viuentes rore cicadae.
Iam quid ego & pugnatum acies, Martisq. tumultus,
Aſperaque attingam ſacui certamina belli?
Cum ſtetit in medio denſis exercitus armis
Inſtructus ſpatio, ardentes cum longa cohortes
Explicuit legio, & compleuit milite campos,
Et procul aduerſa oſtendit fluitantia ſigna,

Fulgor

Fulgor ubi ad caelum se tollit, & horrida circum
 Aere renidescit tellus, & Martius horror
 Membra quatit, lectaeque ardent in proelia vires.
 Nam simul ac pugnam raucus canor increpat, idemque
 Excitat armatos, animosque accendit, & ipse
 Admonet armipotens paribus concurrere telis,
 Et conferre manum, & collatis quaerere signis
 Aut palmam, aut mortem, decertantesque cateruae
 Ceu quondam vasto luctantes aequore venti,
 Proelia sustentant ducibusque, & viribus aequis:
 Extemplo horribili tellus tremit icta fragore,
 Et mare longinquum horrescit, caelumque remugit,
 Responsant silvae, & montes: hinc ferreus imber
 Ingruit, & late campi fluxere natantes,
 Et procul accenso nitroque & sulfure viuo,
 Aetherio tonitru, & caelestibus acmula flammis.
 Aera tonant, longeque globos ardentia iactant
 Fulmineos, aciemque metunt, mediumque per agmen
 Limitem agunt, saeuit mors horrida, & omnia ferro
 Cum secat ancipiti, nigrantes explicat alas.
 Tunc inter bellantum iras, gemitusque cadentum,
 Cum vox mista virum, fremitusque auditur equorum,
 Et clypei galaeque sonant, & stringitur ensis
 Plurimus, & sparsis tellus hastilibus horret,
 Et rubet: & tristi refugum stat puluere caelum,
 Sanguineque effuso manauit turbidus amnis,
 Atque viros, atque arina virum deuoluit in aequor.
 Quis memoret tremefacta omni per viscera quantus
 Insinuet pavor, & tenui discrimine leti,
 Quantus agat dubios terror, glacieque rigenti

Membra liget, coëatque pigra formidine sanguis ?
 Tempore in hoc toto repetens suspiria corde
 Miles, ut in pacem flagranti pectore se se
 Creber agit, caramque domum, castumque cubile
 Coniugis, & dulces natos reminiscitur, & quae
 Sperat inops animi, pugnae mala : Iam satis, inquit,
 Poenarum dedimus, iam coepti poenitet, o vos
 O fortunati, dulcis quos commoda pacis
 Laeta tenent, & certa salus, vitaeque fruantes,
 Expertes belli securos ducitis annos,
 Consilio meliore usi : sunt otia vobis,
 Est iucunda quies : vobis non classica somnos
 Pulsa fugant : non hostis atrox cum fulminat, & cum
 Intentans mortem, densata ut grandine nimbus
 Obvia prosterneus saevit, vos terruit : intra
 Vos patriae fines, proprijsque in sedibus aevum
 Degitis optatum faciles, vitamque serenam :
 Contra ego non felix, notis disunctus ab oris
 Exul ago, vitamque extrema per omnia ducō,
 Et metuo instantem momenta per omnia mortem.
 I nunc, atque aude bellum praeferre quieti.
 At parte ex alia, clari quem fulgor honoris
 Percutit, atque oculos, animumque accendit & angit
 Ambitio, Tyrijs iteratae vellera lanae
 Muricibus, lellasque rubro de litore conchas,
 Atque salutantur turbam, numerumque sequentum,
 Attonitis inbiantem animis, studijsque petentem,
 Et tenuis tenebras vitae sordesque perosum :
 Roma tibi quorum fuit ingens copia quondam,
 Sed nec abest secunda seges : dum limina regum,
Atque

Atque aulas penetrat, domini nuiusque loquaces
Observat, fingens aliena ab imagine vultus :
Quanta putas miserum vexant incendia ? quantus
Est maeror ? qui quamquam animo subsedit in imo,
Et premitur, tamen in muto saepe eminet ore,
Et risum mendacem aperit, lectumque dolorem :
Nec miram : inuidia, miseroque cupidine pectus
Vritur, & cinere in multo veluti obrutus ignis
Emicat, & tennes index it fumus in auras,
Indicio patet ipse suo, palletque pāuetque,
Mensa cibi, lectus somni traducitur expers.
Quod si forte aliquem domini prouexerit aura
Curarum in partem, atque arcani conscia sensus
Munera, ut in clara versetur luce, potentem
Quem taciti spectent oculi, digitique loquantur,
Ambulet ut regi propior, propiorque sedere
Vina inter lectasque dapes, lectosque ministros,
Et praelibatas epulas contingere possit :
O quanto liuore animus tabescit, & ira,
O quantum est odium vitae, lucisque tuendae,
Illum omnes colere, esse illi maxima curae,
Quaque tulit gressum, laetos assurgere ciues :
Se gregis in numero, quem sors obscura recondit,
Non vllum gessisse vniquam nomenque, decusque ;
Et quamquam magnis magnorum obsessor honorum
Officijs pugnet, vanum cecidisse laborem.
Ergo ut aus quaerit decisis abdita pennis,
Nec sublime potest in plumis tollere corpus :
Sic lucem fugiens hominum consortia vitat,
Vnius ut ipse suae producat funera famae.

Quippe indignatus maeret cessisse minori ;
Cuius opes nequit, aut mores perferre superbos ;
Vsq̃ adeo, vt cauta si verses omnia mente ,
Non forsan facile hoc omni ratione refutes .
Ille etenim ex humili qui creuit stemmate , & altum
Vertice conspicuus caput extulit, illicet omnem
Turgidus excelsa plebem despectat ab arce .
Quanta supercilio moles imposita potenti ,
Luminibus grauitas, toruae fastidia fronti ?
Vt quos maiores olim tulit improbus, atque
Dignior ante omnes humili vitae locoque,
Iam positos infra nullis affatibus illos ,
Sed ne oculis atque ore quidem, vultuque beato
Dignatur, metuens maculare hoc lumina caeno ;
Oblitusque sui, fortunaque ebrius ipsa ,
Quae rerum subiere vices, quam nigra procella
Aestatem excepit, tempestatemque serenam,
Nil secum repetens stultus, quae somniat error ,
Vera putat, falsusque animi, spem pascit inanem ?
Sed tamen interea rerum conuertitur ordo ,
Atque hominum meliore loco, labefacta ruit res ,
Et leuis incertos casus transmutat honores :
Nunc mihi, nunc alijs arridens ore benigno.
Heu vanos hominum nisus, stultumque laborem ,
Lubrica quid toties petitis ? quid certa pericla
Quaeritis incerti? quid tandem incommoda saeculi
Augētis miseri semper ? spatium breue vitae
Quid breuius facitis ? curasque accersitis vltro ,
Quae ceu praecipites fluij de montibus altis
Subiectas celeri consternunt agmine valles ,

Sponte

Sponte sua ignaras mentes ac pectora inundant ?
Vosne odium cepit vestri ? satis ipsa superque ,
Ne cumulate alios, maerorum examina in ortu
Cuique dedit natura suo: ne incendite morbum
Crescentem, potius medicina flectite : gliscit
Ille magis, viresque acuit, flammisque ministrat,
Et secunda malis absunit viscera curis :
Aestiferis curis, quarum nec nomina quae sint ,
Nec quae sint species, aut mēte, aut carmine, quisquā,
Credo equidem, nec vana fides , comprehendere possit .
Dixerit hic aliquis, si curarum omnia plena ,
Inque illas hominum natum genus , an pote certum
Sperari effugium ? an veluti ratis aequore vasto
Naufraga cum scissa est, nautasque exponit in undis,
Nusquam tuta salus, mediaque in morte tenentur ,
Sic etiam postquam mortalis lumina vitae
Quilibet attigerit, lacrimans, lacrimabilis idem
In mare naufragum matris proiectus ab aluo
Nusquam tuta quies, luctus, curaeque sequaces
Incubuerē animis, nec inania iurgia miscent ?
Haud equidem abnuerim : nec quisquā dicere falsum,
Omnia si secum reputet, me forte putarit :
Sed tamen in medijs tabulam si fortiter undis
Naufragus arripias, constanti & pectore serues ,
Paulatim adnanti liceat sperare salutem .
Ille etenim prudens, fortunatusque laborum,
Egregiusque animi, vitam iucundius optat
Ducere, & euentus habuerunt vota secundos,
Qui nec opes, nec caedem hominū, nec sperat honores,
Nec quibus immoritur vulgus : virtute sed vna
Cuncta

Cuncta minora putat, discendi & captus amore
 Inuigilat libris, libris se inuoluit, & ardet
 Omnia vestigans, rerum cognoscere causas,
 Quaeque oculos fugiunt, celeri percurrere mente.
 Ille, licet tranquilla quies, curisque soluta
 Gaudia non desint, sed amantes otia Musae
 Pectus alant, ludo non delectatur inerti,
 Nec vacuas ignauus amat consumere noctes,
 Sed vigili excitus studio, gratoque labore
 Dulciter allectus, veterum monumenta virorum,
 Et sapientum artes, doctrinarumque reperta
 Excuit, atque opibus mentem melioribus ornat:
 Quandoquidem euigilans multa de nocte, priusquam
 Auroram gallus cantu, & plaudentibus alis
 Prouocet, haec Solem rubicunda luce morantem,
 Artibus ingenuis iamdudum affixus, & haerens,
 Nobilibus mentem studiis, & lumina pascit.
 Nam seu quae verum a falso discriminat, & quae
 Sermone ratione artem concludere monstrat,
 Sensibus explorat tacitis, seu coepta latentis
 Naturae, & varios iuuat componere motus,
 Siue acrem obtutum rebus caelestibus infert,
 Quis referat, quanta constet dulcedine pectus,
 Qualia certatim perfundant gaudia mentem?
 Scilicet exquirat transacti haud inscius aevi
 Qua corpus ratione ingens concreuerit orbis,
 Atque suis descripta oris sint membra, locisque,
 Nec quicquam alterius tenet transmittere fines:
 Caelum erret, stet terra, fluat mare, pendeat aer,
 Et capiant certas animantium singula formas.

Illae

Illae autem, aeternum saecula ut se cuncta propagent,
Vnda velut fugiens veniente impellitur vnda,
Flumen idem remanet, pariter surguntque caduntque,
Inque vicem nascente noua vetus interit aetas.
His alitur curis, nec absē sollertia maior:
Quippe etiam, audaci sinuosa volumina visu
Omnia condentis, promentis & omnia caeli
Explicat, inuentis gaudens, magnamque per artem
Sublimes aperire vias, & limina certat.
Iamque suis stellas formis ac viribus omnes,
Et celerem imparibus cursum notat intervallis,
Quaeque suum aligeri virtus contorqueat axem,
Quae faciat luci aut nocti longamve breuemve
Causa moram, seu bruma cadat, seu serueat aestas:
Vnde vigor ventis, quo concita saepe tumultu
Terra tremat, quatiatque domos, & terreat vrbes:
Cur toties Sol deficiat, cur Luna labores,
Nec migret iratum dictis de sedibus aequor,
Nec fusis decrescat aquis, crescatque receptis.
Nec minus ut coeant caecae per inania nubes,
Et caelum inuoluant tenebris, hiememque minentur,
Et scissae liquidum demittant protinus imbrem:
Mugiat ut tonitru domus ardua, & aethra minaci
Agmine dissiliat, ruptis ut nubibus ignis
Emicet, & misto fulgore & murmure fulmen
Terreat explosum, terrae sola, caerulea ponti.
Quod si forte iuuat propius concedere, & illa
Quae doctis subiecta oculis spectacula pandunt
Grata magis, miranda minus, quia saepe videntur,
Cernere, & occultas venari indagine vires,

Nimirum,

Nimirum, & naturam hominum, prolemq. ferarum,
 Et pecudū, & volucrū, atq. vna genus omne natantū,
 Cur ferrum alliciat magnes, caua vallibus echo
 Cur resonans parua frustretur imagine verbi,
 Inspicere: aut etiam siluis natalibus arbor
 Fertilis, an sponte, an posito de semine crescat,
 Quaerere: & ingenium fruticum, segetisque feracis,
 Frugis, & herbarum, & quaecumque arbuscula virenti
 Se tollunt fronde, & fetus in tempore fundunt:
 In tenui labor, at tenui de germine suauis
 Exprimitur succus: quis enim non gaudeat inter
 Singula, quae cupidae praepandunt lumina menti?
 Adde tot impositas varijs regionibus vrbes,
 Et varios hominum mores, lucosque, lacusque,
 Fluminaque, & fontes, montes, vallesque, viasque,
 Tum siqua est fluitans, siqua est circumflua ponto
 Insula, & egregiam quisquis felicibus vndis
 Tellurem fluuius locupletat, & irrigat auro:
 Quae pellucentes lapides, gemmasque nitentes
 Ripa alat, & varijs depingat littora conchis.
 Haec agitati homini, quam vera & certa voluptas?
 Fructum animi vt nihil imminuit, pacemve quietam?
 Sed quis erit finis? viden' vt sese erigat vltro
 Supra hominem, illustrans mortalis commoda vitae?
 Quid sit enim virtus, & quid sapientia possit,
 Quam saepe & pulchrum turpi, & contendat honesto
 Vtile, perspicere, atque animam vitijsque carentem,
 Et curis vacuam, & sanctis virtutibus aptam,
 Exemplar reliquis imitandum ponere, quanta
 Dignum laude putas? quanta, traducere vitam

Caelitibus

*Caelitibus dignam in terris, c. itamque tenere,
Qua te, qua natos, qua urbem ratione gubernes?
Quid cum etiam gaudet victuris credere chartis
Quae didicit, multo contingens cuncta lepore,
Seu sermonem habeat, seu condat nobile carmen?
Illum equidem, mihi si liceat depromere verbis
Sensa animi, quando tantis excellere rebus
Ipse Deus voluit, diuina stirpe creatum,
Et decus humanae gentis demirer, & optem,
Vestra meo nisi dissideat sententia voto,
Vt similem studijs vitam, factisque sequamur.
Plurima de genere hoc fama maiora fideque
Commemorem, si fas: sed adhuc & plura supersunt:
Et satis haec, ne detineam vos carmine multo.
Sed quo? quo rapior sublimis? limen Olympi
Quis referat? iuuat intrare, & penetrare beatos
Talia cum cupida visendi mente recessus:
Quamquam oculos hebetat mortales humida circum
Fusa mihi nubes, caligantesque tenebrae.
En domus, en video, superum domus enitet ingens,
Splendidior vitro, fuluo radiata metallo,
Quam circum murus stellatus iaspide cingit.
Ille videns, triplex vno qui lumine fulget
Sese aperit, late exundans, inque omnia lucem
Dispensans, totum irriguis splendoribus orbem
Conferit, & fetum vitali recreat aura.
Ter ternas circum videas adstare cohortes
A ligerum alterno modulantes carmine cantu,
Attonita qui mente canuat, laudantque parentem,
Atque Dei nutum, maiestatemque verendam
Observant*

Obseruant alacres studijs, quorum agmina quæ sunt,
 Sunt habitus totidem diuersi, vestis, & oris.
 Has super egregio magnum decus enitet ore,
 Et vir conspicuo cingens diademate frontem,
 Prima tenet, iuxtaque comes pulcherrima virgo,
 Vnde Deus quondam mortales induit artus.
 Hic vir, hic est, sibi quem promissum sapius, orbis
 Audijt, & vidit perfossum vulnere plantas,
 Atque manus saena & traiectum cuspide pectus,
 Illud amore audidum, cuius prædiuite vena
 Exilit effusis septenis fontibus, vnda
 Natiuam maculamque luens, & crimina tollens.
 Hos fontes, Deus, hos fontes, hos repperit vsus
 Ipse Deus, fluuio vt posset delere salubri
 Immundam illuuiem, veteremque inducere cultum
 Gens hominum turpi iamdudum obnoxia morbo.
 Ipse etenim (quis enim aeterno modus adsit amor?
 Quid non fecit amans?) curam huc traduxerat omnē,
 Redderet vt vitam, mortem vt mortalibus idem
 Auferret, superaue humiles in sede locaret.
 Nempe tulit mortem, quam reppulit: occidit ipse,
 Dum cadit, & caelum, & terras aucturus, & aras,
 Caelum animis, terras aris, & ritibus aras.
 Salue vera Dei proles, Deus, ipse, salusque
 Humani generis, tanton' dignaris honore
 Me famulum? tua ne hæc olim per vulnera seruor?
 Vulnera quæ Solem radijs & lumine vincunt,
 Quæ magnus meminisse dolor, spectasse voluptas:
 O, liceat nobis, senio cum moenia mundi
 Expugnata dabunt labem, seramque ruinam,
Omnibus

*Omnibus & iuste meritorum praemia reddes,
Prendere quam caeli cupientibus annuis arcem:
Hic ubi in aeternum secura pace fruamur.
O fortunatos, haec quorum pectora cura
Vna coquit, si cura tamen dicenda voluptas,
Tanta est, ut libeat naturam quaerere rerum,
Quas caelum tenet amplexu, tellusque recondit:
Qui pia solícite venerantes numina, mentem
Moribus, & rectis linguam sermonibus ornant.
His veteres vitam studijs coluere parentes,
Qui tantum e tenebris potuere extollere lumen,
Ad quorum exemplar cupide nos fingimus omnes.
Ergo agite, o iuvenes, si nobis otia pulchra,
Quae placidam nullo perturbent turbine vitam,
Non animus deses, nec turpis inertia cordi:
(Hoc pietas petit, hoc superis addicta voluntas)
Discendi studio, & verae virtutis amore,
Qua patres posuere pedem, quibus atria caeli
Sancta patent, aequis animis, non passibus aequis,
Caelum aspectantes, vestigia tanta sequamur.*

D E. O R I G I N E
R H E T O R I C A E
EX. PROTAGORA
PLATONIS

ANNVA conuersis bis septem
anfractibus orbis
Cura redit, iuuenes, veterum qua
dicta virorum;
Ignea qui celeris vibrarunt ful-
mina linguae,
Rhetoricaeque memor praecepta
remetior artis.

Quare agite, & mecum nostrarum exordia rerum
Susceptique operis laudem celebrato fauentes.
Rhetorices antiqua mihi terrestris origo
Carmen erit. Tu Christe faue: tu carminis auctor,
Dexter ades, quamquam hic Graiae vestigia gentis
Ingrediar, doctosque dolos, & ludicra fetu
Plena graui, & veros falsa sub imagine sensus,
Ceui rigidis subter folijs, & cortice duro
Saepe latent dulces seruantes semina fructus.
Vos autem, quibus egregio sub pectore virtus
Excubat, humanumque animum, mentemq. benignam
Praebet, & his placidas dictis aduertitis aures,

Estc

Este mihi faciles, sit fas mihi munere vestro
 Priscorum commenta virum memorare canendo:
 Et veniam, si ficta feret, concedite vati.
 Ante hominum pecudumq. genus, pictasq. volucres,
 Et quae muta secant liquidos animantia fluctus:
 Omnis erat rerum species confusa, neque vllus
 Orbis honor, maria, & tellus, nec lucidus aether
 Seminibus permista suis sine lege coibant
 Cuncta coërcebat tenebrosum corpora corpus.
 Sed simul in proprias coeperunt singula sedes
 Muneribus discreta suis ex ordine labi,
 Et tener ab rerum discrimine crescere mundus.
 Tum primum in medio consedit pondere tellus
 Nixa graui, hanc circum irriguo se gurgite pontus
 Intulit, & super incubuit spirabilis aër;
 Omniaque extento caelum comprehendit amictu.
 Nec minus aurato distingui coepta decore
 Sidera, quae toto radiant pulcherrima Olympo,
 Seu tremulo rutilant, seu fixo lumine fulgent.
 Terra tulit grauidas vlllo sine semine fruges,
 Terra parens rerum, & magni velut emula caeli
 Induere in varios studuit sua sidera flores.
 Haec propter, rosa sanguineo, vicia fusco,
 Lilia candenti, flauo velatur amictu
 Caltha, crocus rutilo, violae ferrugine, & auro
 Et niue fulgentes, alios variare colores.
 Atque alios tendunt: haec pallet, purpurat ostro
 Illa magis, gemmam illa refert, stellamq. micantem,
 Haec virides rubro praetexit sanguine guttas,
 Et matutinis collucet roribus herbae.

Talis erat mundi facies : animantia deerant
 Interea, quorum obsequijs assuesceret orbis :
 Vi domus in domini varios describitur vsus .
 Iamque dies praefixa aderat, qua numina diuum ,
 Qualia finxerunt ludentes monstra Poëtae ,
 Cetera quae deerant e terrae glutine & igni
 Formandi studio, scdem venere sub vnam,
 Qua latuere cauae nigra sub rupe cauernae .
 Nec mora : multiplices species, volucrumq. cateruae
 Squamigerumque pecus pelago, formasq. animantum
 Effingunt, hominumque genus. sed spiritus illis
 Tardus, & infirmæ vix noto in corpore vires .
 Roboris expertem vitam sine luce trahebant .
 Nec talem duxere diu. Producere tandem
 Dii statuunt, cautoque vocant cū fratre Epimetheum.
 Imponunt his partem oneris, sociosque laborum
 Esse iubent, horum arbitrio permittere visum
 Munera mortales olim tribuenda per omnes ,
 Seu volucres, piscesve forent, hominesve, feraeve.
 Dicitur has partes fratri cessisse Prometheus ,
 Scilicet eximiam speranti hoc munere laudem .
 Ille autem velut imprudens si forte magister
 Sumat opus, primo vires artemque profundit
 Inscius, haud sese ventura in tempora seruans :
 Talis & ipse Deum in pecudes largissima dona
 Omnia dispensat male prodigus, immemor vna
 Humani generis, cui pars non vlla relictæ est .
 Ergo alijs celeres infirmo corpore motus
 Attribuit, quibus & ventos praeuertere possint,
 Et volitare leui tranantes aëra penna .

Sunt quibus ingentes generoso in pectore vires
 Inseruit, tamen vt tarda se mole ferentes
 Inuideant leuitatem alijs, sed robore praeferant.
 Idem etiam haec operit rigidis animalia villis,
 Fortibus haec corijs, haec durae cortice testae,
 Haec squama squallere iubet, pars corpora pluma
 Suspendunt volucris, sunt illis mollia lanae
 Vellera, partem autem pinnis setisve rigescunt.
 Quin etiam facile vt vitam corpusque tueri
 Esset, & aeternum species transmittere in aeuum,
 Mutuaeque aduersus muniri proelia possent:
 Cornibus his frontes, illis armauit obunco
 Ungue pedes, his rostra dedit: sunt corpora turris
 Ritu alijs, sunt quae se oculis vigilantibus, & sunt
 Quae se astu, & quae se valeant seruare veneno:
 Dentibus haec, rituque, sero sunt corpore tecta
 Quaedam alia, & circum spinis ingentibus horrent,
 Telorum in marem, excusso quae tergo iactant,
 Non secus ac carni nervo stridente sagittam
 Adde quod & pecudum generi sunt obuia cuique
 Praesidia, aut certe paruo quaerenda labore,
 Seu victu indulgere iuuat, seu ponere fessa
 Membra solo, & placidam libeat captare quietem:
 Lectum illis praebent instrata cubilia fronde,
 Et nemoris dorso molles iacuerè per herbas,
 Poma ferunt baccaeque cibum, radicibus illae
 Vescuntur durae vulsis è viscere terrae:
 Hae laniant, manduntque alias, magnaeque suae
 Funesta in pecudes exercent regna minores.
 Quare etiam effectum facium vt genus omne animantum,

Quae praeda satiare famem, quae viuere raptò,
 Quaeque sitim gaudent haustu sedare cruoris,
 Haud plures alat, & longo post tempore setum
 Concipiat tandem, & seras vix fundat in auras.
 At contra infelix venantum praeda, ferarum
 Mite pecus, grauidò nameròsò corpore prolem
 Sufficit, & facili deponit pignora nisu,
 Non ita post multo patres auctura nepote.
 Haec simul effundens pecudes exhaustit in omnes
 Iapetò natus, tandèm se aspexit, & omnes
 Absumptas vires serò cognoscit, & vnum
 Esse hominem reliquum sine re, sine spe, sine diuino
 Munere. Quam sera est imò sapientia fundo?
 Ingemuit, fratremque diu respexit iniqui
 Spectatorem operis. Doluisti caute Prometheu,
 Quando hominem aspexit. Turbatus constitit ipse
 Solus, inops, laedi facilis, nudatus, inermis,
 Infelix, tantum lacrimas effundit, & vdis
 Fletibus, ac teneris vagitibus aethera complet.
 His inopem sese, his miserum, nec iure relictum
 Donorum expertem quaeritur, partesque reposcit
 Ipse suas: frustra: proprios animantia in vsus
 Omnia rettulerant, nec vero audire rogantem
 Eq. suis rebus decedere posse negabant.
 Illicet horribili trepidauit terra tumultu,
 Saeuit atrox bellum, vi cuncta & fraude geruntur:
 Omnia conserta miscentur corpora pugna.
 Sic crepitans vbi feruet hiems, ventique profundum
 Foedere rescisso factò velut agmine vexant,
 Et Notus in Boreâ, & Zephyrus bacchatur in Eurû,
 Continuo

Continuo exultat pelagus, fractaeque procellae
 Vnâque tollunt se, & caelum tellusque remugit:
 Omnis abest requies, pax omnis: nulla salutis
 Nulla fugae ratio: clademque, necemque minantur
 Omnia, nec miseris tanto spes ulla periclo est.
 Infandae o pugnae facies, o agmina mille
 Tam promptis instructa armis volucrumq. ferarumq.
 In miserum glomerata hominē. Nempe audeat vnua
 Imbellis, desertus, inops, rerum omnium egenus
 Pectore nudato tam forti obsistere turbae.
 Pugnabant homines, sed letum immane manebat:
 Arma quidem non sunt ipsis vestesve repertae,
 Nondum vllae certandi artes, non bellicus vsus,
 Non gladios strinxere manu, non aerea cassis
 Stat capiti, aut clypeus per mollia vincla lacerto
 Inferitur, nondum consertis leuiter hamis
 Lorica induitur: nescit leuis hasta ruentum
 In pugnam, volucris perrumpere limite turmas.
 Non currus sonipes, fera nec calcaria sensit,
 Non equitem dorso, non frenos ore recepit:
 Sed neque fulmineo dissultat machina bombo
 Quassa fragore graui: vt strepitus imitetur Olympi,
 Dum tonat, & rutilo iaculatur ab aethere fulmen.
 Pugnant: sed enim siluas, & concaua cursu
 Antra petent profugi, penetrabit saxea tellus
 Agmine praecipiti frendentum immane leonum
 Horrida vis, stimulante fame, rapietque feretque
 Corpora, & humano spargetur terra cruore,
 Viuaeque viuente condentur viscera busto.
 Conscentent viuas ne trabes, altasque cupressus?

Extemplo insilient auium strepitantibus alia
 Agmina clangentum, letumque informe ferentum
 Vnguibus, & diro lacerantum pectora rostro.
 Talia Pygmeae dicuntur proelia genti
 Strymoniae mouisse grues, cum territa pubes
 Corporis exigui, clangorem & rostra volucrum
 Ut fugerēt, natali etiam de sede profugit.
 Terra autem non tuta domus. Pelagus ne petessent
 Vi rapida? quis sternat iter? fluctus ne tumentes
 Temnere quis paret, & dubio se credere ponto?
 Scilicet accedet valida qui ligna bipenni
 Deuoluat, scindatque trabes, ignique sequaces
 Molliat, ac pice perfundat, tum robore texto
 Veluolum aedificet corpus, remisque paratis
 Inijciat noua transstra, ratemque impellat in aequor.
 Quae simul vincta natet, celeri simul impete ventis
 Inijciat bellum, & campo procurrat aperto.
 Atqui naui abest, tamen & vada caerulea nando
 Transmittent, flatuque simul iactisque lacertis
 Pectore discindunt pelagus, quaerentque per undas
 Effugium à terris. Quis nandi repperit artem?
 Quis motis docuit manibus discludere marmor,
 Cedat ut, & liquido sustentet corpora fluctu?
 Praeterea exterrent fremitus & murmura Ponti,
 Et rapidi tot monstra maris, crudelia cete,
 Et Scyllae, & Pristes, & hianti gutture Phocae
 Ingenti latratu, & terrifico mugitu.
 Quid faciant miseri, deuotaque corpora morti,
 Quis neque perfugium tellus neque praebeat aequor
 Mussantes doleant ne omnes, pereantque silentes,
Seque

Seque feris praedam velut in viuaria clausam
Esse sinant, viuique suum deforme sepulcrum.
Horrescant, vastum metuentes semper hiatus?
Non ita: non feret hoc praestanti corde Prometheus
Germano haud paulo sapientior. euolat ille
Ad superos, hominum veluti mandata referret,
Sponte sua: neque enim talis sapientia menti
Illorum est, tantae ut cladi reperire leuamen
Possit, & hunc tandem curis imponere finem.
Ergo hominum indignos animo miserante labores,
Non audax, caelo ut referat mortalibus ignem
Ut quondam, ut perhibent: non usus fraude Prometheus
Luce palam, magnum & vultu testante dolorem,
Ad superos legatus abit: rerumque parentem,
Qui mundi status, & ratio, qui casus agat res,
Quae clades miseranda homines, fortunaque merfit,
Edocet, & requiem pugnae, rebusque salutem
Postulat euersis, ne diuum insignis imago
In terris, hominum genus admirabile pessum
Sic abeat, data praeda feris, monstrisque marinis:
Munera seruentur superum. Quae meta laborum?
Qui finis? semper ne hostilia circumspiciat
Agmina gens hominum imbellis? semper ne ferarum
Mugitus, strepitusque pedum, faucesque tremiscet?
Quod nisi caelicolum seruet pater, atque hominum rex.
Ipse suum quod finxit opus, ni consulat ultro,
Intereat decus, & rerum aspectabilis ordo.
O pater, o caeli, maris, o terraeque potestas,
Affer opem, si fas, poscentibus: aspice quantum
Diluuium inuoluens terras impune feratur.:

Da dextram miseris, caelo solatia mitte;
 Ne pereant, prosit similes caelestibus ortos.
 Dixerat, & lacrimis maduerunt ora profusis.
 At pater omnipotens casus miseratus acerbos
 Constitit, inque hominum defixit lumina rebus:
 Nec tantum decet esse morae: demittit ab alto
 Mercurium in terras, ac primum talia mandat.
 I, celer, i, succurre hominum opportune labori:
 Et tecum ratione vna ac sermone potentem,
 Quam primam in nitida virtutum sede piarum
 Esse vides, cultu insignem, viridemque iuuenta,
 Duc age Rhetoricen: nihil est felicius illa,
 Quod clades & damna leuet: dabit ipsa salutem
 Humano generi, ut sese defendere possit
 Consilio, & saeuas animantium eludere vires.
 Non tamen ex aequo cunctis tribuenda, neque vnam
 Quilibet in proprios vertet communiter vsus:
 Sed si qui ingenio praestant, & moribus, atque
 Mente vigent, celerique valent comprehendere motu
 Maiestatem illam, ac reliquos formare docendo,
 Fas illis dicendi artem concedere tantum.
 Concilijs sedet hoc caelestibus: haec mea mens est.
 Iuppiter haec: nutuque omnem tremefecit Olympum.
 At sacra Rhetorice medijs in maenibus vrbis
 Aetheriae longe sublimi in sede sedebat
 Vestitu illustri, quem versicolore lapillo
 Flos auri confertus obit, largumque nitorem
 Euomit, & vario visum splendore lacessit:
 Qualis Chaoniae torques gemmata columbae
 Emicat, ut radijs aduerso in Sole refulsit,

Nunc.

Nunc hos, nunc illos pluma referente colores :
Pulehra quidem forma, sed cuius candida succus
Pinxerat ora lenis, roseum mentita decorem,
Dextraque depositos crispauerat arte capillos.
Ipsa manu cornu praeferat, in signe beatum
Omnigenis auctumque bonis, opibusque refertum :
Diuitiae circum assistunt, & purpura & auro
Splendentes : sociam se illis laetantibus addit
Gloria, quae quoniam caelo descendit ab alto,
Nunc quoque sidereo vehitur super aethera curru,
Et caelum affectans, nubes & inania temnit.
Nec minus & dicendi ardor, suadela, leposque,
Et circum volitant insignes ora puellae
Agminibus crebris, has dicunt nomine laudes,
Hae sacrum quacumque licet contingere corpus
Et dominam assiduo gaudent extollere cantu.
Ac veluti Tiberim circum, septenaque Nilum.
Ostia pandentem, quem laeto in gramine pictor
Fecerit excelsum cornu, glaucoque sedentem,
Dum lymphas diffundit equo, vario ordine riu
Infantum in speciem ludunt, nunc brachia patris
Percurrunt; nunc illi humeros, nunc horrida menta,
Caeruleos fert ipse oculos, fluuiosque ministrat
Et ripa viridante ingens extollitur arbor :
Talis erat circa dominam chorus : aspicit ipsa
Mercurium patris imperio parere parata,
Et simul in terram lapsu leniore feruntur.
Sanguinis en fluuios, en campos ossibus albos,
Cerne soror, quam pugna impar, quae mortis imago
Aspicias hinc tigres, illinc, germana, leones
Corporibus

Corporibus miserorum haerentes, ora cruore
 Aspersos, tepidi ecce rubent sub dentibus artus.
 Horruit aspectu virgo, & conterrita mente,
 Non verbis hoc tempus, ait, properanda salus est.
 Haud mora. Mercurius coetu selegit ab omni
 Excelsa qui mente viros acieque valerent
 Ingenij, hos placide expolijt, taciteque dolauit
 Rhetorice sensim insinuans, mentisque tenebras
 Dissulit, ingenium erudijt, pectusque repleuit,
 Et multa insignes dicendi reddidit arte.
 His autem simul vt noua lux diffulsit, & alta
 Plurima mente agitant, & larga est copia fandi.
 Quoque hominum res summa loco, qua clade pericli
 Cum gemitu aspexere, feris loca tuta relictis
 Corripiunt, aliosque vocant. Cyllenius ipse
 Adiuvat, ipse feras duris congressibus arcet.
 Conuenere omnes, miserum ac miserabile vulgus.
 Maxima pars operit trepidantibus vlcera palmis.
 Hi pedibus trunci, bi manibus, pars corpore adeo
 Confecti macie vultus, & pallida longa
 Ora fame. exanimis dicas spirare sepulcris
 Turpibus effessos, & viua cadauera ferri.
 Pauci adeo integras habuere in corpore vires.
 Et subito numero ex omni, lingua optimus vnus
 Qui fuit, & voce egregia, gestuque decoro
 Vt tumulum ascendit, quem cū cū plurima vallis
 Tenditur, & nulla ramorum conditur vmbra,
 Constitit, vt possent oculi spectare loquentem,
 Et sonus ad cupidas ferretur commodus aures.
 Et simul vt maerens huc lumina vertit & illuc.

Communio

Communem indignans sortem, visaeque ruinae
 Illacrimans; non ille humili ratione loquendi,
 Blanda nec ingressus per rerum exordia: vicit
 Omnem artem dolor, & luctu spectacula mentem
 Confudere grauem. Nam quae medicina malorum,
 O miseri, qui finis erit, requiesque labori?
 Quis tantis modus aerumnis, semper ne ferarum
 Ingluuiem pascemus, ait, lacerandaque semper
 Corpora per nemorum latebras siluasque trahemus?
 Perque ipsas nemorum latebras, siluasque tremētes?
 Heu pudor, heu numquam fortes, heu semper inertes,
 O hominum genus infelix, o praeda minorum.
 Quin nos respicimus tandem, miserandaque laeto
 Eripimus membra, atque aliquam traducere vitam
 Non soli, vt soliti, ac dispersi montibus altis,
 Viribus at iunctis connixi, & corpore toto
 Quaerimus vnanimes? miseris audacia crescet,
 Vim dabit ingenium: certa in statione manendum
 Omnibus esse reor. Statio ramalibus esto
 Firmanda, & lapidum nexu: non cernitis, vt se
 Defendant volucres, nidos vt fingere discant
 Rupe sub excelsa, paleis per mutua nexis?
 Turpe homines auibz concedere. Non erit vñquam
 Vt gelidas vitare nives, vt grandinis ictus,
 Vt brumae, vt Soli, vt liceat decedere nocti,
 Atque vñbram saltem in vita gustare quietis,
 Funeribus nullis, ac fletibus interruptae?
 Interea tacitus tristi de pectore cunctis
 Luctus igit, vitaeque piget, taedetque malorum.
 Non tali auxilio, non hac ratione medendum

Aerumnis,

Aerumnis: opus est animis, est virilis usus.
 En mihi noua lux oritur, lux magna sereno
 Enituit caelo, penitusque illapsa videnti est:
 Quisquis es; o nostris qui ardorem mentibus addis,
 Te sequimur, tu rebus ades, tu coepta secundes.
 O vos o socj, quae sunt accommoda rebus
 Efficite; & meritas caelo persoluite grates.
 Haec simul effatus, moliri frondea tecta
 Agresti stipula, iuncoque vluaque palustri,
 Arboribusque solo deiectis, coepit, & idem
 Hortatur socios: paruis consurgere primum
 Culminibus nulla arte casae, virgultaque circum
 Corpora cum folijs attexi, robore duro
 Arceri pecudes: dictis parere magistri
 Vulgus inters, regit ille animos, & numina diuina
 Esse docet, rutilo vt conscindi fulgure nubes
 Murmure terrifico e caelo sensere minaci:
 Mox etiam raris coiere mapalia villis,
 Atque humiles cedere domus ac tecta parari,
 Et pluuiis commista luto, glebaque tenaci,
 Et solido e saxo. paulatim compita cingi
 Sepibus, & vallo, & fossa, dein aggere terrae:
 Donec longa dies, & rerum plurimus usus
 Vt reperit meditando artes, & crescit eundo,
 Atque hominum exacuit mentes interprete lingua,
 Oppida munire, aeternas indicere leges
 Edocuit, tutaque omnes in sede locauit,
 Et tandem imposuit summis fastigia rebus.
 Sic tenuis plerumque imo nec turbidus amnis
 Gemmea conspicuo gradicens per gramina riuo
 Labitur,

Labitur, vt pedibus possit transmittere virgo,
 Vix vdam admirans trajecto gurgite plantam:
 Idem autem, simul atque rueni de rupibus altis
 Ruptis aggeribus montano flumine torrens
 Auctus aquis, niuibuscque nouo sub uera volutis
 Praecipitat saxa, & valles, camposque natantes,
 Euulsasque trahens siluas, & tecta domorum,
 Ingenti fremitu attonitum se euoluit in aequor:
 Scilicet, & metuens fluuio ne forte rapaci
 Cedere, & ignotas cogatur quaerere terras:
 Sic tonat abruptus, sic feruet spumens, ac si
 Proelia, non pelago commercia portet aquarum.
 Haud aliter paruo primum de semine creuit
 Rhetoricae indicijs rerum speciesque decusque,
 Atque homini in pecudes cesserunt regna ferasque:
 Pax vnde, & requies, & tutis gaudia terris.
 Gratia magna tibi, per quam sunt omnia nobis,
 Aurea Rhetorice: tu pacis pulchra creatrix:
 Tu leges, moresque pios, tu moenia condis:
 Tu vitam e tenebris, tempestatumque procellis
 Suscipis in portu, claraque in luce locandam.
 Salue magna parens virtutum, magna virorum
 Praestantum ingenio, & rerum felicibus ausis
 Rhetorice: tua namque sequens vestigia, sollers
 Mens hominũ ad magnos semper properauit honores,
 Diuitijsque olim, & donis ingentibus aucta.
 Te sequor humanae gentis decus, aethere nobis
 Concessu delata Dei. Tua maxima pergo
 Munera Romanae numquam interitura iuuentae
 Tradere. Te nobis sociamque ducemque benignam
 Adde

*Adde precor. Tu Christe magis, tu conditor orbis.
 Magne iuua. Tu clara soles praepandere menti
 Lumina. Tu verbum. Tu das infantibus almam
 Scire potestatem dicendi, & pectora formas.
 Et quisquis labor hic, vni tibi militat omnis.*

31

FRANCISCVS BENCIVS
E. SOCIETATE. IESV

P. JO. ANTONIO
Valtrino S. D

ALVVM te & incolu-
mem Neapolim venisse
gaudeo: atque istam tibi,
siue loci, siue caeli muta-
tionem, futuram spero &
animo iucundam, & cor-
pori salutarem. Nam hic quidem apud
nos mors omnino dominatur: quae et-
si ipsa timenda non est, tam frequenti
tamen mortuorum spectaculo non ti-
meri sine timore aliquo non potest.
Non longe abierimus. Heri Ioachimo
Pichelio iusta perfoluimus, & terram
terrae reddidimus, non sine sensu dolo-
ris. Fateor tamen id quod est, indolui
magis, atque etiam ingemui, in morte
carissimi fratris nostri Pauli Stellae,
quem nudius sextus extulimus. Scis
quid

quid de eo collocuti simus, superioribus an diebus an mensibus, cum eius laudaremus non modo pietatem ac religionem, sed etiam studium & ingenium. & sane eum ita amaui viuum, vt mortuus magno me dolore percussit. Semel mihi licuit ad eum adire aegrotantem: erat enim in Seminario Romano, vbi etiam vixit. Illi autem ita gratus fuit atque acceptus aduentus meus, vt non minimam dederit laetitiae significationem. Ita magno ac libenti animo & cogitabat & loquebatur de migratione, vt iam tunc appareret illum eius excessum, nō misericordia, sed beneuolentia prosequendum esse. cum ab eo discederem, cōplexus est magistrum suum, vt ille dicebat, amantissime. rogauit, vt sibi, si minus fortasse diligens fuisset ac vellem, ignoscerem. Ego ferreus, tenui lacrimas, quae nunc intempestiue erumpunt. Addita est quaedam dignitas ori morientis. ita ex animi voluptate ac laetitia redundauit aliquid in corpus. Ferunt visam ei, paulo antequam obdormisceret, speciem sanctae

&tae illius Catharinae Senensis, quam
 praecipue venerabatur: atque hoc qui-
 dem, quod est magis admirabile, in
 eiusdem virginis peruigilio. Mortuus
 est enim sabbato, eo ferme tempore,
 quo mihi in schola, ex Virgilio, quem
 certis explico diebus, nata est disputa-
 tio de ijs stellis, quas Graeci cometas,
 nostri crinitas vocant, & magnarum
 fuisse legimus praenuntias calamitatū.
 Narro tibi. vbi de eius interitu audiui,
 opinione omnium maiorem cepi dolo-
 rem, a quo quasi aberrationem quae-
 rens scripsi carmen quoddam, quod die
 Lunae dixi auditoribus meis. Placuit
 tamquam recens scriptio, ac minus ex-
 pectata. Mitto ad te, non quo sperem
 tibi probatum iri opus, in quo nihil lau-
 des praeter voluntatem, vno praeser-
 tim die confectum: sed vt dolor, quem
 ex eo nuntio tu pariter maximum ca-
 pies, hac fortasse lectione leniatur.
 Quod si illud addideris, vt, si tibi videat-
 ur, plures facias doloris mei aut po-
 tius ineptiarum participes, non erit id
 mihi tam mea causa gratum, quam vt
 c cognoscant

cognoscant omnes, Stellam nostrum
propter egregiam quamdam indolem
& virtutis & ingenij, non solum di-
gnum qui a nobis, sed etiam qui ab om-
nibus, qui de eo aliquid inaudissent,
amaretur ac diligeretur, fuisse. Vale.

v. Kal. Maias CIO IO LXXXIV.

95

EPICEDION
IN. PAVLVM
STELLAM

EN prohibes lugere dolor, dolor
improbe, quid me
Flere iubes, & flere vetas? Tu-
mefacta resident
Vlcera, & ex oculis undabit vi-
uidus ardor,

Qui mentem coquit, & carpit. Quid vincla pudoria
Obijcis, & frustra tentantem exire coërces.
In gemitum, & vero testari pectora vultu
Frustra ignis tegitur, sensim se exuscitat ille,
Castigatque moras, tantoque valentior exit,
Quo magis obicibus ruptis sese extulit, atque
Claustra indignatus, patefecit flumine campos.
Scilicet extinctus STELLA est, mihi lumē ademptū.
Dumque miser iactō mutantem regna cometen,
Ac portendentem gemitus mortalibus aegris,
Exuor heu regno: regnum mihi Paule fuisti.
Et vocor ad gemitus. Quod si mortalia corda
Tangit adhuc pietas, nostri miserescit. Heu me
Disimulare dolor, pudor est aperire: sed absit.

Hinc pudor, excipiam maerenti corde dolorem,
 Quem tamen effundam, si qua est via: fluctuat ille,
 Fluctuat, atque imo rumpuntur carcere flammae.
 Eloquar incompte, comptus dolor abiicit. ecquis
 Ornatum ferat in lacrimis? dolor anxifer idem
 Et lucem fugit, & tenebras: quantumque videri
 Se cupit, ornari metuit. timor aequus utrimque est.
 Et mihi vix vox ipsa viam sibi repperit: & vix
 Fundere conanti datur illaudabile carmen.
 Coepta dolor prohibet, mens urget damna tacendi
 Impatiens: gliscit non attrectabile vulnus,
 Nec medicas vult ferre manus, plagamq. recentem
 Asperat: haec nullam membris dat saeva quietem.
 Haec ego, si tecum, tu si solator adesses,
 Aequo animo ferrem: tu sed mihi causa doloris,
 Nec solator ades: tu me hac caligine mergis
 STELLA extincte: licet tu non extingueris: auges
 (Hoc pietas, hoc casta fides, hoc integra suadet
 Religio, hoc mores digni caelestibus) auges
 Caelestium numerum, & maiori luce resplendes:
 Sub pedibusque vides stellas, & despicias orbem.
 Forsitan & nostros rides laetissime luctus.
 Excidere e caelo Sol visus: causa dolendi
 Illa mihi: cessitque omnis de corde voluptas.
 Vidi ego te morti, dulcis mihi PAULE, propinquum:
 Inieci simulans spem vitae: certus eundi
 Oblatam tibi tu vultu meliore recusas
 Spem vitae, & caelum, caelum, clamore salutas.
 Hic ego quid facerem? vidi haec, & territus hausi,
 Atque premens altum maerenti corde dolorem
 Dissimulans

*Diffimulans mandata dabam. Disiungimur. At tu
Vadentem amplexus, veniam pctis. O ego durus,
Abstinui lacrimis, voci luctuque peperci.
At nunc me tandem desertum conqueror: & quam,
Si propria, heu, mihi lux fuerat, lux illa decusque
Gymnasiij, poteram fingi dicique beatus;
Nunc tandem inuitus fateor: numquam excidet ille
Addiscendi amor, & studiũ, quo PAULE flagrabas,
Atque facem socijs manifesta in luce ferebas:
Seu tibi Romani decus immortale paterque
Tullius eloquiũ, seu non imitabile carmen
Virgiliũ ante oculos esset: tu ponere suetus
PAULE pedem, quocumque horum vestigia ferrent.
Atque etiam, heu miserũ, memini te dicere: summus
Intentum te operi, quod nobis forte parabas,
Oppressit morbus. videor mihi saepe fuisse
Mortis causa tuae. ah potius mihi terra dehiscat.
Pro quo etiam optassem, si fas, effundere vitam.
Quam tibi, de nostris, quosquos mihi demeret annos,
Apposuisse Deum cuperem. Tua dignior actas
Vita erat. Heu raperis primacuo in tempore vitae:
Et vere in medio decusso flore, fefellit,
Quae magnae in mœsis spem sese erexerat, aestas.
Quo mentes casu attonitae, damnoque repenti,
Vix factum pensare valent, lacrimasque resorbent,
Quae, simul atque aberit terror, vaga flumina fundet.
Hoc cõmune malum: proprium mihi. proxima primũ
Tanguntur, tanguntque. Tibi sed proximus ipse,
Et mihi tu. Quid enim propius, quam cura docentis,
Discentisque labor? Veniam date magna loquenti,*

O iuuenes. amor atque dolor miscentur in vnum .
 Magna quidem ingenij splendet lux vestra, fugatis,
 Et video & laetor, longe lateque tenebris :
 Sed tamen, haud aliter vos inter STELLA refulsit,
 STELLA meus, stellas inter quam Luna minores .
 Iamque abit ex oculis, celeresque euadit in auras,
 Quaque fugit, nequeunt oculi seruare sequentum .
 PAVLE fugis, nec te fugientem vidimus, heu heu .
 Nec laetum, vt perhibent, extrema aspeximus hora :
 Heu, nec clausi oculos iucunda in morte natantes ,
 Laeta quibus mors insolitos afflauit honores .
 Desuimus summo officio: sed nostra rependunt
 Munera caelicolae : nec abes sanctissima virgo ,
 Qua se dines auis, & claro nomine iactat
 SEN A vetus, lux illa tuo praecessit honori .
 O ego, si possem tibi caelo educere molem
 Magnificam, celsas attollentemque columnas ,
 Quam non tempus edax, non inuidiosa vetustas
 Dirueret, neque ventorum conuelleret ira ,
 Seruaretque tuum aeternum per saecula nomen :
 Non equidē abnuerem , nec me labor iste grauaret ,
 Aut operis terror : viresque animosque cupido
 Adderet, & meritum solarer forte dolorem .
 Adijcerem Pario incisum breue marmore carmen .
 Visa modo in terris , in caelum STELLA recessit .
 Sed quoniam, tellus quicquid miratur & ambit ,
 Despicias: & praestare, animus quod postulat ingens ,
 Non opis est nostrae: ne munere fungar inani ,
 Accipe, quod carmen tibi fundo flebile. Munus
 Exiguum, at magni monumentum & pignus amoris .

39

DE ALMA. DOMO

LAVRETANA

CARMEN

*E nunc , alma Domus , Piceni in
littoris ora ,
Aduectam Illyricis freta per mi-
rantia terris ,
Quam colimus toto votiua ex orbe
ferentes*

*Munera, carminibus celebrem. Tu maxima Praeses
Dia parens, tu vati affla, tu dirige euntem ,
Dum dubium praetentat iter, Galilaeiaque arua ,
Resque humili parat ingentes euoluere versu .
Iam Gabriel Mariam affatus, iam iussa parentis
Hauferat aetherij, iuuenum comitante caterua
Caelicolum : angusto referens cum limine gressum
Substitit, ac tales effudit pectore voces .
Saluè sancta domus, salue o domus aemula caelo ,
Quae capis, & claudis , quem totus non capit orbis,
Nec potuit clausisse polus : domus aurea salue ,
Vnde salus hominum , superumq. afflantur honores .
Tu ne Dei hospitium, caeli terraeque potentis ?
Tu ne Deum socias homini? tu fortia sancis
Foedera? tu rerum domino carissima nectis
Vincula , quae numquam veniens dissoluerit aetas ?
O semper memoranda , Deus qua ludet in aula*

Parvulus, & teneris ponet vestigia plantis:
 Quantarum vel testis eris, vel conscia rerum,
 Cum gremio natum accipiet laetissima virgo,
 Et noscet venerata Deum, figetque vicissim
 Oscula, & aeterni figetur vulnere amoris.
 Cum Deus appellans titubanti voce parentem
 In dulces ruet amplexus, risuque benigno
 Non semel implebit lacrimantis gaudia matris.
 Verum ubi paulatim crescens adoleverit aetas,
 Et poterit certas audire & reddere voces
 Conatu meliore puer, quot quantaque discas
 Colloquia? o quali assidue sermone fruuntur
 Filius, & genitrix? Quoties arcana recludet
 Ille Patris? quoties matrem ventura docebit?
 Audiet haec, & sacra inter penetralia condet
 Componetque libens, quae mox depromere possit,
 Tempus ubi & rerum poscet certissimus usus?
 Cetera quid memorem? An iuuenis cum vota suorum
 Praeuenit obsequio, atque humilē se format ad artē?
 An magis ut bis terna latet per lustra, nec illam
 Sol veluti obscura radios caligine tectus
 Extulit, aut parvam, densa inter nubila, lucem?
 Haec tibi nota vni fuerint, nec cognita caelo.
 Dixerat. Aligerum interea de fratribus vnus,
 Cui, mandante Deo, tellus Galilaea tuenda
 Obtigerat, duplices tendens ad limina palmas
 Suppliciter, tali Gabrielem est voce secutus.
 O nimium dilecta Deo domus inclyta salve,
 O turae pars magna meae: quam summus Olympus
 Ipse simul repetet rector, castissima mater

Incolet:

*Incolet : & morum quoniam fideique magistra
 Ipsa erit, hinc dubijs poscent oracula rebus
 Doctores hominum : diuini hic numinis aram
 Constituent, ritusque sacros : nec parua sequetur
 Gloria, te, multis labentibus ordine saeculis,
 Visendi studio, patrijs e finibus olim
 Ad tua Christicolae laetantes limina ituros.
 Lambere quos terram, quos perreptare iuuabit
 Innixos genibus, voluit qua ducere vitam
 Omnipotens, & certa pedum vestigia liquit.
 Salue iterum atque iterum domus o mea maxima cura,
 Haec ait. at iuuenis contra, cui cesserat vni
 Illyrici plaga ampla orbis, sic incipit ore.
 Ast ego te, veneranda domus, post saecula dena
 Ternaque, cum Syriam innadet crudelibus armis
 Hostis atrox, & caede fera & terrore coactam
 Sub sua iura adiget, victosque arcebit inique :
 Ne sanctum sit praeda canum, ne perfida turba
 Ausit opes superum manibus temerare cruentis :
 Tunc ego te, volet ipse Deus, stipante corona
 Aligerum, trans & montes, & caerula regna,
 Sedibus e proprijs vulsam, ac fundamine pristino,
 Illyridis nostrae statuam sub vertice celso,
 Italiam contra, qua curuo in littore pontus
 Aestuat Hadriacus, canisque allabitur undis.
 Qualia tunc populos contingent gaudia nostros ?
 Dalmatiam, Iōniamq. omnem, Carnosque, Liburnosq.
 Istrosque, & Venetos, Alpini & regna Timaei,
 Testis Alexander sacrorum antistes, acuti
 Arida cui longum torrebat viscera morbi*

*Vis grauis : & subito decedet corpore febris ,
 Accurretque, domum lacrimis veneratus obortis .
 Testis Frangipanes, illam iustissimus oram
 Qui patrio reget imperio. vos denique testes ,
 Qui Nazareth missi , certissima signa feretis ,
 Murorum spatia atque soli : quae ducta per omnem
 Circuitum fidis monstrabunt licia nodis .
 O vtinam propria haec essent tibi dona futura
 Illyris : attinges tantum . Tres scilicet annos ,
 Vix etiam septem cernes ea munera menses .
 Sic Domino visum . Finem hic dedit ore loquendi .
 Namque huic, atque alijs, quorū dedit esse ministros,
 Omnipotens, etiam ventura arcana retexit .
 Haec inter, iuuenis roseo pulcherrimus ore ,
 Cui diadema caput, torques gemmata coronat
 Cui collum, & longe rutilanti fulgurat auro .
 Sedulus hic custos Picenae gentis , vbi Ancon
 Nomina dat terrae , & tumidū procurrat in aequor ,
 Suscipit, & laetus reliquis mirantibus insit .
 O, quod te celebrem templum memorabile : & o quā
 Te domina Italia appellem: quo laurea silua
 Piceni mihi grata agri, te nomine dicam ?
 Cui domus haec dabitur cunctos seruanda per annos,
 Auroque, & gemmis, donisque ingentibus aucta ?
 Te super aequoreas, elatam nubibus, vndas ,
 Nubibus aligerum circumque supraque canentum ,
 Ducentumque choros manibus per mutua nexis
 Attonitum mare conspiciet, factaeque relinquet
 Per medium signa alba viae. Te Recina tellus
 Pastorum indicio excipiet : te marmore cinget*

Arte

*Arte laborato, ponetque expressa figuris
Argumenta operis. Gens huc toto orbe profecta
Confluet, auxilium genitrix sanctissima poscens
Illa tuum, votique simul damnata. Manebunt
Suspensae tabulae, & pulchro donaria templo,
Laminaque, & titulus suscepti muneris index.
Expulit hic stomacho delapsum virus. At illi
Albidus abscessit venter, quem languor aquosum
Corrupti iecoris vitio, fluidoque liquore
Inflarat, nantem infundens per viscera mortem.
Huic autem fera per correptas flamma medullas
Sacro igni, caeca vexabat pectora peste:
Huc simul ire vouet, gliscentem flamma furorem
Deposuit, pestisque retro conuersa remisit.
Vulnera non memorem sanato in corpore, nec cor
Effusum ex vtero sua rursus in claustra receptum.
Sic, velut extincto, redierunt munera lucis.
Hic leto grauiora putans tormenta, sub acri
Iudice, confessus falso (nam saepe coëgit
Prodere res dolor infectas) dum vincula collo
Insertat, te virgo orans, tum vincula fracta,
Et manicas penitus ruptas mirabitur insons.
Iam quid & in bello, & pelago, seruata renarrem
Agmina, cum feruent hastae, cum turbidus imber
Praecipitans sine mora furit, nauique dehiscit
Allisa ad scopulos? Tu non frustrare rogatus
Alma pios: excussa procul mors: reddita vita:
Et modus, & tempus, cernentur scripta per aeuum.
Sed quis finis erit, tua si miracula dicam
Lauretana Domus? Semper te, supplice adibit*

Voce

*Voce frequens populus: Tyrio te vellere cincta
 Regia progenies: hic sceptrum ponet & ens
 Caesar: & angusto submittet vertice sacram
 Christiadam mitram pastor. Te barbarus, armis
 Cuncta licet circum vastet, venerabitur hostis:
 Ut tua vel medio sit tuta in milite gaza.
 Huc quisquis veniet perfusus membra timore,
 Atque horrore comas, sanctam procumbet ad aram,
 Ad veterem pueri effigiem, quem mater in vlnis
 Sustentans cernere sacris. Tum lignea contra
 Orabit simulacra crucis. Vidisse caminum
 Dulce erit angustum, paruique armaria tecti,
 Hic ubi seruatur vilisque & pauca supellex.
 Nec minus effinxisse animis, tersisseque labris
 Arctius impressis terram, qua parte puella
 Dia fuit, Gabriel, tu cum suprema pauenti,
 Quae dederat Pater omnipotens, mandata tulisti,
 Castaque diuino tumuerunt viscera partu.
 Vix ea: cum Gabriel, multis comitantibus, aedem
 Ante salutatam linquit. sua quisque reuisit
 Munia: pars maior superas euasit ad arces:
 Terraque disclusam stupuit fulgescere lucem.*

49

DE. OBELISCO

VATICANO

AD. SIXTVM. V. PONT. MAX.

*Q*UAE vetus ætærio contingens ver-
tice nubes
Stat moles spectanda forq, qua
clauiger aedem
Petrus habet, cineresque sacros,
aramque sepulcri,

Non leuis hanc humili deductam e sede potestas,
Vt validas ostentet opes, artemque magistram,
Extulit, illustrique magis statione locauit:
Sed pietas, sed sanctus amor, sed iusta cupido,
Vt veteres cultus, abolendaque numina diuum,
Impia quos olim fertur coluisse vetustas,
In melius conuersa, animos suspendere & ora
Visa queant, tollantque Dei victricia signa:
Qui simul humanos artus, moribundaque membra
Victus amore suo casta de virgine sumpsit,
Inque crucem tulit efferrî, simul omnia traxit
Ad sese, & victor terrarum constitit orbis.
Ergo, & quam geminis, nec iusta lege, dicatam
Caesaribus quondam, perhibent incisa vetustis
Saxa notis: Pater hanc SIXTVS tibi magne sacraui
Christe Pater, regumque apices, Aegyptia tellus
Quos tulit, aeterno domino perere coëgit,

*Vt primum statuit venerandi ad limina templi ,
Atque salutiferum praefixit vertice signum :
Vnde nouum pia Roma decus miratur, & audet
Spernere praeteritum, venienti occurrere saeclo :
Vt nihil in terris maius Sol spectet Olympo .
Scilicet hanc superum rector tibi maxime mentem
SIXTE dedit, terram ille tibi virtute tegendam
Detulit, ille tuum perfundit numine pectus .
Et miramur adhuc hominum felicia coepta ,
Et laetos rerum euentus ? Deus extitit auctor
Adiutorque operis : Christo duce, & auspice Christo
Omnia respondent iustis ex ordine votis .
Cuncta potest sincera Fides. Quis dicere inertem
Audeat ? haec simul & monti, Te transfer in altum,
Dixerit, & iussus se mons iactarit in altum ,
Transque mare attonitum trepidanti emerferit vnda.
Illa simul voluit, iussit consistere anhelos
Solis equos, steterunt illi, seu rector habenas
Cum trahit, inque gradu subsistere cogit eodem
Ora citatorum, si quando inflexit, equorum .
Illa etiam vt monuit, radios reuocauit ab orbe
Sol, quibus in gyrum labentia tempora monstrat ,
Et ceu pertexto subtegmine lina retexens ,
Legit iter retro, vt refugam transcriberet umbram .
Inde sibi optatam fesso Rex corpore vitam
Nonit adhuc alios plures superesse per annos ,
Inicetamque manum mors indignata repressit .
Hac fretus legum interpret per deuia Moses ,
Perque feros odijs populos, malefidaque regna ,
Per mare perpeffum siccis vestigia plantis*

Innumeras

Innumeras traxit gentes, longoque leuauit
Seruitio, ac saena constrictas compede soluit:
Perque graues casus, & mille pericula rerum,
Incolumes tandem optatam perduxit ad oram,
Hostibus extinctis, spolijsque ingentibus auctas.
Sed quid ego haec autem Fidei miracula narrem,
Atque die in medio doceam lucefcere Solem?
Certe ingens Fidei mirabitur argumentum
Quisque tuae, ter sancte senex, qui grandia saxi
Pondera, quod mare vix tenuit, vix horrida tellus
Praestitit eductum sinuosi e vertice montis,
Sublatumque alte fugit perterritus aër,
Imperijs erecta suis conspexerit. vt crux
Alta triumphato terrarum impendeat orbi:
Proque viri foribus, cui credita ianua caeli,
Alliciat mirantum animos, Christianique secutis
Indicet aetherij patefactum limen Olympi.

DE THOLO. S. PETRI IN. VATICANO

AD. VRBEM. ROMAM

OM A VIRVM, rerumque
potens, quae culmina caelo
Fers propior, propiorque Erebo
vestigia figis,
Et manibus totum geminis com-
plecteris orbem:
Aeterno imposita in saxo, quod
vincere numquam

*Vis queat inferna, aut propria de sede mouere:
Ipsa licet certent tot monstra immania summis
Expugnare odijs, certentque euertere ab imo.
Vrbs vna ante alias fortunatissima, & vna
Ante alias vrbes superum gratissima regi:
Cui quondam placitum, bello & victricibus armis
Per populos vt iura dares, nunc denique pulsus
Vt tenebris larga perfundens omnia luce,
Clara serenatis praepandas lumina terris.
Vrbs sacra, cui quamuis immensi terminus acui
Nullus erit, nisi cum mundum considerare in ignes
Ipse dabit genitor, corpusque immane resolui:*

Damna

*Damna tamen, rerumque vices perpeffa, periclis
E medijs erepta, graues sarcire ruinas
Institeras dudum, atque iterum fpectanda referre
Quae ruerant monumenta patrum, cultusque nouare,
Quos hominum inuidia aut labens aboleuerat aetas .
Iam vultu meliore nite , iam concipe prifcis
Non modo temporibus fpeciem, ac virtutibus aptam,
Sed magis infignem vifu, quam priftina quando
Saecula vix norunt, mirentur poftera saecula ,
Et veteri praefentem artem contendere certent .
Afpice quod MONTE ex ALTO tibi prodiit aftrum,
Aftum FELICIS vitae index : nobilis aftrum
Virginis effe putes, mores quae laeta vetuftos
Iam rediffie, hominum dignetur vifere coetus :
Praeq. ferens fpicum & ramum frondentis oliuae
Illuftres tibi deferri gratetur honores ,
Qua fe cumque tulit, gradiens qua lumina vertit .
Namque hic Caefareos obelifcos cedere vidit
CHRISTE tibi, facramq. Crucẽ praetendere summo
Vertice, & antiquis ornatum accedere templis .
Hic rectas patuiiffe vias, certoque petatum
Tramite, qui celfos longe finuatur in arcus ,
Flumen aquae, celebrare urbem montemq. Quirini,
Et qui Phaeacum nemori non inuidet hortus .
Hinc etiam atque illinc geminas extare columnas
Argumentum olim pugnae, iufrique triumpho,
Quem manus extuderat caefis animare figuris
Docta opus, & viuos de marmore ducere vultus :
Nunc veluti fedem & fulcrum fublime duorum ,
Qui ftudijs orbem paribus cepere regendum .*

Et PETRI simul & PAULI. Stat praeses vterque
 Aureus, ac sibi subiectas iam despicit arces,
 Sub quibus insonti fudit cum sanguine vitam.
 Has inter noua nunc tantum fastigia tollit
 VATICANVS apex, vbi rerum torquet habenas
 Humani generis custos, quantum ipse sacerdos
 Mortales inter sacrum caput extulit omnes.
 Haec PETRVS procul, & curas sub corde prementē
 Regales SIXTVM aspeclat: regum ipse potentum
 SIXTVS opes laudesq. animis & sumptibus aequat,
 Tum vero affari, mentemque accendere dictis.
 Sancte senex, quem tot lectis e patribus vnum
 Iustitia & pietate grauem, rex aetheris alti
 Ordine tam longo voluit succedere nobis,
 Sic meritum, CHRISTIQ. vices implere gerendo:
 Dum niueas tutaris oues, dum laeta ministras
 Pabula, nec partem auertunt furesve lupiue.
 Viue diu, nec te angusti timor anxius aevi
 Grandibus abducat coeptis. Tibi plaudit Olympus
 Ausus caelitibus, te iudice. Te stupet aequor,
 Instructam admirans Tiberina ad littora classē,
 Altaq. iamdudum pacatis otia terris.
 Nunc age, perge feris purgare immitibus orbem,
 Instaurare vrbis perge immortalis honorem,
 Quod facis: aeternū vt maneat tua fama per aeuum.
 Ipse ego tecum adero, & tandem tibi debita reddet
 Munera, cum functum mortalis munere vitae
 CHRISTVS in aetheriam victurum ascuerit aulā.
 Audit haec SIXTVS, caelique incensus amore,
 Per benefacta viam ad superos sibi munit, & urbem
 Regifico.

Regifico cultu, donisque ingentibus auget.
 Tum, veluti satis haud esset, quod largus egenos
 Hospitio victuque iuuat, quod triste ferentes
 Seruitium redimit pretio, quod publica laxat
 Horrea, & aduectis solatur frugibus annum,
 Auertitque famem, querulaeque impendia plebi:
 Exquilias etiam sedes, penetralia MATRIS
 VIRGINIS, & casti praesepia conscia partus,
 Protinus adiecti decorat splendore sacelli.
 Nec procul hinc adeo, LATERANI limina tēpli,
 Sacra vbi Pontifices quondam fecisse feruntur
 Rite DEO, & populis pia iura dedisse vocatis,
 Non reficit tantum longo cedentia saeclo:
 Ampliat, & solido partem de marmore ponit.
 Sed quid ego indictum te VATICANE relinquam,
 Mons sacer, vnde homines iam non oracula poscunt
 Deuia, & errorem dubio velantia sensu,
 Sed summi responsa PATRIS, qui legibus orbem
 Temperat, & caeli dispensat munera terris?
 Huc feror, huc tota rapior per singula mente,
 Nec potis expleri visu. Iuuat vsque reuerti,
 Atque animū, atq. oculos, noua per spectacula pasci.
 Quid primum memorem? Augustis ex aedibus olim,
 Fetibus ingenij dulcem captantibus auram
 Non minimum exclusum spatij, quo muta per artem
 Ut valcant monumenta loqui, teneantque docendo,
 Impressis elementa notis noua littera signat?
 An magis extructas felici munere sedes,
 Tecta Palatinis non concedentia priscis,
 Quae tibi consulto scelerumque & fraudis Apollo

Extulit Augustus, similesque effinxit in vsus?
 Hic vbi magnorum veneranda volumina patrum,
 Et sapientum artes, doctrinarumque reperta,
 Certa quibus senioque fides, & nescia falli
 Maiestas residet vultu, condentur, vt omni
 Tempore depromi quaerentum ad commoda possint.
 Quisquis vt externa consultor venerit ora,
 Et doctus meliorque abeat, causasque rogatus
 Haec habeat dixisse satis, nec dicta retractet,
 In VATICANO sic est effata Sibylla.
 Sed quis iam fremitus, quis iam fragor occupat aures
 Non longe? clamor ne virum, stridor ne rotarum,
 An confusa ruunt simul omnia? saxa iacere
 Hic video, hic stratos lateres, hic rudenum acervos,
 Caementa, hic bibulae mons est aggestus arenae:
 Hanc contis subigunt iuuenes, gaudentque praeustas
 Miscentes liquidas vndas committere calci.
 Aspice dispositos lapides iam parte polita,
 Artificumque manus reliquo insudare labori,
 Quadrupedes in gyrum actos. Tolluntur in altum
 Marmora difficili nisu: indignantia credas
 Praecipitemque adeo frustra minitantia casum:
 Sic strepitant, nodoque gemunt grauiore reuincta.
 Non ego non possim visus attollere tantum,
 Quantum surgit opus: lassantur lumina, & ipsa
 Nondum acie superare queunt fastigia templi.
 Scilicet hoc PETRO extruitur mirabile templum,
 Magnum, excelsum, ingens, caeli pars maxima curae:
 Formam vnde aduectam terris ostendit, vt aiunt,
 ANGELVS, & tulit aetherias se rursus ad oras..
 Nec

Nec mora, Pontificum mens huc traducitur, aedem
Vt statuant : sed res alio conuertere magnum
Improuisa animum cura grauiore coëgit.
Nimirum haec perfecti operis tibi gloria, SIXTE
Magne Pater, seruata tibi est. Tibi namque dedere
Caelicolae ad summos olim succedere honores :
Vt quamquam metuenda alijs, quamquā ardua tentes,
Atque humana graui misset persaepe labore
Ars, alias memor ipsa sui : tamen irrita numquam
Coepta, nec in vanos abeant ludibria ventos :
Et pia magnanimis aspirent sidera votis.
Te voluisse sat est. Graue & immutabile SIXTI
Pondus inest verbis, & vocem facta sequuntur.
Hinc, reliqua vt taceam, fieri quae posse negabant,
Facta, nec obsistat narranti inconditus ordo
Plurima : tu certe caelestis ianitor aulae
Conspiceris maiore tholo : tibi conditur aedes
Sacra, tuis vicina astris, qua nulla per orbem
Pulchrior, & qua Sol oriens se emergit Eoo
Gurgite, & Hesperijs obiens qua mergitur vndis.
Vix alibi te digna domus. Tua gratia SIXTE :
Cuius ad impensas animus molesque superbas
Augeatur magis atque magis. Tu commoda postquam
Pacis in Italiam gaudentem principe tanto
Tuta refers, reddisque suos cultoribus agros,
Hanc etiam ingenti versas sub pectore curam, !
Vt PETRO quae coepta domus producit annis
Pluribus, ad seros se perductura nepotes,
Sic tarda se mole mouet (praecepta resistent
Ni tua sancte Pater) tandem molimine magno
D 3 Vndique

Vndique conductis operis, manibusque coactis,
Extremamque manum accipiat, finemque laboris.
Haud aliter, quia magna decet componere magnis,
Maximus Isacidum rector, cui candida nomen
Pax dedit, & partam meritis sapientia laudem,
Tum demum Solymis templum sublime locauit,
Vrbis opus, sanctum, augustum, cum munera belli
Victoris patris imperio sopita quierunt.
Res melior sed SIXTE tua est. Illa inclyta templi
(Sic DEVS effatus) Solymorum gloria cessit,
Cumque suis deserta iacet cultoribus ara.
Ergo & in arduas volitarunt testa fauillas,
Disiectique procul lapides, auulsaque saxa
Saxa, nec antiqui manserunt signa decoris.
At insis quae nixa tuis extollitur aedes
Sacra PETRO, aeternum toto celebrabitur orbe,
Et SIXTI feret inscriptum per saecula nomen.
Tu modo, quod superest, sanctis hortatibus vrge
Magnum opus, & sumptus impendere perge labori,
Inceptumque ingens laetis successibus exple.
Bellum alij te auctore gerant. Hostemque rebellem
Consilijs, opibusque pares, & foedere certo,
Ceupestem excutiant longe, ne morbida gentes,
Queis iterum iam parata salus, contagia laedant.
Forsan & optatum veniet te principe tempus,
Cum Turcam audacem bello pelagoque potentem
Christigenae vincent armis: tu capta iubebis
Ad VATICANVM deduci colla triumpho,
Suspendique tholo sublimi barbara signa.
ROMA quidem tunc te mirabere, tunc tibi dices
Pulchrior,

*Pulchrior, in melius veteres cecidisse ruinas :
Cumque nouum decus aspicias lactissima, SIXTVM
Auctorem decoris semper venerabere, SIXTVM
Per fora, per fontes, per agros, per templa sonabis.*

IVDICIVM. LABORIS ET. TORPORIS

Di&um in Gymnasio Rhetoricae tertio
nonas Nouembris M.D.LXXXIX

*IS GRAVIOR, Torporem
inter, pulchrumque Laborem
Inciderat : dum turpe putat con-
cedere Torpor,
Et veterem sibi praereptum cau-
satur honorem.
Iam parat instructos testes, iam
crimen acerbatur.*

*Multa mouens, luxum interea somnumque facessens,
Et longam accendit stimulis non mollibus iram.
At Labor, abiectum quamquam contempserat hostem
Cum risu coeptum indignans, se impune lacesci
Iam toties non ferre potest, seque increpat ultro,
Virtutem exacuens, qua dicta aduersa resellat.
Et causam discipulat Honos. Hic visus utrique
Arbiter, aequato geminas examine lances.*

Qui tenet, haud flecti facilis precibusve minisve.
 Haec ego, dum fictis miscens verissima, paucis
 Persequor, ut dulci delectem carmine mentes,
 Attentas habuisse aures fortasse iuuabit.
 Iamque dies edicta aderat. Sedet inclytus ostro
 Atque auro sublimis Honos, foribusque reclusis
 Torporem magna praeconis voce Laboremque
 Imperat acciri promptus cognoscere causam.
 Ac prior ingenti molimine Torpor agit se.
 Vix dicas pedibus stantem: sic crura vacillant,
 Et comite hinc suffultus, et hinc, pigra corpora firmat.
 Lumina vix adeo extollit, dum iudicis ora
 Aspiciat, famuloque ferat dictante salutem.
 Nec mora, poscenti (nam ferri iusserat ipse)
 Sella capax mollisque datur. Laetata corona est,
 Ut latum in lata ventrem videre sedentem,
 Nec quicquam superesse loci. Sic omnia complet.
 Nec minus & propior puer est, qui temperet aestus,
 Et ventum faciat, muscas abigente flabello.
 At comes interior, submisso murmure, tempus
 Ut terat, alloquitur: motans caput ipse, vicissim
 Annuit, atque aegre defendit lumina somno.
 Haec inter, Labor ingreditur, non robore tantum
 Aetatis, sed flore vigens: neglecta decorum
 Vestis obit corpus: sic & neglecta decebat.
 Et patet incessu pulcher. Veneratur Honorem
 Principio: cunctosque dein, quos accipit aula,
 (Nam multos Fama excierat) gestuque modesto
 Appellat, laetum, & vultu arridente salutat.
 Ipsi autem: Rex hic ne, aiunt, hic dicere causam
Cogitur:

Cogitur : iste actor ? Rerum o praeposterus ordo ,
Inuersaeque vices . Sed consultissimus aequi
Arbiter est : utrique bonus sua praemia reddet .
Iudicis interea nutu vocale minister
Inflat ebur , partesque citat . sonus impulit aures
Cunctorumque animos . Torpor vix corripit artus
Languentes : gemina in diuersum brachia tendit ,
Oscitat , atque oculos mulcet : vix denique tollit
Corpus iners : fessusque iterum segnisque residat ,
Ni fodiant comites crebro , monstrentque Laborem
Omnia cernentem irrisu , risuque sequentem .
O quantum valet optatae spes aemula laudis .
Olli segnitiam rupit pudor . Et simul vt se
Irrisum aspexit , subitas exarsit in iras ,
Et penitus toto eiecit de pectore somnum .
Tum vero ingreditur . Res importuna quietem
Turbat , & insolitum tentare negotia cogit .
Sed semel hoc subeundum animo , ne saepe fatiger ,
Atque eadem patiar toties . Numquam ne quiescam
Per te inuise Labor ? Nam quae te vexat Erinnyes ,
Quis furor , vt nostra inuadas , taeterrime , regna ,
Dulciaque inuideas cupientibus otia terris ,
Otia pacato terras aequantia caelo ,
Otia caelicolum semper dignissima vita ?
Tu matrem morbosque trahis . te incommoda mille ,
Mille homines perdendi artes , luctusque sequuntur .
Per te vita grauis mortalibus . Accipe iudex
Optime : & ex imo deductas pectore voces ,
Non iniusta peto , placatis auribus hauri .
Qui natum in curas hominum genus esse querantur ,
Seque

Seque ferunt miseros, non accusare Laborem
Non possunt. Labor est hostis. Labor omnibus idem
Et dolor, & terror. Nam quot se vertit in ora
Improbis, ut capiat & quanta, heu, mendacia fingit,
Spem pretio vendens? hinc praesens nulla voluptas
Certa homini, dum incerta inhiat, poscitque futura,
Atque animum frangit curis, & pondere corpus.
Nec tantum ante annos sequitur properata senectus,
Mors etiam. O iuvenes, ubi vestra absumitur aetas,
Et breue quod vitae volat irrevocabile tempus.
Hinc calor efferuet capiti, dentesque labascunt,
Lumina hebent, renesque dolent, venterque, pedesque,
Et pulmo, & rigidas tussis coquit arida fauces.
Quot vestrum, quot, pallor habet, quot sanguis ab ore.
Expuitur? quorsum longas protendere noctes
Peruigili studio: quorsum consumere luces
Assiduas, dum pectus agit ventosa cupido
Curcūta laboriferis quae sunt dudum illita chartis
Discere, & ingratum famam producere in aeuum?
Mors ruit interea, & coeptis ingentibus obstat.
Talia suspensio demittit aranea filo
Et trabibus, sibi vela legens, sibi viscera carpens:
Et praedam affectans cura frustratur inani. (est,
An quae animus meminisse horret, memorare necesse
Quot mare, quot ferrū exhaurit, dum nomen honoris,
O Honor, usurpant frustra: dum sacra profanant,
Et sibi promittunt securae gaudia vitae?
Quid? quod & interdum vitam lucemque perosi,
Taedia quod nequeant longi superare laboris,
Vincula suspendunt tectis, ubi debile corpus
Impediunt

Impediunt collo, atque animas misere sub umbras,
Heu miseras animas. Tantorum causa malorum
Tu labor. O commune odium superumq. hominumq.
Digne Erebo, vnde audax olim prolapse sub auras
Pestifero attactu terrarum conficis orbem.
In segetem ceu flamma ruit, cum forte ministrat
Vim Boreas: crepitant stipulae, culmisq. propinquis
Iniiciunt inimicum ignem: dispergitur ille
Hoc magis, atque omnem spem lati intercipit agri.
Aut veluti pluuijs rinisque sequacibus auctus
Tibris agit fluctus, & priscum transilit alueum,
Ostia cum contra Tiberina spiritus Austri
Perflat, & intrantem prohibet, retroque repellit.
Ille pedem referens agros oblimat inertes,
Et pontem insultans stagnantem territat urbem.
Et qua currus erat, remo fert nauita lintrem.
Et dubitant aliqui victum damnare nocentem:
Non terris arcere parant, non mergere ponto?
Et caput infandum, ferum & illaetabile nomen
Viuat, viuat adhuc? audet se opponere nobis:
Iudicij lucem haud metuit: non numen Honoris
Iudicis, aut hominum saltem non respicit iras?
Quem primū summumve vocē? quoque ordine testes
Appellem? O homines certatim accurrite, vestrum
Obruite hunc hostem, & terras caelumque leuate.
Fer miles gladium, remum fer nauta, ligonem
Cultor agri, fer nupta colum, instrumenta dolorum
Artifices duri, pueri calamumque, librumque,
Et scalprum: sua quisque ferat quae sustinet arma:
Et caput inuisum vestris pertundite telis.

Talia

Talia monstra nefas tam longum vivere. Dixi.
Plurimus interea sudor de fronte volutus
Labitur, & faciem riuo inficit. ilicet illum
Abstergunt comites lino. Considerare iussit
Ipsum Honor, ut patuit praepingui corpore fessus:
Luctantesque diu quatit aeger anhelitus artus.
Is sedet, & pallam, quam lato amplectitur auro
Fascia, crispantem talos demittit ad imos:
Et blandum Colacem exaudit, qui tempore capto
(De grege Torporis pars hic non infima) in aurem,
Nil melius potuisse, nihil vehementius, esse
Iam victam insinuat causam, fractumque Laborem.
Et suasit. Quis enim labor est suasisse volenti?
Quod si vera loqui fas est. Facundia cuique
Imponit. se quisque satis putat esse disertum.
Et sibi quisque Colax: sibi quisque ante omnia plaudit.
At Labor, ut primum est dicendi facta potestas,
Defigens tellure oculos sic haesit: honestus
Imbuit ora color: tantum non tangitur ira:
Et pudet actoris, non criminis. Inscius artis
Actor, & irasci facilis: quando improba, amaris
Inuidiae stimulis agitatus, crimina iactat.
Sustulit inde oculos: & primum iudicis ora,
Ut decuit, veritus, circum de more coronam,
Quae sedet, aspexit placide. Dein farier orsus.
Accersor capitis Labor improbus. accer, Honore
Iudice, Torpor agit. Torpor nos dicere causam
Hic iubet, o superi. Labor est non utilis orbi,
Pernicies hominum, cunctorum causa malorum.
Auctor mortis ego. Et quisquam me dicere mortis
Audeat

*Audeat auctorem : per quem se tota propagat
Rerum progenies, veniensque extendit in aeuum ?
Sed nihil est, ita Torpor ait, quod sponte quietem
Non petat, & superas imitari cogitet arces :
Pax vbi tranquilla, & requies aeterna laborum.
Scilicet, in terris caelum sibi fingit, & astra
Scandet iners. Mortale genus natum esse labori
Nescit, & ignauis, quos mollis inertia tardat,
Nil vnumquam cessisse boni. Nascuntur inermes
Nudi homines, Torpor. nisi si tibi vellera soli
Caelicolum neuere manus, effulgere posses
Pulcher vt exoriens duplici velatus amictu.
At nos turba sumus. nobis sudore paranda
Sunt bona : viuendi merces labor omnibus: & si
Ad summas euadere opes, inuadere honores (tes.
Quis velit, hoc pretiū est: pulchras labor addocet ar-
Pauperiemque fugat. Quin ad caelestia regna
Durum, iter angustum per callem, aditusq. malignos.
Fortibus hic opus est. Si quos tenet improba Siren
Desidia, hinc longe discedite. fidite fortes.
Fit via vi. Deus ipse etiam compellit inertes,
Inuitans mercede animos, & praemia monstrans.
Vsque adeo nihil est, cui non vt debita merces
Sit labor. Ast odium est hominum, si forte, tuorum,
O Torpor, comitum : quibus vna ignobilis oti
Cura est, & tantum placita est damnosa voluptas.
Accipe nunc contra, quae clades, quantaque tecum
Sit coniuncta mali moles. Tu corpora morbis
Oppugnas, animos vitijs : te infamia turpis,
Te fera pauperies sequitur : tu incommoda mortis
Ante*

Ante obitus affers homini . Quid membra veteris
 Pressa graui a morte intersunt : quid inutile corpus
 A nullo : quid vita silens a funere tristi :
 A tumultu quid lectus iners ? quis denique dici
 Esse potest , qui segnis agit ? Sed nomen honoris
 Vsurpant frustra , qui sacris abdita chartis
 Eruere inuigilant studijs , curaue perenni
 Erudiunt mortale genus . Sic dixerat olim
 Conscius ipse sui Torpor , fallensque refelli
 Nil metuit , te spreuit Honor : te iudice certus
 Fallere , te voluit falsi producere testem .
 Non impune quidem , tua si mihi cognita virtus .
 Nam quis , Honor , melius tibi se quis vindicat , an qui
 Mentem onerat dapibus , vino obruit , inque sopore
 Oblitus decoris iacet , ignarusque salutis ,
 Et pecudum ritu tantum præsèntia captat :
 An qui animum aeternis contra virtutibus auget ,
 Succingitque bonis , quae non variabile tempus
 Offendat , non liuor edax , non barbarus hostis
 Eripiat bello , non flamma exhauriat ignis ?
 Haec inter , sed noster ait , Labor anxius urget ,
 Insistitque operi . Nimirum somnus , & umbra ,
 Et lusus , luxusque tui , risusque , iocusque ,
 Et comitum generosa manus , dum desidet , atque
 Nardiam inter rutilasque rosas conuiuia curat ,
 Ad certos dum membra modos mouet ocys , & dum
 Ad citharam gaudet voces inflectere cantu ,
 Pectora tunc implet virtutibus , oppida & vrbes
 Eruit , & longum mansuras extruit arces :
 Tunc homines opibus firmat , formatque iuuentam .
Haec

*Haec auidis praecepta animis haurite : magister
Omnibus hic vitae est. Verae qui laudis amore
Et decoris studio contingeris, accipe dicta.
Haec Torpor multo perfusus tempora Baccho,
Mollibus instratus violis, oracula ructat.
Scilicet, in mediam somnos producere lucem,
Indulgere mero, non vnumquam incidere ludum,
Acturare cutem, saeuum fugitare laborem.
Hae iuuenis tibi vitae artes : haec imbibe toto
Pectore verba puer. Laetae hinc exordia vitae.
O scelus : haec audes edicere : nec tua sentis
Consilia extremam terris asferre ruinam,
Excidiumque orbi? Et tali contendere monstro
Me decet? his frustra cogor consumere tempus,
Quod rebus debetur. Et est cur dicta refellam?
Suscipe nunc Honor hanc causam, sociumq. Laborem
(Nam sine me non verus honos) defende, malisque
Eripe criminibus : ne sit qui impune lacessat
Infantem : ingenuae hoc possunt, quas conspicias, Artes,
Vel tacitae. Tacet & Torpor : sed stertit. at illum
Enigilare iube, & merita nos asferre laudi.
Hic iterum attento figens in iudice vultus,
Et coetum aspiciens, finem dedit ore loquendi.
Assensere omnes animis, & vera locutum
Clara voce probent : tua sed praesentia iudex
Obstat Honor : tamen assensum dant murmure rauco :
Deque Labore inter sese gratissima mussant.
Ast Honor immotus paulum stetit : aequus vtrique
Pondera perpendit : simul & collata duorum
Argumenta agit : videt hinc simulata, sed illinc
Vera*

Vera mouent : longumque teri per talia tempus
 Non visum. Vt secum statuit, sic incipit ore.
 Quandoquidem Torpor falsa obtrusisse videris
 Crimina : vera Labor, dum te defendis, & hostem
 Arguis. I Fama insonem testare Laborem,
 Victoremque cie, & magna comitante caterua
 Duc ad Virtutis. Lentus spectacula Torpor
 Laeta dabit : tardi castas agitabit aselli
 Ad templum inuectus, pompamq. ducemq. secutus.
 Ducite vos Artes illum, stimulisque morantem
 Castigate : dabit iustas pro crimine poenas.
 Haec ait : & magno sonuerunt omnia plausu.
 Et iam Fama celer coetu gratante Laborem
 Compellat : laetumque cauo dedit aëre canorem.
 Dicite io comites : & io ter dicite : victor
 Viue Labor. similis comitum ferit aethera clamor,
 Atque Labor Labor & montes vallesque loquuntur,
 Et Labor excussi referunt ad sidera colles.
 Ipse autem pulchro calefacta per ora rubore,
 Et capite insignis nudato, & vomere duro,
 Vomere, longinquo attritus qui splenduit vsu,
 It pedes, & gressum accelerat. comitantur euntem
 Agmina laetantum iuuenum, laudesque canentum
 Victoris. nam Fama praeit. Vt proferat aequum,
 Aedificet muros, fecundos conferat agros,
 Instituat leges, mores informet & vrbes,
 Instruat ingenium, sapientum consecret artes,
 Quis Virtus florere omnes dat posse per annos.
 Corpora conseruet, Tu dulcis commoda vitae
 Cuncta paris princeps : tu nobis excutis ignem
E silice

E silice, & nudis circumdas terga ferarum,
 Artibus, & terras aperis, pontumque profundum:
 Hinc patet vna domus, quidquid complectitur orbis.
 Te superum mirata cohors, stupuitque ferentem
 Intentas in caelum acies, ortusque obitusque
 Stellarum seruantem oculis, radioque docentem.
 Nec te vllae rerum species, non effugit ipse
 Omnipotens genitor, non qui se spiritus omnem
 Per naturam infert, vitalique afficit aura.
 Vix Labor dilecte Deo, cui plaudit Olympus,
 Et dignam meritis caelestem destinat aulam.
 Talia gaudentes celebrant: super omnia victum
 Torporem adiiciunt, dictamque ex ordine causam.
 At Torpor turpi iam dudum impositus asello,
 Vrticae caput ignauum amplectente corona,
 Praeq. manu hirsutum portans cum germine ruscum,
 Spectantium irrisu, & magno clamore sequentum,
 Vix somno excusso inuehitur: stupet inscius ipse,
 Labentesque oculos male sustinet: ipse resistit
 Attonitus quadrupes: nam turba interstrepit arcta,
 Et premit impositus dorsa: sed tunditur illinc
 Ictibus, atque illinc, quamquam foedissime sessor
 Et tibi subiectos stimulos in corpora vertunt,
 Saepe velut fallente manu, feriuntque dolentem,
 Et lassos referentem oculos. Siluestria poma
 Sint quoque qui iactent pueri: ni vocibus Artes
 Ingenuae obsistant. ergo, quod denique possunt,
 Clamoresque inter, fremitusque, & sibila plebis,
 Increpant segnem. Quae tanta audacia Torpor
 Ista fuit, quae tanta animis dementia venit,

E

Nomen

Nomen ut egregij velles deferre Laboris,
 Et litem, infelix, intendere? Nunc age tandem
 Euigila, & victus victorem agnosce Laborem.
 Ut ventum ad templum Virtutis, ludicra pompa
 Constitit: ingreditur Labor impiger: ad sacra Torpor
 Limina subsedit, stimulis agitated, & ora
 Perfusus sudore graui: fessusque laboris,
 Postulat, ut solitae tandem det membra quieti.
 At praeco; quod Honor praeceperat, aere canoro
 Increpat, horrificum. Tum facta silentia linguis.
 Ille autem e magni praescripto iudicis infit.
 Poenarum satis est. Habuit sua praemia Torpor.
 Ilicet. Hic omnes clarum plausere: diuque
 Haec fuit in memori laetissima fabula vulgo.

PRE-

PRECATIO AD DEVM

SUMME Deus, qui das humiles con-
temnere honores,
Diuitiasque inopes, & tristia gaudia
vitae,

Desuper ostentans caelestis praemia palmae:
Quo simul accensi patriae melioris amore,
Omnibus a curis curam traduximus omnem.
Tu magnos inspira animos, tu illabere menti,
Tu penitus caecis infer penetralibus ignem:
Et si quod vitium, si qui non utilis humor
Pestifero attactu fundo subsedit in imo,
Excoque, & exudans tennes vanescat in auras,
Neu mentem defigat hirmi, cursumve retardet.
Inferre quod nullo labefactum vulnere robur
Sufficiat vires, & fortia pectora firmet,
Quae tibi dum grato famulantur laeta labore,
Stent nullis neque fracta malis, neque territa mōstris:
Omnis ut auxilijs spes, & fiducia nostri
Atque opibus subnixa tuis, promissa fidemque
Expleat: & quando coeptorum es maximus auctor,
Sis operum adiutor. Da nunc, da vincere cursum:
Da cursu superare leui, quam poscimus, arcem:
Exciti ut studijs, laetique euentibus ipsis,
Quale est victori pretium, quae munera forti,
Quem vis nulla altis potuit deducere coeptis,
Sunt posita, haec olim, meritosque feramus honores.

REX hominum, cui nostra salus & gloria
 cordi, ubi iussus omnis
 O quam grande tuum, sanctum, admirabile nomen,
 Qua se cumque ingens terrarum porrigit orbis.
 Aetherias etiam sedes, alta atria caeli
 Institit inuolitans longe celerantibus alis.
 Hinc puer ipsa licet matris lactantia quaerat
 Vbera, & a labris liquidus non cesserit humor,
 Te pleno canit ore Deum, dum perfidus hostis
 Infando abstineat bello, seque increpet ultro.
 Impius, & fractis discat non fidere telis.
 Ipse quidem caelum quoties sub nocte serena
 Lucentemque globum aspicio, quasq. aequore in alto
 Accensis facibus choreas pulcherrima Luna
 Ducit inerranti gressu, tua dona, tuumque
 Immortale opus, obtutu defixus in vno
 Haereo, & attonito clamans vox exit ab ore.
 Nam quid homo est tandē, cuius meminisse voluptas
 Est tibi? quid proles? illam quae causa tuendi est,
 Omnis ut in parua magni stet cura parentis?
 Hunc tu certe hominem, o genitor, discrimine paruo
 Aligerum procul a numero lectaque cohorte
 Esse iubes: claroque ornas diademate frontem,
 Quae circum illustri radians scintillat honore:
 Omnibus ut rebus, tua quas cum dextra creatrix
 Omnia formauit, varios effinxit in vsus,
 Imperet, & totum mittat sub legibus orbem.

Ille autem sibi sub pedibus videt omnia iussu
 Stare tuo, cunctosque greges ouiumque bouumque,
 Et pecudum quodcumque genus, quodcumque ferarū,
 Et quae se volucris librat per inania penna,
 Et quae marmoreo gens innat squamea ponto.
 Rex hominum, cui nostra salus & gloria cordi,
 O quam grande tuum, sanctum, admirabile nomen,
 Qua se cumque ingens terrarum porrigit orbis.

A. L. I. V. D.

FERTE Deo fetus ouium diuina propago,
 Ferte Deo, & sacras mactandos sistite ad aras:
 Ferte Deo cum laude preces: persoluite honorem:
 Carminibus celebrate Deum. sancta atria circum
 Ture flagrent, resonent votis, & sanguine fument.
 Auditis? Deus insonuit: vocem aequora caeli
 Accepere: leues turbarunt protinus vndae.
 Pro quāta in voce est virtus? quantū instar in ipsa est?
 Scilicet aëriam potis est excindere cedrum,
 Cedrum quae Libani sublimi in vertice, quantum
 Ad caelum ramis alte surgentibus exit,
 Tantum etiam terris late diffundit odorem.
 Sensit & hinnuleo similis, qui territus antrum
 Deserit, ignotasque fugax aufertur in oras,
 Exiit Sarus, & Libanus, tonitruque remugit,
 Quod micat, et rutilas iaculatur ab aethere flammās.
 Ecce autem horrifono miscetur terra fragore:
 Concussus gemuit Cades, ceu semina primum

Cui grauis indoluit maturis mensibus aluus,
 Plenaque vicino fremuerunt viscera partu.
 Vox eadem ceruis properato tempore fetus
 Ante diem ex utero exemit, pondusque leuauit,
 Cruda puerperia, at dextra medicata salubri.
 Pandentur veteres decusso robore siluae,
 Et Solem accipient euersae a stirpibus imis:
 Et nomen laudesque Dei templum omne sonabit.
 Ille triumphata nimborum nocte, coruscus
 Arce sedet, scissis demittens nubibus imbres:
 Et reget aeterno imperio quem condidit orbem.
 Hic sibi quem populum cunctis e gentibus vnum
 Eligit, aspiciet propius, vultuque benigno
 In pugnam vires animis ardentibus addet,
 Hostibus ut victis secura pace fruantur.

ANTONIO

QV AER ENGO

A M quid ego Antoni, vita mihi
 carior ipsa,
 Cui penitus secreta mei sunt per-
 uia cordis,
 Audio? tam tristis dulci vox ex-
 cidit ore?
 In dubium haec igitur traxit sen-
 tentia pectus,

Hoc animo subiit, potuisti huc flectere mentem,
 Ut tibi non prudens irascerer, ut minor esset
 Factus amor, quem nulla queat violare vetustas,
 Non res vlla gradu moueat, licet omnia late
 Peruolitans flammis vlticibus expiet ignis,
 Et simul inuoluat nigranti exusta fauilla?
 O ego non plane tibi cognitus. o vbi nostrum
 Et pellucidius vitro, stagnoque liquenti,
 Et mite ingenium, ac simplex? vbi mentis imago,
 Non modo frons ipsa & facies, quae fallere possunt,
 Integer ac purus sermo? Procul este malignae
 Vos nebulae, emissaeque nigris procul este latebris,
 Ut nubes pluuiarum, irarum semina voces,
 Vnde animo afflantur lites, & iurgia gliscunt.

Non ullus locus est vobis, vbi candida sedem
 Fixit amicitia, & concordi foedere dudum,
 Auratoque ingo, solidoque adamante reuinxit,
 Et paribus studijs & moribus apta duorum
 Pectora: quos inter medios licet improba nexus
 Excita tartareis volitet Discordia ab antris,
 Et plagam adducta instigat male sana securi,
 Aut flammam iniiciat circum, ventosque furentes
 Euocet Aeolia, vt magnas incendia vires
 Accipiant, dirimantque vltro, quos talia iungunt
 Vincula: nil agat, & tandem defessa quiescat.
 Nescit amor laxari adeo: manet, editus alto
 Vt scopulus pelago, quem circum flamina & imbres
 Cum pulsant, vexantque feri, franguntur: at ille
 Eminent, & caelo caput imperterritus effert.
 Bencius irasci Quaerengo possit: amicus
 Quippe suo modo iure vsus dicta aspera iecit
 Liberius: Tam parua in nos concessa potestas?
 Quid mea si manibus tandem, si corpora ferro
 Laesisses, an iusta foret mihi causa dolendi?
 Tam ne parum nobis tua sit spectata voluntas
 Tempore tam longo? Meritorum, rere, tuorum
 Vlla ne me capiant obliuia? Quid tua virtus,
 Quid mihi nota fides, animi & caelestia dona,
 Quae tuus iste labor cumulis maioribus auget,
 Doctrina & pietas, & rerum plurimus vsus,
 Et tua fama olim per cunctas didita gentes?
 Me ne iubes tibi restituam? Quis me abstulit? At si
 (Vt potius metuo, o vinam timor irrita fingat)
 Quid mihi te rapuit, tu te mihi redde, tuumque,

*Quo sine nec cupiam, nec possim viuere, amorem :
 Sed duplicatum oro. Namque irae, forsā, amicos
 Si tangunt, cum cara animis ad munia ventum
 Est iterum, ceu Sol, nigras ubi dispulit umbras,
 Clarior ostendit radiantia lumina terris,
 Sic etiam eiectis irarum e corde tenebris
 Interrupta prius fit gratia maior amantum.*

A D. DVOS. CARDINALES
 qui paucis diebus ante Cineralia
 in sua praesentia Rhetoricae
 gymnasium honestare
 voluerunt.

*O S autem, illustri maiorum san-
 guine creti,
 Humanū generis pars optima,
 nostra subire
 Fecta quibus libuit : sceleri dum
 laxat habenas,
 Atque animas dulci deceptas
 felle veneni,
 Oblitas decorisque sui propriaeque salutis,
 Detrahit in praeceps lasciuia : dum vaga circum
 Compita, perque domos non inconcessa voluptas
 Luce palam figit vestigia. vos quibus ornem
 Laudibus, & tanto pro munere dicere grates*

Quas

*Quas animo trepidante parem? Sat magna voluntas
 Et praetentat onus, sed deficit. O ubi fulmen
 Eloquij, vortex ubi carminis? Ibimus ergo
 Officij immemores, Et sit qui facta refellat,
 Et nostrum arguto traduxerit indice nomen?
 Non ita. nam quamquam non possim aequare canendo
 Dicere quod cupidam mentem obruit: attamen ingens
 Haerebit studium, gratoque inscripta cupido
 Pectore, quam nunquam veniens oblitteret aevum.
 Nec mecum haec muto condetur fama sepulcro.*

A D . I O . F R A N C I S C U M
Maurocenum Cardinalem Epi-
scopum Brixiensem.

Prid. Kal. Maij M. D. X C. quo die in classem
 Rhetoricae venturus esse dicebatur.

V I V S erat saeculi iam nonagesi-
mus annus,
Principium sexti Sixto: claud-
bat Aprilem
Proxima lux Maio, qua se pul-
cherrima Roma
Comparat ad celebrem pompam,
redit actus in orbem

Ad sacra Pontifici sollemnia debita plausus:
Cum Venetum antiqua ducens ab origine nomen

Brixia

Brixia quo pollens opibus, magnoque virorum
Consilio & virtute potens, sub praeside gaudet :
Integer & vitae, Romano insignis & ostro,
Has humiles aedes, angusti haec limina tecti
Maurocenus adit : parua illum sella recepit ,
Nescio quem voluit quando vidisse docentem .
Illius hoc magis extollet se gloria facti ,
Non vlla delenda die : memorabimus ipsi,
Dum vox ore sonet, dum spiritus hos regat artus :
Mox memorandum alijs, alijsque feretur ab illis.
Perque vices, vocesq. hominum, dum Roma manebit
Romanusque pater pacatum proteget orbem ,
Maurocenus erit, nec erit quin nomina iactet :
Atque omnis factum admirans venerabitur aetas .

FINIS. LIBRI. PRIMI

FRANCISCI. BEN CII

E. SOCIETATE. IESV

CARMINVM

LIBER. SECVNDVS

Ad Gregorium XIII. Pont. Max. in
translatione Sancti Gregorij
Nazianzeni .

O D E . 1

*VID ROMÆ feruet Martia?
quid vomit
Effusa Campus Martius agmina
Ad Vaticani sumptuosa
Templa, pio renouata cultu?
Quid strata multae flos variat
rosae?*

*Quid ture fumant Attalidis domus
Velatae & aulaeis, & ostro
Mane diem referente purum?
Flammarum inundans ordine cur via
Longo relucet? carmine cur fremit
Seu voce laetantes acuta
Sine graui modulante cantus?*

Ardente

Ardente circum sulphure cur tonat
 Excelsa moles ; quam Tiberis rigat,
 Crebroque diffultat fragore,
 Et rutilos iaculatur ignes ?
 Quis purpurarum conspicuus nitor ?
 Quae pompa late splendida ? quid rigens
 Includit aurum ; quos triumphos
 Ducit agens niueus saterdos ?
 Ergo beatis mentibus additi,
 Quo tollit altum Graecia verticem,
 Imposta sublimi feretro
 Gregorij veneramur ossa ?
 O sancte custos , o pater urbium,
 Morum o magister milis, & vnice
 Assertor almae veritatis,
 O domitor scelerum , atque fraudis
 Inuicte vindex : horruit impius
 Te Iulianus transfuga , qui tuum
 Expauit ensen , qui peruri
 Igne notae doluit probrosae .
 Sensere , claro dum eloquio tonas,
 Quid lingua posset ; quid calamo manus
 Tendente longe , perduelles ;
 Dum validos meditaris ictus .
 At si remittas munera grandia,
 Opusque sumas carminis & lyrae
 Mansuetioris , si labores
 Cecropia recrees Camoena .
 Diuina quis te sanctius aures
 Plectro sonantem , flebilibus modis

Vincat

Vincat querentem : saeva Ditis ,
 Saeva hominum mala, saeva carnis ?
 Vir magne : quando maxima pars tui
 Caelo recepta est, vrbs tenet alteram,
 Temploque consortem Latini
 Gregorij, pater ipse fecit
 Romanus, omen nomen & inclytum
 Tuum secutus : respice ab aethere,
 Quae dona, quos aris honores
 Roma tuis meritis reponat
 Auctore tanto : quo nihil aureus
 Maiusve Titan, aut melius videt
 Caelo coloratos ad vsque
 Seras, ab Hesperijs remotis .
 Quem nec reclinat sollicitum labor
 Poscens quietem, sed neque publica
 Saeculi fatiscantis ruinae,
 Nec vigiles domuere curae .
 Haec mole rerum consulit omnibus
 Germana pubes testis, & Anglica,
 Et Graeca Romae, quo fidesque
 Et patriae reparentur artes .
 Custode magno Gregorio neque
 Morsus latentum græx timet anguim,
 Saeuos nec assultus leonum,
 Nec quot habet fera monstra Auernus .
 Salue o potentum maxime principum,
 Longumque regna, perge age Graeciam,
 Omnemque terram, pastor vnus,
 Vna fides, regat, vna Roma .

IN EADEM

ODE. I I

MAGNE SEV gemmas Orientis aues,
 Magne seu fulges iubar Occidenti,
 Magne pascendo grege magno, & idem
 Magne docendo.

Qui tuas ausit numerare laudes,
 Hadriae insanos numerare fluctus,
 Ille & immensam spatij Libyssam
 Ausit arenam.

Quis piam mentem referat? quis oris
 Spiritum Graias animantis vrbes,
 Vnde tot viuunt monumenta sacris
 Conditæ chartis?

Dicat hæc caelo pia gens recepta,
 Dicat infandi rabies tyranni,
 Cum tremens monstrum furiale diris
 Truditur vmbri.

Ille damnatur scelerum sub Orco,
 Tu Deo partos agitas triumphos
 Laetus, & dulci frueris beatae
 Munere lucis.

Haec tibi sedes animæ: sepulcro
 Roma honorato cineresque & ossa
 Seruat, & miro decorata cultu
 Tempa frequentat.

Templa, quæ magni tibi rector orbis

Et tuum nomen referens sacrauit
 Saeculis seris veneranda, & arti
 Nescia priscae.

Martium te iam tenuisse campum
 Est satis. posthac inga Vaticanum,
 Quo nihil maius propiusve caelo,
 Sancta tenebant.

A D. CHRISTVM
 pro Flandria.

ODE. III

QVOVSQVE tandem CHRISTE pater
 tuum
 Tam dira pestis, tam fera vastitas
 Terrebit orbem corruentis
 FLANDRIAE in exitiale fatum?
 Desunt beatis vrbibus incolae
 Atque officinis ingenia & manus:
 Et classe portus, & colonis
 Diuitibus viduantur agri
 Iam non aristas flaua gerit Ceres,
 Extenta non grex vbera lacteus,
 Pictosque flores non iberat
 Lana rubro saturata fuco:
 Terra insepultis corporibus gemit
 Oppressa,

Oppressa, uba cta prole furentium
 Matres equorum, nec relicta
 Spe Sobolis procul interemptae.
 Inter minaces & litui & tubae,
 Et militantium tot strepitus, silent.
 Artes decorae, nec videntur,
 Cuncta fero rapiente Marte.
 Mars pestilenti saeuior Africo,
 Flamma impotenti Mars violentior,
 Bacchata longe quae domorum
 Celsa leues ferat in fauillas.
 O rector orbis maxime, qui bonis
 Mutare gaudes tristia, desine
 Saeuire, deiectisque parce,
 Et pietas tua flectat iram.

A D. F L A N D R I A M

O D E. I. V. V

I N te quis, o, te FLANDRIA agit furor?
 Quae culpa poenas exigit vltimas,
 An ne id laboras, vt fidemque
 Immemor, imperiumque frangas?
 Hac mole nondum pressa vides mali.
 Quam sit timendum, non violabilem
 Spretam esse legem, non repressos
 Ancipites populi tumultus?
 Quae te ira, quis te contudit impetus

Caeli minantis? quis Notus insolens
 Deiecit, in turpemque luctum
 Quae rabies, miseranda, venit?
 Quisnam tuorum funera ciuium,
 Quis rapta ab ipsis pignora matribus,
 Et strata inundantum viarum
 Quis calido referat cruore?
 Compesce mentem. seditionibus
 Insanientum nullus erit modus?
 O nobilis virtute, fama,
 FLANDRIA, nobilior ruinis.

AD. CHRISTVM. IN. DIE
 Sanctorum Innocentium.

36

ODE. V

VIRGINIS magnae puer, o benigne
 Christe, paruorum pater Innocentum,
 Summe, quae recti studiosa reddit
 Vota iuuentus.

Nil habet maius, licet illa paruum
 Offerat munus tibi: ne recusa,
 Quod potest, casto modo nil reseruans
 Pectore donet.

Iam vale mater scelerum voluptas,
 Mentis & ferror male sanae habendi:
 Serua libertas vale, & imperandi

Caeca

Caeca libido.

Duc iugo suavi Deus impeditos,

Et leui laetos onera catena,

Aureis vrge manicis, decora

Compede vinci.

Quisque sublata cruce, te sequendo,

Certat extentos celerare gressus,

Sed gigas longo spatio relinquis

Pone sequentes.

Admones cursum tamen vt capebant,

Et vel obseruent oculis euntem,

Et per impressas pedibus notas ve-

stigia figant.

Grex tenellorum subit Innocentum

Proximus longe, niueis amictus

Quas ab aeterni saturat cruore

Vestibus agni.

Martyrium o flores nimium beati,

Queis Deum primis genitum professis

Pro fide, vix dum datur institutam

Ponere vitam.

Quis furor, quaenam truculenta Erinny's

Tantum in insontes inimicat arma,

Asperat tantum gladios cruenta

Cote nocentum?

In sinu natos laniare matrum

Nescios fari, quis iniquus ardor

Cogit, vt lactis fluuij redundant

Sanguine misto?

Heu dolor, raptos manibus parentum

Caede maflari : dare blandientem
 Dexteram ferro : modo tot petatur
 Millibus vnus .

Ille sed morti rapitur recenti :
 Surge, nam dixit Gabriel, marite ;
 Surge, in Aegyptum, puerum, parentem
 Transfer & ipsam .

O D E. V I

O CVRAS volucres : o nimium breues
 Conatus hominum: debita perfidis

O ludibria ventis :

O votum varium ac leue .

Quo se consilium proripuit vetus?

Quo desiderium nobile? quo mea

Mens dilapsa recessit,

Quae me reddiderat mihi?

Heu cur circumagor? quo trabor insolens?

Quis me suppositum, quis pedibus premit?

Heu quis verberare torquet,

Heu, me quis mihi surpuit?

Iam iam nolo alios. CHRISTE pater, tuus

Sum, sum CHRISTE tuus: me tibi vindica,

Me tam saepe fugacem

Iniecta domina manu .

Et ne diffugiens rursus agar retro,

Ternas mi manicas inijce: nec satis .

Ternas nocte catenas:

Ternas insere compedes .

LIBER SECVNDVS.
A D. P H I L I P P V M
Hispaniarum Regem.

ODE. VII

GENTIS humanae columen Philippe,
Maior o magno patre; tot potentum
O erunt quotquot fuerintve suntve
Maxime regum.
Si quies tanta tibi mole rerum;
Sume Praenestis generatus urbe
Quos tibi dulces modulatus offert
Cernuus hymnos.

Talis in caeli domibus beatis
Cantus aeternum dominantis aulae;
Cum pio reddunt Superum parenti
Carminibus laudes.

Sic diu laetum modereris orbem;
Pace composita duce te: tuumque
Nomen aeternet veniens per aenum
Fama superstes.

DE. EODEM

ODE. VIII

AETERNE regum rector; & arbiter
Mortalis aevi, quem, simul annuis,
Repente declinis peretur
Terra, polus, stygiusque carcer.
Tu qui Philippo, cui melior subest
Maiorque terrae pars habitabilis,

Mentem potestati, fidemque
 Imperio geminam dedisti.
 Hoc quando ab vno magna hominum salus
 Pendet, precantum vocibus annue:
 Da profuturæ longa vitæ
 Tempora, da validam senectam.
 Viuat Philippus maximus optimus,
 Serusque tangat limina caelitum,
 Cum regna terrarum subacta
 Viderit, & geniti nepotes.

A D. G R E G O R I V M
 de obstetricibus Aegyptijs.

O D E. I X

PHARAO tyrannus gentis Hebraeae patres
 Graui fatigabat iugo:
 Quaerensque semen stirpis omne extinguere,
 Praecepit obstetricibus,
 Ut si qua proles nasceretur mascula,
 Guttur repente frangerent.
 Iussa horruerunt obstetrices impia,
 Pij's fauentes legibus.
 A caede sese continent infantium,
 Parcunt & innocentibus.
 Aspexit haec communis e caelo pater,
 Qui cuncta solus aspicit,

Domosque

Domosque firmas struxit obstetricibus,
Remunerator optimus.
Licet ne sancte comparare Pontifex
Caelestibus mortalia?
Licet. parata namque sunt sese dare
Mortalibus caelestia.
Tenebricosi rector orbis inuidus;
Qui fraude terras occupat:
Et Christiana siqua se tollunt sata,
Vtut potest, interficit:
Mandauit ante disciplinis exteris,
Iisdemque liberalibus:
More obstetricum, quae leuant puerperas,
Recensque partus editos:
Vt robur omne, & spem virilis sanguinis
Necent cruentis vnguibus:
Meliorque sexus totus vt semel ruat,
Imbelle non curat genus.
Hinc illa erat iactura lacrimabilis,
Actumque vulnus altius.
Cohors bonarum sed fidelis artium
Deum verentum laedere
Maribus pepercit: vt senectutem patrum
Aetate firmata iuuent.
His GREGORI, qui solus in terris vicem
Deique munus obtines,
Facis benigne: & qua nitet Sol aureus,
Amas, fouesque litteras.
Sed hac in vrbe, Christianis gentibus
Quae sancta praepandit facem;

*Fautor bonarum liberalis artium,
 Attollis ad caelum domos.
 Eritque tempus, turba cum clientium
 Ut gens Iudae praepotens
 Spolijs onusta Aegyptijs, Gaza grauis
 Cum virga reclusit freta:
 Miretur aequor subditum sicco pedi,
 Hostemque mersum rideat.*

IN. DIOCLETIANVM

*Imperatorem, qui se Iouium
 appellari, & vt Deum
 salutari voluit.*

ODE. X.

*Qua breuiter narratur beata mors sanctorum
 Abundij & Abundantij.*

I*NSANE: vastis inferorum faucibus
 Flammis vorande vlticibus;
 Deuota praeda Tartaro: quid te Deum
 Frustra vocari praecipis?
 Cur vestis auxo fulget, ardet ignibus,
 Gemmaque suras induis?
 An caede facta, quam parasti carnifex,
 Neglecta sordet purpura?*

Quid

LIBER SECVNDVS.

Quid istud altitnobile, vt putas, Iouis
 Cognomen vsurpas tibi?
 Hominis ne sortem, & patris obscurum genus,
 Et patriam obliuisceris?
 Indignum an ista te coëgit dignitas
 Iactare in altum cornua?
 Tantamque morum facit insolentiam
 Honoris insolentia?
 An celsa, quâ superbe subnixus sedes,
 Sedes parit fastidium?
 Tu te beatum praedicas: nescis miser
 Quam certa tempestas ruat.
 Quanta flagres infamia: cunctos simul
 Contemnis, & contemneris:
 Puteum putem te vane, despiceris magis
 Quanto videris altior:
 Iniusta numquam iussa iussi fecerint
 Abundus & Abundantius:
 Ille vt sacerdos optimi magnus Dei,
 Hic vt minister sedulus.
 Et hic & ille Christianorum gregem
 Quacumque possunt adiuvant:
 Et ante mutas quam colant imagines
 Dementium ludibria,
 Adulterumque, & patris osorem Iouem,
 Stuproque conceptum Herculem,
 Immota cernes flumina, & montes gradu
 Perambulare concito.
 Vrit, proterue, quam vides, CHRISTI Dei
 Liberrima attestatio.

Vngues

Vngues cruentus exere, exerce ferox

Est quicquid in te virium.

Minare vincla, carcerem, ferrum, famem,

Et noxialem stipitem.

Effla venenum, pestis, hauri sanguinem,

Incende Aueruales faces

Nam Christiana non potest vinci fides

Inter pericla fortior.

Altumque pectus martyrum gaudens nece, &

Modesta contumacia.

Pudet ne vinci? & fessus auelli iubes

Vtrique deuotum caput?

Feliciter dixistis illustrissimi

Christique sortes martyres.

Nempe immolandi, victimae gratae Deo,

Ab vrbe ducuntur procul:

Superasque ad auras, lumen & caeli, valent

Renocare functa corpora:

Vitamque dirae mortis exortem dare:

Et mors dolore rumpitur.

En Martiani filius ab ipsis redit

Exuscitatus inferis,

Patri & salutem reddit aeternam: simul

Lympha salubri proluui

Se postulat cum filio: tantus Dei

Flammabat ignis pectora:

Quem nec (nefanda pro manus satellitis)

Profusus extinxit cruor.

Ergo sacerdos cum ministro plectitur,

Et Martiano, & filio.

Animae

*Animæ solutæ corporis contagio
Ad astra consortes volant.
His Christus inter concinentes caelites
Dat præmium victoriæ.
Aurum coronat capita promicantia,
Gemmata torques pectora.
Impie tyranne fallere. illorum putas
Cum corpore extinctum decus.
Fluxisse nondum vulnere ex illo vides
Plus gloriæ, quam sanguinis?
Nec morte captos cogita, vitæ quibus
Magis beatæ exordium
Dat dextra, quam dedisse credis exitum.
Nam quisquis, o superum parens,
Mortis petitor interit martyr tuus,
Non interit, sed nascitur.
Nec Christiano pompa ritu funebris,
Sed nec sepulcrum defuit:
Mulier virilis roboris, Romæ decus,
Pietatis exemplum graue,
Theodora vtrumque præstat, a Deo data
Huic muneri diuinitus:
Vrbique prudens tanta seruat pignora
Ariniano in prædio.
Eritque tempus, Roma cum reddet suis,
Quæ nunc negasti munera:
Longaque rerum serie, & annorum vice
Mille & trecentum circiter,
Vetustiore ab valle Tarpeij ingi
Ad pulchriorem transferes*

*Sic Pontifex GREGORIUS (hunc orbi dabit
Bononiensis ciuitas)*

Aedes IESV, regio sumptu struct

Quas inclytus Farnesius

Ornans, iubebit : caelitem accedet fauor,

Hominumque vera gaudia .

At tu bibis qui sanguinem, & bullis scelus,

Titulosque anhelas numinum ,

Excussus vrbe publici expers muneris,

Vitae perosus taedia ,

Aestu doloris mox reluctantem expues

Alimenta flammæ spiritum .

A D. M A R T Y R E S

O D E. X I

I N V I C T A proles caelicolum patris,

Qui morte vitam perpetuam breui

Mutastis , & terra relictâ

Aetherias penetraſtis oras .

Vestros honores inuiolabiles

Et clara iuſtis tollere laudibus

Stat facta cordi, facta nullis

Fortia temporibus tacenda .

Anguſta quamuis ora cupidini

Tanto repugnant, nec pietas parem

Sortita virtutem Camoenae

Magna timet tenuare paruis .

Vires

*Vires volentem deficiunt . tamen
 Vincat voluntas . scilicet audeat
 Aequare mortalis piorum
 Carmine quos celebrat triumphos .*

*Sed vestra nullis in tenebris latet
 Ignota virtus , viuit adhuc fides
 Mutis sepulchris , aridoque
 Fama viget cineri superstes .*

*Telluris omnes omni ferae sinus
 Ingressa facti gloria personat
 Aeternum : inextinctum refuso
 Oceano inbar enitescit .*

*Vos cum procellae sanguinis ingruunt ,
 Caecaeque nubes vulneribus tonant ,
 Et fulmina exaudita caedis
 Diluuiem minitantur acrem :*

*Vos cum tyrannorum ira per incitos
 Exundat enses fluminis in modum ,
 Totusque coniuratus orbis
 CHRISTE tuae incubuit cohorti :*

*Sanctum obtulistis pestiferæ caput
 Laeti ruinae : mortis atrociam
 Temni dolentis tela ridet
 Pectus amans melioris aeni ,*

*Calensque CHRISTO . scimus vt impius
 Obiecta leto corpora libero
 Satur cruoris , strage fessus
 Vidit , & obstupuit satelles .*

*Parantur ignes , & gladij , & ferae :
 Martyr secatur , manditur , vititur :*

Sed

*Sed nec cremari incensa posset ,
Mortua nec pietas perire .*

*Namque illa , ventos ceu pelago silex
Stat contumaces frangere pertinax ;
Circumque ramis pullulantes
Spargit opes viduata quercus .*

*Tot namque poenis inuit inemori ,
Et hoste in vno vincere tot mala ,
Saeuasque per flammās , & enses ,
Pandere iter potuisse Olympo .*

*Hic horridarum finis & arbiter
Victoriarum Christus amor suis
Lauro coronatis virenti
Laetitiam sine fine praebet .*

*Huc & cruenta fortis Abundus &
Fidus minister perueniunt via ,
Quorum senescentes beata
Roma cupit renouare honores ,*

IN FVNERE . FRIDERICI
Karoli Gulielmi F. Cliuiae Ducis
Tumulus.

O D E . . X I I

MORARE. quisquis. praeteris. & . pellegē
Quae. litteris. inscriptus. hic. te. volt. lapis
Quomque. hauseris. oculis. acerbum. nuntium
Tum. si. tenebis. lacrimas. vere. es. lapis
Heic. magna. lux. & . singularis. gloria
Deliciae. amorque. nobilis. Germaniae
Locata. sunt. vno. petita. fulmine
Heic. Fridericus. Karolus. Dux. Cliuiae
In. quem. vicissim. contulerunt. munera
Superi. hominesque. liberali. dextera
Raptus. iuuentae. flore. primaeuo. iacet
Iacetque. secum. magna. virtutum. cohors
Et. si. quid. vsquam. gentium. rarum. fuit
Heic. deposiuit. maestus. aeternum. pater
Longumque. maerens. condidit. Germania
Exsanguia. ossa. spiritus. caelum. tenet
Id. te. ego. volebam. tu. bene. precare. atque. abei

Kaue . Karole . Salue . Karole . Karole . Vale

AD. GVLIELMV. CAROLI
patrem, qui obligatam linguam
habere dicebatur.

ODE. .XIIIC

T Andem rumpe pater rumpe silentium ;
Et nato miseras exequias age ,
Deduc pectore ab alto
Questus heu miserabiles .
Antehac vocis erat deuius exitus ,
Nec linguam licuit soluere liberam ;
Sed suspiria crebra
Iam voci inuenient viam .
Si linguae potuit frangere vincula
Nato olim pietas, atque metus patrie,
Spiramenta relaxet
Nunc patri ob genitum dolor .
Quamuis ille tibi non modo flebilis,
Multis flebilior filius occidit ,
Quorum pectora tangit
Simplex relligio & fides .
Hic iustus populos luctus habet pios,
Hoc desiderium curaque non lenis,
Ictu quod cadit vno
Germanum & Studium & decus ,

AD. IOANNEM. MORONVM
Cardinalem.

ODE. XIV

MORONE summo proxime principi
Qui vnus supremo proximus est Deo,

Longeque princeps o Senatus,

Grande decus, columenque Romae.

Quo me timentem splendor agit tuus?

Quo nota virtus, quo rapit arduum?

Cur tollor audax ad propinqui

Lumina suspicienda Solis?

Dicam ne per te magna negotia

Transacta regum, compositos status

Tot ciuitatum dissidentum,

Tamque graues positos tumultus?

Dicam ne finem concilio sacro,

Quo Christianum nomen in exteras

Profertur oras, quo superbum

Astra ferit superum Tarentum?

Nam lustra quod non bis duo, & amplius,

Ingente nisu Pontificum trium

Fecere, paucis dat diebus

Linguae & ingenium Moroni.

Sic legum habenas, praua licentia

Lasciuientum turpiter hostium, &

Peccare probrose docentum,

Imperiumque pati coacta.

Tu pacis almae tutor & arbiter,
 Mens consulentis prouida curiae,
 Maturus annorum, & secundis
 Temporibus dubijsque reclus.
 Vindex auari castę cupidinis,
 Custos piarum sedulus aedium,
 Vtroque & orborum parente
 Quos & opes & aui relinquunt.
 Quis te ordinanda re bene publica
 Priscaque norma quis sapientior?
 Virtute quis rebusque gestis
 Tergeminae propior tiaræ?
 Sed conscius me plura pudor vetat,
 Paruaque tantum Musa potens rei.
 At vos, quibus vena est benigna,
 Magna modis celebrate magnis.

D E . R O M A E . N O V A E
 victoria .

O D E . X V

E T Q V I B V S nos te numeris canemus,
 O beatorum generosa regum
 Mater : o summi, N O V A R O M A , sedes
 Incluta patris .
 R O M A inextinctae Pietatis aedes :
 R O M A sinceræ Fidei magistra :

Et

Et nouum genti decus, & salutis

Nobile pignus

Martyrum o felix patria: o beate

Martyrum semper cinis, & sepulcrum:

Martyrum palmis, meritisque diues

Ara triumphis.

Nomen o sanctum NOVA ROMA: princeps

Vrbium, & Mundi caput: o colenda

Omnium votis, hilarique semper

Voce canenda.

O NOVA, o victrix veteris. Triumphe.

Vincis, en vincis NOVA. Io triumphe.

In NOVAE laudes noua Christiani

Fleſcite verba.

Disce iam vinci VETVS, & recenti

Cede. Tu victrix, refer vnde vincis

Gratias CHRISTO: fuit ille tanti

Auctor honoris.

Ille te faxo ſtabilem locauit,

Et coli immotam dedit: ille terris

Esſe te lumen voluit, ſuoque

Limen Olympto.

Ille ad hanc grata vice te regendam

Legit, o custos hominum, paterque

GREGORI, & longum viridis ſenectae

Prorogat aeuum.

Nos diu vt praefis bone rector vrbi:

Nos diu vt praefis bone paſtor orbi:

Menteque & laetos referente cantus

Vote precamur.

EX. ARISTOTELIS. HYMNO

De Virtute.

O D E. X V I

VIRTUS quietis nescia languidae,
 Decora virgo, semper amabilis,
 O dulce solamen laborum,
 Atque operum generosa merces.
 Te propter vnam pulchra petentibus
 Dura expetuntur, dum fera pectore
 Indefatigato frequenter
 Proelia sustinuisse gaudent.
 Te namque felix gloria tempore
 Delenda nullo consequitur magis
 Auro refulgens, cui parentum
 Cedat amor, facilisque somnus.

COLLEGIVM. ROMANVM

Anagrammatismus

ANGELO. MIRVM. LOCVM

O D E. X V I I

Ad Sodales.

AMICE site cura Romani coquit,
 In quo manes, Collegij

Tecumque.

Tecumque quaeris illius quid nominis

Traiecta reddat littera :

Vide quid expiscatus ipse vno impetu

Breuique puncto temporis .

Probas ? habebo gratiam , & amorem tuum

Agnosce dicam libere .

Si rectius quid inuenis (& plurima

Hoc rectiora inueneris)

Per vincla te communia, imperti, rogo .

Tuo fruamur munere .

Hoc dum parās ROMANVM habe COLLEGIVM

Vel ANGELO MIRVM LOCVM.

IGNATIVS. DE. LOIOLA

Anagrammatismus

O. IGNIS. ILLATVS. A. DEO

ODE. XVII

CVM DEVS e' nibilo mundū disclusit, & orbē

Terrae polumque condidit ,

Inseruitque homines terris , & sidera caelo :

Vt parte ab omni nobile

Daedala quod magni tornarat dextra parentis

Opusque perfectum foret :

Humanis animis caelestia semina flammæ

Citosque motus indidit :

Ne sacra degeneri torperent corda veterno
Adstricta, vel pigro gelu:

Sed magis ad Superos facile se tramite ferret,
Totoque mentis impetu.

Viait & inuidit caelo taeterrimus hostis
Exactus in caecos specus:

Et grauis aggestu terrae consopit ignem,
Ac mole clausit saxea.

Hinc anima haerebat terris lutulenta velut sus
Et serua & hospes corporis:

Atque oppressa graui sub pondere mersa iacebat
Tenebricoso in carcere.

Non tulit hanc speciem rerum mitissimus auctor
Operisque seruator sui.

Et simul in terras aeternos rettulit ignes
Delapsus alto ab aethere:

Vt flammam imbiberent mentes, castasque medullas
Diuinus intraret calor.

Hinc onere excusso & tenebris mortalis origo
Recreata sustulit caput:

Coepit & aetherias arces sperare, suamque
Hereditatem cernere.

Sed tamen in peius potuerunt lapsa referri
Iniquiora tempora:

Atque iterum desaeuit hiems, crassumque rigorem
Penetrare frigus intulit.

Has etiam, ut voluit rebus succurrere fessis,
Miseratus aerumnas Deus:

Ne misera horrendam patientur saecula noctem,
Et foedus obcaecet nigror:

Insignem

Insignem virtute virum & praestantibus ausis

E bellicosa Iberia

Extulit. hic dudum sopitos suscitât ignes,

Et nomen euentu probat.

Namque putem instinctu Superum monituq. parâtes

Nomen dâdisse. IGNATIO:

Vt prius aestifera conceptum mente vaporem

Lumenque terris diuidat.

Magnaue de tenui veniant incendia flamma,

At multa inardescant face,

Eq. mari Hesperio rubicundi Solis ad ortum

Lucemque & ignem differant.

O magnum decus hoc æui. Tu IGNATIVS ille es

ILLATIVS. IGNIS. A. DEO

AD. PETRVM. MAGNVM
auctorem libri de consilio.

O D E. X I X

VICTVS es tandem precibus potentum,
Abdita vt longum veniant in auras,

Magne, quae scribis nimium vetustae

Aemula laudis.

Arte seu mira dociles monendo

Instruis mentes, acuisve linguas,

Sen pedem, gressus vbi fixit altos

Pindarus, infers.

Onoum saeculi decus : o Latina
 Gloria aeternis celebranda chartis,
 Quas ferant olim voluisse doctae
 Mittere Athenae.
 Perge iam tanto studio retentas
 Res dare in vulgus. similis carenti
 Est opum parcus. bona liberalis
 Perficit vsus.

AD. P. E. I. M. A. G. N. A. M.
 Auctorem hoc consilio.

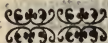
O D. F. X. I. R.

VICTOR
 Appia re longae
 Mogen, pueri

LIBER SECVNDVS. 20105

D E. O B E L I S C O

Vaticano.

AD. VRBEM. ROMAM

O D E. X X

VRBES ALMA, terras cui Deus e domo
Late regendas sidera dedit,

Saxoque fundatum vetusto

Imperium sine fine cessit.

O et superbis semper honoribus

Aucta et triumphis, magna petentium

Quos duxit ardor, barbarorum

Altior vt fieres ruinis.

Iam mitte gentis nomen inutile

Iactare priscae, nec solidum decus:

Funesta vix partam per arma

Mitte leuem celebrare laudem.

Nouos honores accumulat tibi,

Nouos triumphos asserit optimus

Sixtus

Sixtus MARIAE cura matris
 Virginis, atque Dei sacerdos
 In orbe summus. Nonne vides prior
 Ut cedat illi gloria Caesarum?
 Seu ducit alto flumen arcu,
 Sive vijs spatia ampla laxat:
 Neglecta seu quae delituit diu
 Molem extrahit molimine plurimo
 In lucem apertam, haerente passim
 Atque oculis inbidente vulgo.
 Quin & virorum mentis acumine,
 Et quisquis alta praenituit fide,
 Dum magna fiunt iussa, quantum
 Religio pietasque possunt.
 Iubentis, inquit, pectore ab intimo:
 Aeterna nostri gloria saeculi
 O Sixte, qui Christi trophaeo
 Subjicis Aeneadum triumphos:
 Et Christianos qui deceat status,
 Praescribis, orbem legibus instruis,
 Donisque recte facta tollens,
 Crimina supplicijs coërces.
 Tu Roma, facti quo maneat fides,
 Nomenque nullo non memorabile
 Auctoris aeuo, incisa Quinti
 Adde notis monumenta Sixti.

DE SANCTO IACOBO

Apostolo Hispaniarum patrono.

HYMNVS. I

DEFENSOR alme Hispaniae
 Iacobe, vindex hostium,
 Tonitruum quem filium
 Dei vocauit filius.
 Huc caeli ab altis aedibus
 Conuertere dexter lumina,
 Audique laeti debitas
 Grates tibi quas soluimus.
 Tu, caeca nox, atque impia
 Nos cum teneret vanitas,
 Lucem salutis primitus
 Oris Iberis impetras.
 Freti tuo nos pignore,
 Largum tuo te munere
 Rogamus omnes, ut tuae
 Spe protegas praesentiae.

DE EO DEM

HYMNVS. II

IESV salus mortalium
 Nobis ades dum dicimus
 Laudes patrono Hispaniae

Tuam canentes gloriam.

Landandus hic est vnice,

Quod primus in certamine Holoſtous.

Apostolis ex omnibus

Pro te profundit sanguinem. X H

Tui beatus pluribus

Notis amoris maximi,

Quod testis usque interfuit

Reconditis mysterijs.

Seu vi potentis dexteræ

Surgit lairi filia, *and the child doth rise,*

Quando in paternis aedibus

Est excitata ab inferis .7. et hinc illud arguitur.

Sen vultus ut Sol splendidus.

Et vestis ut nix candida

Thaboris alto in vertice

Signum tuae dant gloriae.

Seu monte oliuis confito

Angoris est index tui

Sudor tuo de corpore

Ceu gutta manans sanguinis.

25

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

21.2 JCM:TH

ਸਤਿਨਾਮੁ ॥੨੨੩॥

Yodis mēz zibzidoz

1. The first part of the paper is devoted to a review of the literature on the topic.

IN.

IN. TRANSLATIONE. SS.

Abundij & Abundantij, e templo

SS. Cosmae & Damiani, in

aedem nouam Societa-

tis Iesu. MART. XI

HYMNVS. III

PAR PVRPVRATVM *martyrum,**Consors beati nominis,**Compos peremnis gaudij,**Exors piandi criminis.**Terrestre sidus aureum**Caeli nitore pulchrius,**Vrbs vnde lumen omnibus**Romana terris dissipat.**Satis vetustum fornicem**Vestris sacraſtis oſſibus,**Templumque raro conſcium**Multis teri veſtigijs.**Ad vrbs hanc frequentiam**Nouique templi verticem,**Patris vocatu maximi,**Iam, ſi placet, concedite.**Hic plebi adeſte ſupplici,**Et vota donis vincite,**Precum fruatur commodis**Fuſas prius quam ſentiat.**ſuſcipite**Gentem,*

Gentem, patroni, Romulam

Apud Deum defendite,

Vestro rogantum munere

Omni bono circumfluat.

IN. TRANSLATIONE. RE-
liquiarum S. Sympherusae
Tiburtinae.

HYMNVS. IV

VRS clara prisco sanguine,

Ipsaque Roma antiquior,

Et pace & armis inclyta

Ocellus orbis Itali.

Extolle pulchrum verticem,

Profunde lymphas largiter,

Laetosque pompa nobili

Effunde coetus civium.

Tuamque civem maximam,

Sponsam Getuli martyris

Septem beatam filijs

Nunc Sympherusam suscipe.

Haec post pericla plurima,

Longumque & atrum carcerem,

Ad Christianae ducitur

Professionem gloriae.

Moles repente saxea

Sacro alligatur vertici:

Christum

*Christum ipsa tollens laudibus
Amne in profundo mergitur .
Statim relicto corpore
Ad astra fertur spiritus ,
Hic palmae adeptus praemia
Laetis triumphat gaudijs .
Vrbs Roma sola est haecenus
Gauisa sanctis ossibus ,
Orata sed nunc Tiburi.
Partem remisit patriae .
Te Sympherusa , & coniugis
Felix honore & liberum ,
Nunc obsecramus , vt tuae
Semper memor sis patriae .*

I N. E A D E M

H Y M N V S. V

RECTOR supreme caelitem ,
Et dux sacrorum martyrum ,
Huc ad preces Tiburtinum
Aurem benignus admoue .
Sit fas tuorum munerum
Partem referre paruulam ,
Vt mente laeta ac supplici
Grates agamus debitas .
A te datore scilicet
Vrbis situm pulcherrimum ,
Caelum salubre agnoscimus ,

Solumque

Solumque frugum fertile .
 Magna haec : sed illa maxima ,
 Ad quae relictis ceteris ,
 Iustis repleti gaudijs ,
 Luce hac canenda pergimus .
 Lux ecce fulsit annua ,
 Qua Sympherusa filijs
 Septem decora vt Solibus
 Auxit choros caelestium .
 Hoc nempe praestat omnibus ,
 Nostris fuisse e ciuibus ,
 Quibus tuo pro nomine
 Vitam dedisti vt funderent .
 Accedit his sollemnijs ,
 Complura quod post saecula
 Delata matris segmina
 Romana ab vrbe visimus .
 Tu nunc tuorum martyrum
 Nostrum rogatu ciuium ,
 Fac esse nos , vt poscimus ,
 Partem tuorum ciuium .

IN. TRANSLATIONE. COR-
porum sanctorum Zamae & Fau-
stiniani Bononiae Episco-
porum.

HYMNVS. VI

O *QVAE* docendis artibus
Et disciplinis optimis
Magistra es orbis Itali
Bononiensis ciuitas.

Mater virorum fortium,
Mater sacrorum praesulum,
Qui Christianam gloriam
Terras per omnes diuidunt.

Vrbs, orbis vnde Pontifex
Ter ortus: vnde vertice
Gemmisque & auro duplicem
Caesar coronam sustulit.

Extolle circum turribus
Victricibus cinctum caput,
Trans eruditas porticus
Pulchros lacertos porrige.

Patrum tuorum corpora,
Quae pompa ducit nobilis,
Zamae beati, & supparis
Faustiniani amplectere.

Hi sunt, tibi qui primitus
 Christi extulerunt lumina,
 Hi sanctioris dulcia
 Vitae attulerunt commoda.

Et hic, & ille, pectora
 Soluit malis erroribus:
 Et hic, & ille candida
 Pietate mentes imbuunt.

His tende palmas supplices,
 Hos inuoca in preces tuas,
 Horum verere pignora,
 Et tolle ad astra nomina.

At vos benigni praesides
 Augete vestra munera:
 Vobis patronis omnia
 Bona affluent Bononiae.

Zama o salutem mentium,
 Et sanitatem corporum:
 Pacem tuere, & diuitem
 Faustiniæ copiam.

IN. TRANSLATIONE. RE-
 liquiarum sanctorum Simpliciani,
 Benigni, Geruntij, Sisinnij,
 Alexandri, Martyrij.

HYMNVS. VII

SANCTI piorum spiritus
 Non parua pars caelestium,

Quorum

Quorum beatis ossibus
Triumphat alma Insubria.
Huc caeli ab axe lumina
Ad membra vestra flectite,
Quae casta supplicatio
Angusta in aede collocat.
Seu vos fideli pectore
Gregi assidentes credito,
Opima fertis pascua,
Furem lupumque auertitis.
Seu caritate feruidi,
Fideque pura, ad aureas
Sedes Olympi semitam
Sparso cruore sternitis.
O qui parem Geruntio,
(Quando sacrum mens integra,
Simplexque nomen praetulit)
Es consecutus gloriam
Tu cui datur diuinitus
Humanitate & moribus
Nomen rei praenuntium
Benci Benigne vincere.
O Martyri, qui martyrum
Es additus consortio,
Sisinni, Alexander simul,
Qui aeterna fertis praemia.
Hic iuncta quando corpora
Iunctis nitent honoribus,
Bene ut sit omni Insubriae
Precemque opemque iungite.

DE. SANCTO. DIDACO

HYMNVS. VIII

REGNATOR alme siderum,
Pater piorum pauperum,

Caelestium quos munerum

Tecum potentes efficis.

Te, dum beati Didaci

Laetos honores annuo

Ritu nouamus supplices,

Nobis adesse quaesumus.

Secutus hic vestigia

Impressa FRANCISCI pede,

Vitaeque amorem simplicis,

Caeli potitur gaudijs.

Haec inter ille iugiter

Nostros labores respicit,

Tuaque te pro ecclesia

Preces profundens inuocat.

At tu pias qui pauperum

Preces rogantum suscipis,

Iam te benignum Didaco

Mitemque nobis exhibe.

O SACRVM caeli decus, o beate
 Didace, Hispanae noue fulgor orae,
 Sol ab occasu veniens, vt orbem
 Lumine lustras.

O viros inter numerate, virtus
 Quos tulit caelo pia, qui secuti
 Signa FRANCISCI voluere sanctam
 Ducere vitam.

Caelitum mores imitate semper,
 Semper irrisor sapiens bonorum,
 Exequi semper celeri parate
 Pectore iussa.

Te licet, quo te magis in latebras
 Abdis, humanam fugitasque laudem,
 Hoc magis tollit Deus, & supremis
 Inserit astris.

Illicet durae tua membra morti
 Sunt data, & paruo recubant sub antro,
 Sed tamen nullum patiuntur atri
 Funeris ictum.

Ergo & integrum sine labe corpus,
 Vixit vt quondam scelere expeditum,
 Ceu leuem somnum capit, & sepulcrum
 Turba frequentat.

Hinc opem poscit miser, hinc leuamen

*Cura quem vexat grauis, hinc salutem,
Nulla quem sanat medicina, in ipso
Limine leti.*

*Vos ego hic testes generosi Iberi
Inuoco, & late dominans Philippe
Non minor magno patre, ter potentum
Maxime regum.*

*Audit hoc Quinti pia cura Sixti
Cui replet mentem Deus, & locatum
Didacum in coetu Superum probante
Praedicat orbe.*

*Supplices nunc te (quia fas) precamur
Didace, oranti populo benignam
Dexteram praebe facilis, precesque
Accipe nostras.*

Finis Libri secundi.

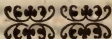

FRANCISCI. BENCII

E. SOCIETATE. IESV

CARMINVM

LIBER. TERTIVS

DE. GREGORIO. TERTIODECIMO

Pont. Maximo Romani Collegij fundatore.

ELEGIA. I

GREGORIO grates agimus: se-
cedite curae:Gratia cum festo carmine laeta
veni.Tota nitens simplexque veni: de-
cet esse nitentem,Terrarum domino siqua placere
cupit.

Talem te Petro memorant hac vrbe recepto,

Aeterno laudes concinuisse Deo.

Artibus vt Simòn magicis delusus ab alto

Decidit, & sparsò sanguine tinxit humum:

Victoremque Petrum casu testatus acerbo,

Quas meruit poenas impia lingua dedit.

H 4 Haftenus

Haftenus angusto tenuit se limite coetus,
 Qui stetit in parua plurimus ante domo.
 At nunc prolatis fundatur finibus aedes
 Amplior, & tecti suspiciendus honor.
 Aspice congestos lapides, & diruta tecta,
 Et sola vicino continuata foro.
 Aspice. iam nostris patet area sedibus illa,
 Gymnasium fuerit, qua fuit ante via.
 Atque ubi iucundis gaudebunt otia Musis,
 Pectore anhelanti duxerat aera faber.
 Hic ubi sub saeuo gemuerunt marmora ferro,
 Assuescet facilis discere recta puer.
 Hic ubi formandum ingenium sub voce magistra est,
 Artifices lignum perpoliere manus.
 Extruit hic Sophiae & Pietati templa sacerdos,
 Optimus ille hominum, proximus ille Deo.
 Proferat ut CHRISTI imperium, terrasque per omnes
 Iam leue ne quisquam ferre recuset onus.
 Hic iuuenum sanctas exercebuntur in artes
 Deuota aeternae pectora militiae.
 Vnde salutaris fidei praecepta ferentes
 Audiet aduerso cardine uterque polus:
 Quo matutinus dimittit Lucifer ignes,
 Quo vespertinus conuocat orbe faces.
 Nulla fides umquam terris nascetur in illis,
 Si fidei non sint semina iacta prius.
 Verba fidem pariunt, animorum haec abdita pandunt:
 Nec nisi quis doceat, discat ut alter erit.
 Sponte sua doceat nemo. Mittantur oportet,
 Qui feriant forti pectora iussa sono:

Captiuos

Captiuos rapiant homines, desuetaque corda,
 Atque iterum errantes sub iuga sacra vocent:
 Accendantque animos dulci virtutis amore,
 Ad superos tutam quae parat vna viam.
 Sed spes destituet, pleno licet extet aceruo
 Iacta seges, crebro ni renouetur ager.
 Hic tibi GREGORIUS fecundos conserit agros.
 Omnis ut ex illis fertilis annus eat.
 Hinc capiet plenis indaſcientia ſulcis
 Semina, quae large credita reddet humus.
 O vtinam longae fungatur munere lucis,
 Exigat & placidos tempus in omne dies:
 Laetatusque ſuis opibus, ſanctis que repertiis
 Proſpiciat gentes ad ſua iura trahi.
 Quod volumus, Deus ipſe dabit, quod poſſumus, ecce
 Conamur tennes. & voluiſſe ſat eſt.
 Aedibus in medijs ſolido ſpectabitur aere
 Tanti maiestas conſpicienda viri.
 Hic inciſa notis hoc reddet littera carmen:
 GREGORIUS cuſtos, GREGORIUSQ. pater.
 Ipſe ſuum paſtor circumſpectabit ouile,
 Et quae plena ferent vbera lactis oues.

AD. SIXTVM. V. P. M.

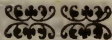
ELEGIA. III

SIXTE Pater qui stella velut de monte refulges,
 Purpureum terris cum vehit orta diem :
 Siue tuis spectas subiectum nutibus orbem ,
 Dum viget imperijs laetior ille tuis ;
 Siue bonis ades ipse bonus, seu fulmine terres
 Impia in aduersum qui tulit arma Deum :
 Hic te Christigenae sublimi in sede sedentem
 Supremum veluti numen in orbe colunt :
 Et merito. Tu namque hominum custosque paterq. es,
 Sceptraque diuinis proxima solus habes .
 Sceptra, quibus caelo ducis labentia dona :
 Perque mare, & terras, omnia tuta facis .
 Interea Pax alma choros cum Virgine ducit ,
 Et nitidum spicis copia cincta caput .
 Ite procul fontes : Sixtus regit omnia : pacem
 Qui violet Sixto Principe nullus erit .
 At fuerit quicumque audax, vestigia facti
 Poena premit, culpam subsequiturque comes .
 Fur neque in vrbe latet, neque adest grassator in agro,
 Nec locus insidias, ora nec vlla timet :
 Te canit in molli proiectus gramine arator ,
 Abstulit vt fesso fessus aratra boni .
 Te vacua sub rupe canit frondator, & audet
 Collibus in Solis condere quisque diem .
 Te canit, aeternam cum vespertinus ad urbem
Carpis

Carpit & in media nocte viator iter:
Non iuga Viminei reticentur deuia collis,
In varias quae nunc sunt patefacta vias.
Hinc sacras aedes veneratur turba Quiritum,
Nec dubiam a superis sedula poscit opem.
Quin etiam tanto reddit pro munere grates,
Terrarum quod sit credita cura tibi.
Et meminisse iuuat, quae circum obsederat oram,
Depulsam per te protinus esse famem.
Thesauris per te munitam ingentibus arcem,
Quos posthac vlli sit tetigisse nefas.
Illa quidem tam multa canunt: sed plura parantur,
Pro quibus oratur longa senectâ tibi:
Seu Pontina palus Volsco siccatur in agro,
Fornice seu longo ducitur amnis aquae:
Seu potius Turcarum acies, motusque rebelles
Frangere, & in capto vis dare iura solo.
Hinc mare nauigijs vndabit, milite campus,
Et procul auspicijs castra mouenda tuis.
Rapta dein templo figentur signa vetusto,
Cui nouus accessit nunc obeliscus honos:
Aduectus quondam Pharijs obeliscus ab oris,
Cum mare contextis sensit onus ratibus.
Quoq. prius firmata loco, stetit ardua moles
Neglectae in speciem, delituitque diu:
Hic vbi falsa olim fundebant carmina vates,
Et media circus valle Neronis erat:
Hic caelum aspexit, populo cum triste tyrannus
Exitium insonti suppliciumque parat.
Quis scit, an & casto fuerit madesacta cruore,

Cum

Cum pia gens ducta est ad genus omne necis ?
 Forsitan & Petri vidit languentia membra
 Ad terram obuerso vertice fixa cruci .
 At modo, quam melius celsam videt area Petri ,
 Cum pateat iussis conspicienda tuis ?
 Quam melius sublimis apex venerabile signum
 Extulit, vt flectat plebs venerata genu ?
 Quam melius conuersus honos, ratioque locorum,
 In medio positam quam decet esse foro ?
 Scilicet, huc toto quisquis properabit ab orbe,
 Vt pedibus possit succubuisse tuis :
 Atque auctam vidisse vrs, & fontibus urbem ,
 Ornatamque magis quam coluistis aui :
 Omnia collaudans, verba inter singula, Sixtum
 Non intermittere concelebrare patrem .
 Viue diu, repetet, princeps gratissime caelo :
 Ipse Deus coeptis consilijsque fauet .
 At tibi cum superam Christus Deus annuet arcem ,
 Et benefactorum praemia digna ferēs :
 Tunc, veluti caput excelsas obeliscus in auras
 Tollit, & aeternum suspiciendus erit ,
 Sic tua, sancte Pater, virtutum nomina tollet
 Gloria, non vlllo deperitura die .

DE. SACELLO. EXQVILINO
quod Hieronymus Badefius versu
heroico scripsit.

ELEGIA. III

NOBILE Pontificis Sixti pia cura sacellum,
Quo veteres regum vincere tendit opes.
O praesepe, Dei cunabula, conscia partus
Virginei, & Superum concelebrata choris.
Vps ne ab Idumaea Romanae detulit vrbi,
Longam vos Pietas fecit inire viam?
Et tandem exquilijs posuit, qua tollitur aedes
Virginis, & colitur matris in aede Deus.
Fortunatae aedes, cuius formamque modumque,
Et spatia, & pulchris atria porticibus
Non hominum potuit sollertia dicere, sed vos
Quas Deus aestiuo misit ab orbe nives.
Scilicet hanc sedem virgo sibi mater in vrbe
Legerat, hic primam iusserat esse domum.
Nec mora, cum Romae violentior incubat aestus,
Et canis arentes findit hiulcus agros:
Nocte super media liquido nix plurima caelo
Labitur, & certo limite signat humum:
Designatque sacrum paries quem finiat orbem,
Et queat impositum sustinuisse tholum.
Conditur hic templum Phrygijs sublime columnis,
Atque

Atque ebore atque auro tecta superba nitent .
Hic praebet pia mater opem , praesensque rogantum
Respicit, & castos excipit aure sonos .
Confluit huc tota populus simul excitus vrbe ,
Confluit huc tota fusus ab orbe procul :
Confluit huc celebrans diuortia lata viarum :
Pontificis iussu nam patuere viae .
Nec minus exciso extollit quae flumina monte ,
Tramite per montem prosiluisse cauo .
Quaq. lapis fuerat, trepidantes aspicit undas ,
Oraque felici mergere gestit aqua .
Tenditur ad Mariae, cuius prope limina templi
Vertice sideream fers obelisce crucem .
Hanc simul aspexit, procul adstitit, & noua sumens
Gaudia sollicitas concipit ore preces .
Quin & iam facilem genibus perrepere collem
Laetatur studio femina virque pari :
Et cupide ingressi visu mirabile templum ,
Attoniti subito diriguere metu .
Religio facit ipsa metum . Dein pronus ad aram
Quilibet aeternum procidit ante Deum .
Post paulo, quo quisque abiit, quo lumina vertit ,
Perfruitur visu mens, capiturque locis .
Hic matris capit effigies , quae dicitur olim
Pontifici abscissam restituisse manum .
Hic, quia marmorea geminis requiescitis arca
Consortes, quorum constitit aere domus .
Hic, quia sanctorum cineres caelestia dona
Ossaque custodit reliquiasque virum .
Hic, quia Pontificem candenti marmore reddit ,
Gloria

Gloria Picentum qui fuit ante soli :

Donum Sixte tuum media testudine templi :

O patriae, o gentis nunc decus omne tuae .

Nec tamen hic finis . Rapit hinc genitricis imago ,

Cui Deus in gremio dulce refedit onus .

Illius exemplum caelo venisse supremo

Creditur, hoc Lucae docta imitata manus .

Saepe illinc meminit votis exposcere pacem

Roma timens, magni dum tumet ira Dei :

Saepe eadem offensi superatam numinis iram ,

Nec fusa in cassum vota fuisse refert .

Seu foret annus inops, seu bellum, seu fera pestis

Sterneret innumeros Morte furente greges .

Salve o sancta parens, hominum fidissima custos ,

Vna salus miseris, praesidiumque malis .

Cetera praeteream . Tua sed cunabula Christe ,

Sit modo fas, humili voce animoque colam .

Huc feror, huc gradibus declivibus . Hic ego supplex

Multa feram multis oscula cum lacrimis .

Hoc ne igitur teneris primum vagitibus antrum

Ingemuit, dederat quos Deus ore puer ?

Hic Deus in medio glacialis frigore brumae ,

Hic nasci voluit nocte silente Deus ?

Vilibus hic molles pannis circumdatus artus

Pertulit hoc duro decubuisse toro ?

Vos ne etiam dominum, vos muta animantia vestrum

Noscitis, ignoto dum iacet in stabulo ?

En, video, huc properant stimulis communibus acti

Pastoresque ovium, caelicolumque chori .

Hi nitidas festis implent concentibus auras,

Hi

Hi trepidi ad puerum munera parua ferunt:
Rustica dona ferunt, agnam, fetumq. capellae,
Quiq. breui obriguit lacteus orbe liquor.
Aspicit hos virgo, sed custos virginis illa
Accipit, ad teneros hi subiere pedes.
Fallor? an ex ALTO micuerunt lumina MONTE.
Et tremulum pandit STELLA corusca iubar?
Nec procul apparent quos fulgens purpura reges
Indicat, & comitum magna secuta manus:
Et iam thesauros ultro sua dona recludunt,
Quas & opes gremio diuite fundit Arabs.
Hinc magnum in paruo venerati corpore numen,
Qua ventum est, aliam corripuere viam.
O ego quam vellem totas hic ducere noctes,
Quam vellem hic totos delituisse dies.
Non me somnus iners, non me dapis improba cura,
Taedia non hinc me longa mouere queant.
Iam quid agam? Subiere alij, concedere par est,
Et qui me, plures hic Deus vrget amor.
Nam velut in fluuio celer vnda superuenit vndae,
Altera subsequitur, praeterijtq. prior:
Haud aliter veniunt coetus, abeuntq. vicissim,
Occupat hic auides, deserit ille locum.
Huc pia turba venit, templum miratur, & una
In Sixti laudes ambitiosa ruit.
Visitur hic facies cultu spectabilis aedis,
Aureus hic fornix, marmoreumq. solum:
Regificum memoratur opus, quaeq. arte magistra
Picta suis viuunt corpora imaginibus.
Maxima pars vna iunctos ueneratur honores

Sixte o Quinte tuos, o Pie Quinte tuos.
 Namque Pio monumenta videt pulcherrima Quinto,
 Quae tuus exciuit Sixte peremnis amor.
 Adde, quod & cultis haec addita cura poëtis,
 Ut meritas laudes & tua facta canant.
 Sed licet ingenijs certent ac diuite vena,
 Materiae quamvis nobile cessit opus.
 Cerneris hos inter vates operose facelli
 Et canis heroo carmina fulta pede.
 Certe erat illud opus celebrandum carmine: sed tu
 Qui tali efferres carmine dignus eras.

AD. CAMILLVM. PALAEOTVM

De Arientina eius villa.

ELEGIA. II

O ARIENTINAE sedes placidissima
 villae

Curarum domino portus amice tuo
 Seu requiem quaerat, seu caris otia Musis
 A strepitu longe seposuisse velit.
 Sapina quam propter tacitis lenissima lymphis
 Profluit, ut riguo gaudeat amne solum.
 Hic ubi odorata laurus sese explicat umbra,
 Et virides mollis ventilat aura comas.
 Ver ubi perpetuum gemmantia prata colore
 Pingit, & arguto gutture cantat avis.
 Cantat avis circum omne nemus, silvaeque loquuntur,
 Et facilis vario flore renidet humus.

Hinc eadem in collem protento vertice surgit ,
 Porrigit hinc lato pectore planiciem .
 Hinc tendit spatiosa manus, & plurima caeli
 Accipiens grata munera seruat ope .
 Hic smilax calyces, edera illic laeta corymbos
 Extulit, hic cilices promicnuere croci .
 Et frutices ludunt variae sub imagine formae ,
 Incertasque ineunt herbida texta vias .
 Hic baccas oleae propius gessere feraces ,
 Rideat ut seris fructibus annus iners .
 Nec procul aspicias siluestrem pampinus ruam
 Qui tegit, erranti cum petit alta gradu .
 Illa viden longe Cyparissi brachia tollit
 In metae faciem conspiciendus apex .
 Et piceae pinusque vigent, affixaque ramis
 Pondera non umbra luxuriante ferunt .
 Nec defit folijs, & pomis utilis arbor ,
 Quam posito eduxit germine docta manus .
 Siue ea quam proprijs nutriti Felsina in oris ,
 Felsina doctorum magna magistra virum .
 Extera siue nouo tellus quam misit ab orbe,
 Dum dominae Italiae cognitus auget opes .
 Sic Arentinae natura indulsit, ut apto
 Semina suscipiat restituenda sinu .
 Haud facile inuenias tam laeti ruris honores ,
 Qui segetem tanto fenore reddat ager .
 Vnde audis non solum oculis spectacula praebet ,
 Scena sit ut nulli pulchrior vlla loco .
 Dona etiam mensis fert exoptata secundis ,
 Quas potis & dulci concelebrare mero .

Dum

*Dum varijs conuiuae explent sermonibus aures,
Quas tibi dicenti saepe dedisse iuuat.*

*Docte CAMILLE, acui merito pulcherrima nostri
Gloria, quam semper postera saecula canent.*

Tu sapientum artes, doctrinarumque reperta

Dulciter insigni cum Cicerone refers.

Tu mores multorum hominum, tu digeris vrbes.

Quid tulerit praesens, quid re vetusta dies.

Germanum sic saepe tuum, dum consulit orbi,

Concilio in magno purpura sacra probat.

Verba fluunt illi pleno de pectore, quales

Rupibus ex altis Sole liquante nives,

Scilicet & patres pendent GABRIELIS ab ore,

Et missum aethera sede fuisse putant.

Ille docet, Gallum quae sit via certa rebellem.

Vincere, ne quatiat sceptris superba manu;

Quae ratio vnanimis proceres, & sancta iuandi.

Foedera, quae cordi non violata fides.

Quid tibi, iam felix, & diues Gallia quondam,

Nunc misera, atque hosti vel miseranda tuo:

Quid tibi subsidium, quid possit ferre salutem?

Te quia tot circum proelia acerba sonant.

Quo pietas, quo vera fides, heu Gallia, cessit,

Heu, quo pro meritis cognita Roma tuis.

An ne erit, ut prisca reuocet concordia ritus,

Et sacra, quae pridem castus alebat amor?

Sic o, sic superi veteris miserescite regni,

Quod diuersa ferus traxit in arma furor.

132 CARMINVM
IN. FVNERE. M. ANTONII
Mureti iunioris.

ELEGIA. V

HOC IGITVR MVRETE minor post
funera magni
Iam reliquum vt nobis tu rapereris erat :
Et tua, nondum etiam patri post funera, sic cis
Aspectaremus funera luminibus :
Funera quae ad laerimas tigres cantesque mouerent,
Cautibus & si quid durius esse pot est ?
Et cui non longo tabescant lumina fletu,
Quis lacrimas gemino fundere fonte neget,
Cum iuuenem videat primaeuo in flore iuuentae,
Cui nondum molles sparserat umbra genas,
Ad tumulum efferri, claudi squalentibus umbris,
Cum super impositus condidit ossa lapis?
Heu heu quis tristi non scindat pectore vestem,
Heu quis luctifico non secet vngue genas?
Cui pudor intonsum fuerit gestare capillum,
Et sparsum informi puluere habere caput.
Qui mores Murete tuos sensusque viriles
Et maturum animi iudicium meminit :
Et meminit, tibi quae fluerent de pectore dicta,
Quam super aetatem prouidus ante fores.
Et cui notus eras, cui non mirabilis esses,
Quin superet visu colloquioque frui?
At tu virgineo contingens ora pudore
Mirus eras, quamuis pauca locutus eras.

Pauca

Pauca loquebaris, sed quae pro pluribus essent,
 Et morum exprimerent ingenijque bona.
 Diuitias possent vtriusque ostendere linguae,
 Attica siue tuas, siue Latina tuas.
 Quid quod & arguta flestebas carmina voce,
 Et tua Pierius contigit ora lepos?
 Quod lenibus digitis pulsabas organa, dulcem
 Auribus ut facerent organa pulsa sonum?
 Quod puero egregias artes, quas docta Matheſis
 Traderet, intento discere ludus erat?
 Nil in te puerile fuit: non otia, non te
 Ludicra, non blandi detinuere ioci.
 Scilicet hoc animo, tam multa nobilis arte
 Occidis ante diem, qui sapis ante diem.
 Sed quid ego ante diem dixi, cui debile quamuis
 Inficeret nondum cana senecta caput,
 Nec dum etiam tenera starent lanugine malae,
 Sed neque adhuc aetas florida ver ageret:
 Sed tamen & graue iudicium, pietasque senilis
 Canaque matura relligione fides,
 Eximere e iuuenum numero potuere, senemque
 Dicere, dein superis inferuisse choris?
 Et meminisse iuuat, pietati ut deditus esses,
 Sedulus ut castas exequerere preces.
 Quam Maria, & Christus, quiq. illi proximus vnus
 Dicitur in sancto procubuisse sinu:
 Eq. sacro largos recubantem hausisse liquores
 Pectore, queis veterum proluit ora virum:
 Quam tuus aligerum e coetu custosque comesque
 Viscera diuina tangeret uſta face.

Quam solitus contemptae inopum miserescere vitae,
Quam cuperes illis ferre frequenter opem.
Quamquā animum magis obstrinxit priuata parente,
Dotis & auxilio siqua puella fuit.
Hanc cupere aiebas iusta cum dote marito
Iungere in aeterni foedera coniugij:
Seu potius deuota sacris, vinclisque soluta,
Sanctae ut seruaret iura pudicitiae,
Et matutinas iteraret carmine laudes,
Solueret & grates nocte dieque Deo.
Quin etiam sermo tibi multus in ore locorum
Essent virtutis quae monumenta piae:
Hic ubi pauperies reperiret languida portum,
Mortuae effossae subijceretur humo.
Haec animo pietas, haec menti infixata cupido,
Plurimus hic circum pectora fulsit amor.
Omnibus his certum, si firma adolesceret aetas,
Praesidium, & columen grande futurus eras.
Haec dedit euenisse Deus, cui grata voluntas
Illa, nec in longum tam pia vota tulit.
Nam tua cum saeuo languerent corpora morbo,
Iam iamque inijceret mors violenta manus:
Sponte tua Christiue memor melioris & aeni
Haec voce extrema testificatus ais.
Christe pater, tu sume hanc animā, tibi reddimus illā,
Quae quondam est pretio sanguinis emptā tui.
Ipsa quidem indignam sese, & peccasse fatetur
Plurima: perfundit conscius ora rubor.
Sed tu qui veniam spondes mitissime iudex,
Ne mihi, ne differ ferre rogatus opem.

Per

Per te, per magnum castae genitricis amorem,
 Perque pios coetus, & tua regna, rogo.
 Ne temne hanc venientem animā, miserere precātis,
 Excipe pacato tempus in omne sinu.
 Nec minus ad socios, qui conuenere vocati,
 Summo in digressu talia dicta dabas.
 Vos autem exanimum corpus donate sepulcro,
 Ossaque apud patruī condite nostra mei.
 Haec de me volui. Sed nunc disponere restat
 Quae bona mi patruus iure fruenda dedit.
 Iustam horum excipiant partem materque, sororque
 Vtraque, & illarum filius atque nepos.
 Omnia dein varias sollers describis in aedes,
 Quarum esset virtus indubitata tibi.
 Maxima pauperibus pars dicta orbisque puellis,
 Seu cupiant hominum, seu mage vincla Dei.
 Sed postrema mihi a patruo stat tradita cura
 Illius immensus bibliotheca labor.
 Hanc mihi discerpisse nefas. Vnum illa sequatur
 Integra, nec varias sit timuisse vices.
 Sederat hoc patruo, patruī sententia perstet,
 Quodque ipse imposuit sustineatur onus.
 Quis ferat hoc melius, socium quam coetus Iesu,
 Magna vbi tot iuuenes erudiuntur ope?
 Hoc igitur, Patres, donum morientis habento,
 Ne sit quae patruum deleat vlla dies.
 Haec ego. Signatis vos haec mandate tabellis,
 Haec mea mens, vlli quam violasse nefas.
 At vos o comites, vos o mea cura valete,
 Este precor memores, si licet, vsque mei.

Iussisti haec fieri: fuit haec suprema voluntas
 Marce tibi, haec fieri lex veneranda iubet.
 Audiet haec quisquis, mirabitur, & simul addet,
 Tantum in tam tenero corpore mentis erat?
 Consilij tantum, tantum & caelestis amoris?
 O venerande magis, quam miserande puer.
 O felix, magnoque puer dignissime caelo,
 Quem terra haud meruit continuisse diu.
 Hoc sperare tuos, qui te deflemus amici,
 Cum vita mores morsque suprema iubent.
 Mitto ea quae tecum fuerunt communia multis
 Omnia Christicolum more peracta pio.
 Certe intermissus tibi numquam rite precandi
 Mos fuit, & Christus plurimus ore fuit.
 Inclyta quin etiam Iessaei carmina vatis
 Dulce erat, & laudes concinuisse Deo.
 Haec ego persensi, titubantis murmura linguae
 Ut volui & dubios excipere aure sonos.
 Nec desunt alij: sensit studiosa iuventus
 Cui te non fuerat alter amabilior.
 Difficiles, miserata obitus longumque dolorem
 Sederat haec circum grata corona torum.
 Solatrix aderat, sed quae solatia praebet
 Ipsa suum haud valuit dissimulare malum.
 Tandem bis senas anima eluctata per horas
 Deseruit fessi corporis hospitium.
 Laetior hic subito lux leni in fronte refulsit,
 Inque serenato pulchrior ore decor.
 Tum vero & sese lacrimae fudere tepentes,
 Nec potis est nimius promere verba dolor.

Sed

Sed postquam tonuere graui suspiria corde,
 Denique fulminibus vocis aperta via est.
 Lamentis & cuncta sonant, & plena querelis
 Omnia. lugenti verba ministrat amor.
 Felicem sed quisque tamen te nomine clamat,
 Cui patuit tali morte salutis iter:
 Ostensum modo quem terris caelum abstulit, aeno
 Scilicet ut dignum nobiliore frui.
 Spero equidem caelo frueris Murete, pijsque
 Moribus est certus quem meruere locus.
 Et desiderium nobis immane relictum est.
 At tibi perpetuo tempore parta quies.
 Iam te quam dederit serie natura sequemur:
 O isto liceat limite ferre pedes.
 Interea ut memores longum seruemus amorem,
 Viuat & aeternum nomen honosque tuus:
 Quandoquidē gelido conclusum est marmore corpus,
 Addetur breuibus littera caesa notis.
 Muretus minor hic situs est. in flore iuuentae
 Mors tulit, ut sensit mente animoque senem.
 Hanc sedem elegit, simul ut condantur eodem
 Patruus & fratris filius in tumulo.

IN. OBITVM. ALEXANDRI
Farnesij Cardinalis.

ELEGIA. VI

CEDITE iam lacrimae : via iam laxata querelae est :

Vox properat tardas non bene passa moras :
Carceris angustii longum indignata recessum ,
Sat memor officij, non memor ipsa modi .
Turbida vox properat : septo velut aggere torrens ,
Ut sibi praeclusum per vada pandit iter ,
Murmure se rauco primum increpat : impulit vna
Impetus : & tandem qua data porta ruit :
Tum strepitu ingenti conantia sistere frangit :
Fertur : & indomitas in mare portat aquas .
Magnus ALEXANDER Farnesius occidit : eheu,
Heu, moriens secum gaudia quanta tulit .
Non hominum timuit iustis obsistere votis
Mors fera, & infestas injicere ausa manus .
Et tacita haec spectem lingua ? nec verba profundat
Cum sonitu innumeris mens labefacta malis ?
Hoc bene : non soli querimur . Iacet obsita luctu
Urbs pia, praereptam quae sibi poscit opem .
Romulidum iacet omne genus . Causa vna dolendi
Omnibus : haud vnus profluit ore dolor .
Hic dolet, in rebus se quod circumspicit arctis :
Hic, quia subsidio deficiente cadit .
Hic ruit in gemitus, plenis quod nubilis annis

Filia,

Filia, sedem humilem, progeniemq. grauat.
Huic lacrimae ex oculis, quem vexat morbus. At illi.
Est quia pauperiem prodere voce pudor.
Illa viro mulier, prolesque orbata parente,
Nunc deserta sibi, visaque sola sibi.
Pro se quisque suum certat vulgare dolorem,
Fletibus & mistis omnia maesta madent.
Pars bona nobilium, Romanae quod decus urbis
Occidit, & Latij gloria facta minor.
Hinc velut inditum communi in clade, recentis,
Iustitium, & luctus, signa dedere mali.
Ducitur insigni lugubris funere pompa,
Per fora, nigranti syrmate, perq. vias.
Te quoque purpurei iubar immortale Senatus
Terruit extincta lux radiata face.
Ordinis ille tui princeps, quem saepe solebas
Consulere, vt subito decidit interitu.
Exuit hoc nitidum visu mutata ruborem
Purpura. Maerentes non decet iste color.
Sic ferrugineos par est imitari hyacinthos,
Heu modo funestae tristia signa domus.
Funerei flores inscripti nomina regum,
Et gemitus (eheu non latuere) notas.
Vos ego, vos olim, terrestria sidera: sed nunc
Lilia in aetherijs sedibus esse putem.
An quia cognatum repetit sua pignora caelum,
Et color e summis arcibus ille venit?
An quod ALEXANDER caelo intulit? Illius auctu
Plenior est Superum, nobiliorque chorus.
Despicit hinc longe terrarum lubrica regna,

Quae

Quae meruisse magis, quam tenuisse iuuat.
 Nec minus & veteres gaudet spectare clientes,
 Et diuina illos promptior auctat ope.
 Hinc precibus iuuat effusis, quas protegit oras,
 Vtraque quas pelago diuidit Hesperia.
 Huius & auxilio simul & Germania tuta es,
 Et plaga frigenti qua micat Vrsa polo.
 Te quoque, Belgarum domitor, noua gloria belli,
 Adspiciens propius, qua valet arte, fouet.
 Tu proano & patre laetus cognomine, tendis
 Fortia Pellaei vincere facta ducis.
 Ille tibi e celso plaudit sublimis Olympo,
 Inq. tua aeternum suscitatur arma Deum.
 Non aliter tibi victori iam plauserat idem,
 In terris hominum cum pater esse sinis.
 Illi Christicolum fuerat res publica curae,
 Vnus & antiquae religionis amor.
 Haec puero pia cura fuit: dein ordine vires
 Tempore perpetuas progrediente capit.
 Carole tu testis fratris socer inclytus: ad te
 Nomine quando adijt conspiciendus aui.
 Disiectosque tulit secum per fulmina montes,
 Argumentum ingens nominis, atque rei.
 Tu testis Franciscæ animis inuicte, supremi
 Pontificis subijt cum tua tecta nepos.
 Cum similis caelestem ori, maioraque visus
 Est tibi mortali condicione loqui.
 Namque rudimenta haec iuuenis Farnesius: illas
 Primitias, regum conciliator habet.
 Haec tibi ALEXANDER primordia: talis, in vsu
 Pontifi-

Pontificum, tali praeditus arte venis.

Quamquam illi per te, manifesto numine: certe

Non sine te, summum corripuere gradum.

Adiutor tu tanti operis, tu muneris auspex,

Tu bonus auxilio, consilioque bonus.

Seu Zephyrus placidū sternat mare: seu tonet Auster

Nubilis, & feriant flamina versa ratem:

Tu veluti cantes stas imperterrita ventis,

Ipsa licet fluctus aspera tollat hyemis.

Res dubiae mentem non abiecere: secundae

Inflauisse aura non potuere leui.

Tempus vtrumque vno fers pectore. Conscia tantum

Ipsa sui Virtus, & benefacta valent.

Tu regum magnorum animos curasque gerebas:

Quorum etiam, rebus vincere quaeris opes.

Dicite vos Cimini colles, fontesque, lacusque,

Silvaeque ab inuito iussa virere solo.

Dic sedes vicina vrbi, domus hospita regum,

Deliciae domini diuitiaeque tui.

Hic vbi iucunda solitus considerare in umbra,

Curarum a strepitu cum requiesset herus.

Sed cur vos taceam magni de nomine IESV,

Vos Capitolinis proxima templa iugis?

Vos maiora vocem terris, aut aemula caelo?

An formam inspiciam, vel magis artis opus?

Vos modo candenti nituistis marmore, & auro:

Nam tholus auratis spirat imaginibus.

Vos, lapis externus, Phrygijs vos ara columnis,

Quaeq. diu admirans limina quisque manet:

Haec ea iam fuerat visendi causa. Sed, eheu,

Altera

Altera visendi vos modo maior erit.
Venerit huc quisquis, lucentem pronus ad aram
Rite simul Superis fuderit ore preces:
Cetera contemplans, venerabitur ante sepulcrum
Principis, & lacrimans talia dicta dabit.
Magnus ALEXANDER iacet hic Farnesius. An ne
Vmquam erit, ut similem postera saecula ferant?

A D. O D O A R D V M

Farnesium.

ELEGIA. VII

SAT LACRIMIS ODOARDE datum,
iam questibus aures
Parce onerare hominum, parce onerare Dei.
Tristia sat patrui deslesti funera magni:
Funera, queis vestrum est exanimata domus.
Funera, quae veluti nec opinum fulminis ictum
Pallida ROMA simul sensit, & intremuit.
Et capite excussa lauru victrice, cupresso
Impediit passas dilaniata comas.
Atque vrbes & regna suo procul exciit orbe.
(Perculerat tanti nuntia fama mali)
Non aliter, si laeta licet componere maestis,
Et conferre vna tempus vtrumque iuvat.
Miserat vndenis iam lustris ante, frequentes
Dulcia per populos gaudia Christiadum,

Alter

*Alter ALEXANDER sacrum ut Farnesius ostrum,
Extulerat, triplici cinctus honore caput.*

Tum septem gemino sonuere e vertice plausus,

A Capitolina sed tamen arce magis.

Et grates hominum dictae Superumque parenti,

Qui talem annuerat gentibus esse patrem.

Annuat ille etiam votis communibus, esset

Ut cui mens sapiens, mors quoque sera foret.

At nunc septenis plangens sub vallibus Echo

Confusos gemitu iaculat ad astra sonos.

Atque ubi subiecto surgunt Capitolia templo,

Flebilis huc tota coetus ab urbe ruit.

Alter ALEXANDER tēpli decus, & pius auctor,

Hinc feretro fertur, conditur hic tumulto.

Huic vitam breuiorem omnes, mortemque queruntur,

Ante suum veluti sit properata diem.

Debita namque illi terrarum maxima regna,

Et fuerant facili sceptrum gerenda manu.

Haec sibi mortales finxerunt gaudia mentes:

Gaudia, quae volucres diripuerunt Noti.

Caelo aliter visum. Terrarum degener orbis,

Credo equidem, haud tali munere dignus erat.

Ille autem aetherea iamdudum dignior aula:

Quo sibi munierat per benefacta viam.

Quod parvis immensa manent si praemia caelo,

Et potis huc gelidae ducere potus aquae:

Plurima quid riuus indeficientibus addant

Flumina, in innumeras dona tributa domos?

Ergo nunc fruitur centeno fenore, & ampla,

Quae nullo exciderint tempore, regna subit.

Reddit

Reddit ALEXANDER nouus hunc Farnesius : illo.

Natus fratre : parens, ille, ODOARDE, tuus.

Sed reddit, reddetque virum pietate fideque

Nobilis hic armis, nobilis ille toga.

Tu reddes ODOARDE toga. Viden' orbis vt in te :

In te omnes populi lumina fixa tenent :

Te geminis olim patruis par purpura magnis,

Forsitan atque abauo reddet honore parem.

Nam veluti generis veneranda insignia vestri,

Lilia, in aurato quae micuere solo,

Prima cadunt folijs labentibus : altera ab illis

Extant, & simili germine silua viret :

Haud secus eximios soboles FARNESIA bello

Sufficit & paci tempus in omne viros :

Scilicet vt varient alternae munera laudis,

Et paribus titulis nomina prisca ferant :

Non ego, non repetam vestrorum ex ordine auro,

Et decora, & valida rapta trophaea manu.

Non ego longus in hoc. Tuus eni fratorque paterque

Pro multis possunt millibus esse satis :

Ille quidem, illustris RANVTI nomine, eundem,

Aemulus, ingenio consilioque refert :

Iamque manus durat bello : iam praecipit hostem :

Iam placida populos sub ditione tenet.

Interea genitor regnis dat iura subactis,

Quae premit auspicijs, magne PHILIPPE, tuis.

Fortis ALEXANDER, cuius nomenque decusque,

Perq. pia aeternus proelia partus honor,

Et proles augusta, aegram spe sustulit urbem :

Quin etiam magnum singula pondus habent.

Magna

Magna quidem sunt haec solatia. Nec tamen esse

Debit ingenti parua medela malo.

Ire sed & lenior tum maeror coeperit, & tum

Tristi or exitio desinet esse dolor:

Cum clavis deducta atavis sacra purpura, & urbis,

Et Latij assensu moribus aequa tuis,

Patrum concilio, & magnis te iunxerit actis:

Inq. tuo rutilus fulserit ore decor.

Lumine nam placido si aspexerit exoriens Sol,

Et molli aridulum sparserit imbre nemus:

Lapsa suam explicito diffundent vertice odorem

Lilia, in assiduos semper itura satus:

Sic per te reparata domus. Sic inclitya ROMA

Affluet in plausus ambitiosa tuos.

Et dicet, venerata togam. Spes altera surgit:

Et ver post hiemem pulchra ministrat humus.

A. D. CHRISTVM

ELEGIA. VIII

CHRISTE Pater, totum meritis si amplecte-
ris orbem,

Si vota officijs exuperare iuuat.

Huc ades, & precibus placatus leniter affla,

Acta per inuitas dum natat alnus aquas:

Flumine in aduerso, recto duc flumine, portum

Nec nisi cum tenuit, desere nauis iter

Da mentem mihi nosse tuam, cui seruiat uni

Mens mea: cui dicam, Tu mihi sola places.
 Sit tua nota mihi numquam delusa voluntas,
 Et mea sint placitis aemula vota tuis.
 Illi ego me socium concordi foedere iungam,
 Foedere, quod numquam soluerit ulla dies.
 Quod cupis, hoc cupiā: spernam quod spernis: amemq.
 Quicquid amas: aliud nec potuisse velim.
 Iam mihi terrarum pereat quod sustinet orbis,
 Iam mihi vel regum despiciantur opes.
 Dummodo sim tecum, cunctis ignobilis aeuum
 Traducam, Et quamuis vilis inopsque vocer.
 Sic ego sim, rerum ne turba interstrepāt: in te
 Sed placida immotus pace quiescat amor.
 Tu mihi laeta quies, tu pax optata: solutis
 Spes curis, in te tuta reponit onus.
 Te sine, victa malo ingenti mens fluctuat amens:
 Omnia dura mihi: tristeque dissidium est.
 Tu fesso laeuum capiti substerne lacertum,
 Et mihi det circum dextera colla manus:
 Inq. tuo amplexu velabit lumina somnus,
 Vltima nec facient classica pulsa metum.

A D. D E V M

ELEGIA. IX

SVMME parens hominum, celsi regnator
 Olympi:
 Cui, cuncta ut fierent, sat voluisse fuit.

Aspicias,

*Aspicis ille tuis offert qui vultibus ora,
Ille tui indignus numinis ore fuit.
Amissae toties memor, acceptaeque salutis,
Nec miseros audet tollere ad astra oculos.
Ille ego sum, nimium infelix. Ignosce fatenti.
Ille ego sum. Tingit conscius ora rubor.
Nam male ego ut factis, bene tu, certamus utrinque:
Crimina ab officijs sunt mea victa tuis.
Diffugiam procul. Ah ne me tuus ignis adurat,
Neu soluar mutos protinus in cineres.
Et facerem, tua ni bonitas solatia ferret,
Quam fore perpetuam spes mihi semper ait.
Quin etiam, tibi qui placeam mens anxia curat,
Si dabitur suavi subdere colla iugo.
Hinc metuens acti, venturi nescius aevi,
Ut malefacta bonis oculuisse queam:
Virginis ante oculos felicitis & ora parentis,
Cui Deus e collo dulce pependit onus:
Aligerum densa ac procerum inspectante corona,
Attonita laudes quae tibi mente canit:
Me tibi dedo iterum sollemnibus ordine votis,
Ut iuuet in me ipso iam nihil esse meum.
Quin volo contentus tenui iam vivere cultu,
Ditemque amplecti pectore pauperiem.
Et nitari, decoris custos, ut corpore casto,
Et niueus casta stet mihi mente pudor.
Nomine dura tuo nec erunt quaecumque iubebor:
(Mollia sic faciet iussa, iubentis amor.)
Sed nec opes inopes, nec vani nominis umbram,
Atque ea quae falso gaudia vulgus amat,*

Non ego, non faciam tanti, dum vita manebit,
 Sanctaque diuinus vincula necet amor.
 Talibus auxilijs, ad pugnam fortis, & armis,
 Quois sine, quam subito victus inermis eram,
 Castra sequar, tua signa sequar victricia, IESU,
 Certior ante animam, quam posuisse fidem.
 Iamque sacramentum, linguaque & mente, fidele,
 Iuratus dico, deuoueoque caput.
 Sic mihi, sic adsit, tua quae clementia summa est;
 Et cui par pietas nescit habere modum.
 CHRISTI te per ego effluxit qui e corpore sanguis,
 Vnde illi faenae mortis aperta via est:
 Vnde mihi quoduis patuit via lata petendi,
 Quam possum enixe, suppliciterque rogo.
 Accipe, candentes qui stat sacer agnus ad aras,
 Vt nullus gladio, sed prece sanguis eat.
 O, tibi mactatus talem si spiret odorem,
 Qualem vbi purpureo vere renidet humus.
 Dexter ades, timidisque faue pater optime votis:
 Victima ne in cassum, verba, cruorque, cadant.
 Spero equidem, vt pius es, nostris placabere donis,
 Si quod velle iubes, hoc quoque posse dabis.
 Euentura precor. tacita dulcedine sensus
 Nescio quae tangens, vox mihi reddit, Amen.

A. D. E. V. M. D. E. M.

ELEGIA.

OMNIPOTENS laudi genitor pia verba
 Interrogantis,
 Quem referunt audi sidera pulsa sonum
 Te precor: aduerte huc numen suprema potestas:
 Namque alius quis sit, quem super ipse rogemus
 Ipse tibi terras cum primo accendet eous
 Lumine, cum primo lumine vota feram.
 Tu mihi demittes caelo placabilis imbrem
 Et facili accipies supplicis aure preces.
 Ipse tuas sistam me matutinus ad aras
 Soluerit ut sensus pectore pulsa quies.
 Quam tua sit sceleri furtoque auersa voluntas
 Aspiciam: iubeas si prope ferre gradum.
 Este protul pestes, ingratum auertere visum
 Parcite diuinis, parcite luminibus.
 Non aequis Deus ille oculis aspectat iniquos
 Neglecta violant qui pietate fidem
 Odisti, pater, iniustos, & fallere doctos
 Et blanda hostiles contegere arte dolos.
 Hi sibi iam domini mentem auertere benignam,
 Atque ea periuris quam sit a terba docent.
 Nec se contingi patitur Deus ore nocentis,
 Cuius adhuc multo sanguine dextra rubet.
 At mihi tu adspira facilis: tu lumine amico,
 Ingrediar cupidus cum tua templa, faue.

Atque ego te supplex sancta venerabor in aede:

Ossa pius curret per tremefacta metus.

Tu mihi duxq. comesq. bonus: tu dirige gressum:

Ne vager incertus, da bene ferre pedem.

Te monstrante viam, insidias struat inuidus hostis,

Insidias hominum nil timuisse decet.

O vanum & fallax hominum genus: ora malignae

Fraudis, & occulti pectora plena doli.

Guttur adest illis patulum, desorme sepulcrum,

Et lingua instabiles vincere certa Notos.

Tu mala, tu fallacum hominum mendacia perde,

Impia dum poena vindictae facta luant.

Quae cupiere, tui quando mens excidit illis,

In celeres ventos irrita vota cadant.

Scilicet agnoscent, quam laesi numinis ardor

Saeuiat, & domini quam grauis ira tonet.

At parte ex alia, vos o quibus una voluptas

Spesque Deus: vos o gaudia quanta manent:

Gaudia vera manent, quae nulla infecerit aetas:

Vos eritis magno maxima cura Deo.

Gloria enique Deus: te qui miretur ametque

Semper erit: iusto nam bene semper erit.

Ille tuo, clypeo velut obtendente coronam,

Ibit praesidio, quam inuict ire viam.

ELEGIA. XI

QUID TOT sollicitum vexas mens anxia

curis?

Et toties frustra vana timere iubes?

Nil

Nil mihi, nil deerit: Deus est qui pectora curis
 Liberat, & laetos qui iubet ire dies.
 Me Deus ipse regit, me in pascua ducit opima,
 Plena ubi distendunt vbera lactis oves.
 Me gelida reficit lymphæ, fluuioque salubri,
 Hic ubi perpetuo gramine vernat humus.
 Denius errabam solis in montibus: at me
 Vertit, & in tutum pastor ouile tulit.
 Ille mihi praepandit iter, qua semita monstrat,
 Ille vacillantes dat bene ferre pedes.
 Ut cingant tenebrae, ut mortis circumolet umbra,
 Et vetet in media fidere nocte timor.
 Tunc me, nec tenebrae, nec mortis territet umbra:
 Ibo ego securus, ni comes ire neget.
 Tramite de recto flectentem virga coercet:
 Lapsantem baculus firmat, & addit opem.
 Quin etiam fesso conuiuia laeta parantur,
 Largaque multiplici mensa referta dape.
 Ut videat mala, quonobis intendere tentat,
 Vraturque mala perfidus inuidia.
 Iamque mihi nitido stillant vnguenta capillo,
 Et veteri spumant pocula plena mero.
 Haec tua me pietas non tempore deseret ullo,
 Dum mihi mors auidas inferat atra manus:
 Quae simul ac veniet, breuioris tempora lucis
 Permensus, sedes ducar in aetherias.
 Et procul hinc absunt luctus, curaeque nocentes:
 Nec vetat aeternum nox inimica diem.

A. D. C. H. R. I. S. T. V. M.

In die Salutationis Angelicae.

ELEGIA. XII.

PACIFERAM canimus lucem. Bone Pacis
 amator
 Huc ades, & Pacis munera prisca refer.
 Huc ades illustri matri diademate victus.
 Non secus ac fulsit cum tibi laeta dies
 Cum sponsam thalamo socians nova foedera Pacis
 Tempore non ullo dissoluenda fexis.
 Sic libuit placare patrem, qui iustus in iras
 Arserat, indignans vota precesque virum.
 Dira lues totum madulis obduxerat orbem.
 Traxerat & culpa traduce poena comes.
 Inq. omnes scelus effusum peruasorat omnes.
 Nec quisquam patrio crimine liber erat.
 Tabida non aliter corrupto ex aere pestis dimissa
 Robur ab occulto tempore maius habet.
 Et primam infecitq. greges, armenaeq. iuba.
 Mox etiam miseris gentibus incubuit.
 Nil purum est sceleris, Deus inquit, & omnia iusta
 Stat culpam ulcisci, materlemque mali.
 Haud mora, corripuit pharetram, cornuq. extendit.
 Et parat adducta mittere tela manu.
 Et faceret: sed tu pacem veniamque precatus,
 Efficis irarum ne memor esse velit.

Tu paci medium te offers dulcissime Iesu,

Inq. tuum recipis spicula versa caput.

Tu mortem auertis nobis, cum nube coactum

Virginea corpus sustinuisse iuuat.

Scinderet ut nubem contorto fulmine nimbus,

Dum tonat, ut magni detonet ira patris:

Hinc toto fluit irriguus de corpore sanguis,

Et tepidum multo proluit imbre solum.

Vim dicas sensisse solum, sic flore recenti

Sentibus e medys emicuerere rosae.

Vnde simul dulcesq. animis afflantur odores,

Sunt & honoratis mollia ferta comis.

Sunt ea, sunt veris, sanctaeque insignia Pacis.

Ipsaque laetitiae sunt bona signa nouae.

Namque velut, cum fugit hiems, imberq. recessit,

Sol melior picto gramine vestit humum.

Sic etiam, ut sacro placuit tibi sanguine, sacra

Hostia fulmineam conciliare Deum:

Scilicet infractique arcus, versaeque sagittae,

Lapsaeque parcentis sunt patris arma manu.

Nec tantum abstinuit bello: Pax aurea terras

Munifica cœli sedibus auxilii ope,

Nec clypeus gladijve sonant: concessit aratro.

Illo, sed in falcem ferrea cuspis abiit.

Huc ferri decessit bonus. Ite horrida tela,

Ite procul trepidos sub styga ferte metus.

Tu quoque iam felix hominum genus, aethere ab alto

Est cui cum placida reddita pace salus:

Nunc saeuas dedisce artes, fera bella quiescant,

Et graue securo corpore cesset onus.

Tu Pacem ante alios, IGNATI mystica proles,
 Patris ad exemplum cur venereris, habes.
 Ille quidem, iussuque tubas, atque arma valere,
 Et sese Pacis misit in arbitrium.
 Huc animum simul intendit: tuq. optime Iesu
 Sub tua signa illum patre monente vocas.
 Mons ubi Serratus prisco dat nomina templo,
 Supplicibusque Dei fert pia mater opem.
 Ante diem lucemq. sacram, celebrare quotannis
 Terra sibi oblatae qua bona Pacis amat.
 Serica permutans sacco, tum fune reuinctus,
 Peruigilem noctem duxit ad usque diem.
 Nec prius abscessit, quam se tibi CHRISTE sacravit,
 Et sua sub templi fixerit arma tholo.

IN DIE NATALITII DOMINI

ELEGIA XIII

EST DEVS in terris: mortales induit artus.
 Aligerum e caelo candida turba veni.
 Spectatum pia turba venit: mihi credite, nil est
 Lumina quod possit vestra tenere magis.
 Pandite nunc tandem reuoluto cardine postes:
 E caelo ad terras peruia facta via est.
 Nec vos poeniteat manibus per mutua nexis
 Aëra per nitidum conseruisse choros.
 Ipse Deus terrae iam nunc migravit in orbem:

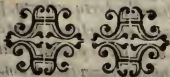
Non

Non caelum est vobis deseruisse pudor.
Hoc bene, laetifico quod curritis undique plausu,
Funditis & dulces ore sonante modos.
Gloria, Paxque cauae referunt ad sidera vall:s:
Aurea pax homini: gloria summa Deo.
Pernigil haec pastor suspensa percipit aure,
Et stupet in media fulgere nocte diem.
Et metuat, nisi vestra vetent promissa: timore
Dempto, laetitiae vos bona signa datis.
Ille autem accelerat tanta ad spectacula gressum,
Est ubi cum sancta virgine matre puer.
Ipse reclinatus puer ad praesepia, vili
Membra ferens panno vix adoperta, iacet.
Nec bouis obsequium, nec dedignatur aselli:
Inter & attonitum parvus utrumque tremit.
Hic tremit, hi patulis efflant de naribus auram
Egelidam, hac pueri frigida membra fouent.
Ipsa parens in nato inhiat pulcherrima visus,
Et longum aspiciens pascit amore oculos.
Ignem etiam admirans haurit: nam lampadis instar.
Exit, & e pueri plurimus ore micat.
Nec minus haec custos miratur virginis, ille
Dignatus sacri nomine connubij.
Stat cubito ad spondam presto, barbamque reflectens
Ipse caua ad mentum sustinet usque manu.
Paruum oculis videt, ingentem sed mente veretur,
Inq. homine agnoscit delituisse Deum.
Aspicit haec propius pastorum rustica pubes,
Vixque tenet lacrimas, dirigitque metu.
Et tandem venerata Deum, venerata parentem,
Lanigeras

Lanigeras media valle reuisit oues.
 Bethlemio caeli regem natum esse sub antro
 Praedicat, & socijs singula visa refert.
 Nec mora, festinant illi, sedemq. requirunt,
 Vilis ubi aetherio risit odore domus.
 Dona ferunt ouium fetus, & limina fertis,
 Et viridi certant fronde operire solum.
 Mox puerum asseclant, qui matre in virgine totus
 Haeret, & ambrosium spirat ab ore decus.
 Hic vident, vt matri blandis arridet ocellis,
 Vtq. daret, si non brachia victa forent.
 Hinc narrant digressi alijs: stupet insecia turba,
 Perq. dies multos itque reditque viam:
 Donec parua super labentem culmina tecti
 Stellam cum multa luce sedere vident.
 Atque nouum terris mirati surgere solem,
 Tollunt opposita lumina fulta manu.
 Interea aspiciunt vndantes agmine campos,
 Et circum innumera feruere gente vias.
 Plurima terram operit quadrupes: collum ominet illi
 Longius, & curuo tergore gestat onus.
 Visi etiam, prae turba equitum, decedere montes,
 Et visum in pedites protinus ire solum.
 Maximus auditur fremitus pecudumq. virumque
 Vrgentem celeres appropere gradus.
 Hinc simul ignota cernunt in veste nitentes
 Aurorae populos, Aethiopumq. manus.
 Hos inter Nabathea cohors, cœmitesq. Sabaei,
 Multus & assiduo Sole perustus Arabs.
 Vi ventum specus ad patulum, cui sideris ardor

Cum

*Cum face submissum visus habere caput :
Suppliciter percussa nouus per pectora cunctis
It pavor, & terram cominus ore petunt .
Tres tamen egregij : queis, regum insignia, dextram
Sceptra manum decorant, celsa tiara caput :
Myrrhae, auri, turis, recludunt dona : futura
Illa homini, haec regi, tertia dona Deo .
Accipit haec puer arridens pulcherrimus ore,
Quasq. potest, visus fronte referre vices .
O ego si possem famulantum accedere turbae,
Donaque supposita sustinuisse manu .
Vt puerum aspicerem supplex, vt plurima plantis
Laetitia & lacrimis oscula mista darem .
Sed nequit elapsi reuocari temporis aetas,
Et semel effugit non reditura dies .
Et tamen ipsa etiam mihi nunc cunabula fingo,
Et iuuat ad teneros procubuisse pedes .
Hic inopem voueo, hic castam sine crimine vitam,
Hic & promptum animum iussa aliena pati .
Haec tibi magne puer regalibus aemula donis,
Turi, auro, myrrhae, mystica dona fero .
Parua quidem fateor, sed quae nec parua videri
Fecerit haud paruus parua ferentis amor .*

DE. CHRISTI. DOMINI
preccatione in horto eiusque su-
dore sanguineo.

ELEGIA. XIV

GETHSEMANI colles, olea mons consi-
te, & o tu
Hortule cum domino facte cruento meo.
Vos ego, vos video? mihi vos renouatis acerbum
Qui timor humenti duxit in ore notam:
Ad vos suprema cum venit nocte, grauique
Pectora tristitiae corripienda dedit.
Nec quisquam est hominum, dictis lenire dolentem
Qui velit, aut vigili peruigil assideat.
Omnia dant gemitum, fletum omnia, & omnia luctū,
Praescia mens, pallor, nox, loca sola, metus.
Omnia nec terrent tantum, quantum ira parentis:
Hanc timet, vt valida tela vibranda manu.
Ergo vbi macerentes socios, somnoq. grauatos,
Et prouisam animo cernit adesse necem:
Submissis genibus, tendens ad sidera palmas,
Edidit haec maestis tristia verba modis.
O pater, o genitor, proiectum hic aspice natum,
Accipe quas humilis fertq. refertq. preces.
Hunc mihi, si sis, est, oro, defende dolorem,
Et quae mors odijs sacua parata venit.
O ego, ne succos quos pridem infecit amaror,
O ne mista acri pocula felle bibam.

Iam morior curis, languentes occupat artus
 Iam tremor, & vultu frigidus horror inest.
 Flebilis hic iaceo. Parce o non digna ferenti.
 Mens videt, & visis ingemit aegra malis.
 En trahor ad vincla, & plagas, mortemq. crucemq.
 Inq. haesura meo tela micant latere.
 Ah ego quid merui, caelesti vt tangar ab igne
 Fulminis accensi, dum tonat ira patris?
 Nam neque mens vlli nostra est obnoxia facto,
 Exijt & nostro nullus ab ore dolus.
 Quam mihi sunt durae leges. Aliena repellam
 Crimina, & immeritum culpa aliena premat?
 Parce pater, si iusta peto: potes omnia. nec tu
 Asper es: & natus sum tamen ipse tuus.
 Si sedet hoc animo, & precibus non flectere nostris,
 Non ego me vinclis supplicijsq. negem.
 Et patiar quodcumque voles. Te propter obibo.
 Dixit, & in lacrimas vltima verba cadunt.
 Plurimus haec inter toto de corpore sudor
 Liquitur, & guttae sanguinis instar eunt.
 It sanguis, terramq. nouo velut influit imbre:
 Nec solitus pulchro fulsit in ore color.
 Quisquis vt informemq. comam, vultumq. cruentum
 Aspiceret, Christi quaereret ille decus.
 Talis vbi induxit crustas, & membra peredit,
 Inficit horrentem pustula nigra cutem.
 Horruit aspectu caelum; vos aethere in ipso
 Fama est pallidulas obriguiffe faces.
 At tellus bibit infusum venerata cruorem,
 Et speciem grates dicere auentis habet.

Fortunata

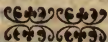
Fortunata mihi tellus, vbi fertur aperte
Procidere aeternum non puduisse Deum:
Et lacrimas fudisse patri, veniamque rogasse,
Albaque sanguineis ora rigasse notis.
Ora natant lacrimis, & sanguine: corpore sanguis
Emicat, & maduit sanguinis amne solum.
Imbuit hic herbas sanguis, glebamq. iacentem,
Sentibus e medijs erubuerunt rosae.
Erubuerunt rosae, vt domini testentur amorem,
Dicere sic visae. Nos ita pinxit amor.
Acer amor. Tantos ne Deum sentire dolores,
Nec quemquam alloquijs posse leuare malum?
Aspicit haec pater ex alto sublimis Olympo,
Atque ira in flentem quam sit acerba monet.
Ira sed in fontes aequa est. Nihil iste, nec egit
Nec meruit. Iam non dicere vera piget.
Ipse ego sum turpis, fateor, iustissime iudex:
Et mea fraus omnis, crimen & omne meum est.
Ipse ego te laesi, infelix. Mihi culpa luenda,
Insideat capiti iam precor illa meo.
Tu gnato modo parce tuo. Nam viuere dignus
Vnus, in exitium totus vt orbis eat.
Parce precor nato. quod si mutabile non est
Consilium, & prolem stat tibi velle mori:
Parua tamen dentur solatia. Promptior ibit,
Ni solamen abest, mortis in omne genus.
Audijt, an fallor? lux caelo missa repente,
Et iuuenis dominum constitit ante suum.
Constitit, & tristes abstergit pectore curas,
Celsaque sublimis sidera rursus abit.
Finis libri tertij.

FRANCISCI. BENCII

E. SOCIETATE. IESV.

CARMINVM

LIBER. QVARTVS

EPIGRAMMATA

I

De Roma Vetere.

ROMA VETVS, totum mani-
bus quae amplecteris orbem,
Seu dare vis terris, seu dare iura
mari.

Vna triumphali diademate cinge-
ris: vna

Omnia Tarpeij cernis ab arce iugi.
Te caput ad caelum tollentem suspicit Atlas,

Te sibi substitui pondere fessus auet.

Salve magna parens virtutum, magna virorum,

Qui titulos armis, qui peperere toga.

Nil tantis certet tibi laudibus: omnia pincis.

O decus, o hominum gloria, Roma Vetus.

DE ROMANA NOVA.

ROMA NOVA immenso lucem quae diuidis
orbi,

Seu tua das terris, seu tua sacra mari.

Tota salutifera fulges cruce: tota triumphas:

Et Vaticana maxima in arce sedes.

Te dominam rerum, caeloque Ereboque potentem

Sentit, & e Stygijs horruit Orcus aquis.

Salve dia parens, salve domus alma priorum,

Morte quibus domita pandis ad astra viam.

O sola, o summo felix a principe princeps,

O quae mortales vna beare potes.

ANNO MDCCLXIII

III

A D. GREGORIUM. XIII

Pont. max. qui reliquias sanctorum

Abundij & Abundantij trans-

ferri iussit in aedem no-

uam Societatis Iesu

ab Alexandro Farnesio Cardinale

aedificatam.

STRUXIT Alexander regali munere tem-
plum.

Compositum niueo marmore fulget opus.

Corpus

Corpus erat, nec erat qui animaret spiritus. At tu
 Verbo infers animam, quod potes, almae pater IA
 Sunt animarum instar sanctorum corpora templis.
 Non contendam, vtri gloria maior erit.
 Sed sileat quicumque tamen, res ipsa loquetur
 Illa fuisse hominis dona, sed ista Dei. T

I V
 A D . E V M D E M

Reguli Iaponij.

SANCTE parens, quo nil melius Sol spectat
 ab alto

Aethere, nil maius maximus orbis habet.

Adsumus extremis disuncti ab Iaponis oris.

Dulce fuit longam corripuisse viam.

Huc pia religio, tua nos huc fama vocauit,

Pandit ubi e sacro vertice Roma satem:

Cuius & aspectum par sit vel morte pacisci,

Dum inuet ante tuos procubuisse pedes, O

AD. SIXTVM. V. PONT. MAX.

De obelisco Vaticano.

TRANSLATVM sede ex humili quod no-
bile saxum

Sancte pater statuis nobiliore loco :

Non equidem temere , & Christi sine nomine factum

Esse putem , cuius munera magna geris .

Virtutis monumenta pia sunt . aspera moles

Tollitur humana vix fabrefacta manu .

Infima quadrato pars nixa est marmore : surgit

Ordine decrescens suspiciendus apex .

Nec pila , nec radius , sed mons in vertice , & astrum ,

Et super impositae sunt sacra signa crucis .

Haud aliter terras paulatim deserit imas

Religio , & caeli sidera celsa petit .

V I

D E . E O D E M

O QVI suspensis oculis & mente tueris
Ardua quae moles tollit in astra caput .

Hanc repete e Pharia quondam regione petitam .

Cum gemuit vasto pondere pressa ratis .

Edita multiugis hanc machina ferramentis

Caesare sub Caio vix statuisse potest .

Immota ex illis hodierna ad tempora mansit .

Quisque , licet cupiens , grande reliquit opus .

Haec tibi Quinte olim seruata est gloria Sixte .

Translata auspicijs constitit illa tuis .

Tu saeuus tandem imperijs seruire coactam

Iusta lege aufers , restituisque Deo .

A D.

V I I

AD. FRANCISCVM. BENCIVM
parentem meum, & praeceptorem
optimum, cum ad eum misi
variorum poëtarum car-
mina de Sixto V.

ET PATER, & doctor, tibi debita munera
sume.

Filius haec mitto discipulusque tuus.

Carmina praestantum sunt hic illustrata vatum,

Cura quibus Sixti dicere facta fuit.

Pellege, & haec olim si quid numeraueris inter

Quod factum a nobis forte placere queat :

Gaude animo, fructumq. tui ne temne laboris,

Cuius & hoc, paruum quamlibet, extat opus.

Agricolae sic saepe suo quam conserit arbos,

Qualiacumque tulit, dulcia poma tulit.

V I I I

AD. SIXTVM. V. PONT. MAX.

Quo die inuisit aedem S. Hierony-
mi Illyricorum.

IPSE tuum dum visis opus ter maxime pastor,
Haec supera visus dicere ab arce Deus.

Caelitibus pia templa locas : vt plurima possis,

Quae numquam intereant, ponere, viue diu.

IX

EPITAPHIVM. HELENAE. A.

quae in ipso partu mortua est.

HIC HELENE iacet, in partu quae concidit ipso,

Non secus ac pomis arbor onusta suis.
Concidit, & casu fetum concussit eodem.

Ille patrem moriens perculit, illa virum.
Vir miser, & pater infelix. vixisset uterque :

Aut saltem haec, soboli quae foret apta novae.
Mortua tu quamquam non es dulcissima coniux

O mea, cui caeli ianua celsa patet.
Quod si aeterna tibi nostro quaerenda dolore
Gaudia erant, tanti nos doluisse fuit.

X

EPITAPHIVM. BERNARDINI Roscij.

HIC ILLE Bernardinus extinctus iacet.
Cognomine & re Roscius. quando fuit

Utraque lingua, & carminis cultu potens
Pollensque praeter ceteros. fuit, fuit,

Eheu, fuit, non est. nisi esse dixeris
Quem mortuum vix omnis aetas efferet.

Requiem precare lector, & felix abi.

X I

I. N. T V M V L O R I M I
cuiusdam.)

I N T E R *mortales vixi moriturus, at inter
Caelestes aeno nunc meliore fruor.*

Cuncta istic celeri labi pede concita vidi,

Hic fixo intueor firma manere gradu.

X I I

A D. A N D R E A M. B E N C I V M
germanum fratrem ex eadem So-
cietate Iesu vita functum.

C V M *T I B I* *vita foret, frater carissime,*
tecum

Optabam longas, & sine nocte, dies.

Vt mihi te nihil eriperet, non somnus, & esset

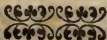
Terminus vt nullus dulcibus alloquijs.

Nunc contra incipiunt tacitae dulcescere noctes,

Quae mihi te reddunt luminibusq. meis.

Novi equidem. Mors te rapuit germana Soporis,

Et mihi germanus fert miseratus opem.

XIII

IN. FVNERE. IACOBI. SABELLI
Cardinalis.

OBIIT. IACOBVS. SABELVS. CARDINALIS
Anagrammatismus

IDEO. VRBS. SANCTA. COLLABI. SIBI. VISA

OBIIT Sabellus Cardinalis optimus:
Ideoq. visa vrbs sancta collabi sibi.

XIV

In argumenta eiusdem illustriora duo,
quorum alterum naus erat iactata
fluctibus, cum hoc titulo. AGOR.
NON. OBRVOR. alterum volans co-
lumba, cum hoc.

VOLABO. ET. REQUIESCAM

CYMBALA volat pelago, volucris natat aethere
in alto.

Vtraque caeruleum, qua pote, radit iter.
Haec remorum alis fluctu supereminet, illa
Remigio alarum nubila celsa secat.

Nunc avis & naus requiescite: portus utriusque
Obtigit, & dubiae meta reperta viae est.

XV

De eiusdem columba
VOLABO. ET. REQUIESCAM
Anagrammatismus
CAELO. BEATORVM. QVIES

REQUIESCE iam Sabelle, iam caelum
tenes
Caelo beatorum quies.

XVI

AD. INSIGNIA. F. HVGONIS
magni magistri militiae Meliten-
sis, & Cardinalis.

HINC Tyrius vertex, illinc argenteus ensis:
Dat Petrus hoc, illud Paulus habere decus.
Hoc belli insigne, hoc pacis: complexus virūque est
Vnicus integræ religionis amor.

XVII

A. D. EFFIGIEM
S. Hieronymi.

RUPE sub exesa curis confectus & annis
Mollia contorto verberè membra domat.
Tantum amor, & tuba, quæ cineres animabit, & ossa
Exciet ad summi iudicis ora, valet.

D. E.

XVIIII

DE. IMAGINE. DEIPARAE
Ad Titianum pictorem.

POLLICITVS fueras conspectu ponere in
vno

*Quae bona habet tellus, quae bona Olympus habet.
Pinxisti Mariam, diuini & pignora ventris.
Soluisli pactam iam Titiane fidem.*

XIX

DE. BEATISSIMA. VIRGINE
ex illis verbis Psalmi cxliij.
Domine inclina caelos tuos, & descende.

ORNARE insigni Mariam Deus ardet ho-
nore :

*Tanto oneri virgo se negat esse parem.
Hinc lis iucunda: an summis magis efferat ille
Laudibus, an de se sentiat illa minus.
Hic illam extollit, donisque ingentibus auget:
At se parte alia deprimit illa magis.
Maiorem facit hic, sese gerit illa minorem.
Certat, nec paribus certat vterque modis.
Hic trahit, haec rursus fundo se condit in imo,
Et sese innumeris despicit vsque modis.
In se tota abiit, penitusq. abstrusa recessit.
Hanc Deus vt vincas, vna relicta via est.
Si vis namque potes sublimem extollere, caelum
Inclina, caelo labere, victor eris.*

DE.

X X

DE. EADEM. IN. CAELVM
ascendente.

ALM A parens nato in caelum laetante rece-
pta est.

Terra dolet, frustra: sed dolet illa tamen.

Non fuerat virgo terrae data, credita tantum.

Quae inuidia est reddi, cum repetita fuit?

Terrea debentur terrae, caelestia caelo.

Illā quid in sancta virgine iuris habet?

X X I

DE. SS. BARPTOLEMAEO

& Ludouico.

Quorum sollemnīa Romae in
eundem diem incurrunt.

HO S, quorum lux vna hymnos & gaudia iungit,
Vna simul iungit gloria, & vna domus:

Vnica diuerso properata est tramite sedes:

Huic regnum, huic pellis fecit ad astra gradum.

Grande tulit pretium, si mentem expendis, vterque:

Grandius at pretio munus vterque tulit.

Sideream nudo pellem caelum explicat illi,

Regnum illi melius dat sine fine Deus.

A D.

XXII

AD. IMAGINEM. CONVIVII
nuptialis in Cana Galilaeae.

SPRUMANTE S veteri pateras haurite
Falerno,

Quas aqua dat melius fundere iussa merum.
Annuit oranti matri Deus : haud pote quicquam
Non fieri, haec verbo si petat, ille iubet.

XXIII

AD. MAXENTIVM. MARTYREM
cuius qualis mors fuerit ignoratur.

IGNOTVM est, per quae posuisti vulnera vitam,
Dum Christum intrepida morte professus obis.
Sed tamen & positam ferro, victumq. tyrannum,
Et pictricem animam conscia fama refert.
Martyr es. hoc satis est praestans tua nomine virtus.
Nec martyr, qui non dura tulisset, erat.

XXIV

AD. EFFIGIEM. S. HAGNAE
ex illis verbis Cant. cap.v.

Dilectus meus candidus & rubicundus.

CASTVM casta agnū castae cōplectitur Hagnae
Dextera, sed palmam laeua cruenta tenet.
Aspice ut amplexu fruitur pulcherrimus agnus
Virginis, ut gaudet martyris esse sinu.

Lac illum & cruor oblectat : nam virginis atque
Martyris est sponsus candidus atque rubens.

A. D.

X X V

AD. EFFIGIEM. S. FRANCISCI

TE NE EGO Francisce aspicio, vel Christe?
tabella

Vna tuam effigiem reddit, & vna tuam.

Quod si Franciscus: nostrae monumenta salutis

Vulnera cur palmas, corq. pedesq. premunt?

Si Christus, quid vult onerosa lacerna, nec altam

Dulce crucem pondus pendula membra grauant?

Induit, vt video, Christi Franciscus, & ille

Francisci vultus: alter vtrumque refert.

Quid non mortales cogat diuinus? in vnum,

Non animos tantum, corpora conflat amor.

X X V I

A L I V D

SANCTE patrum, spirans Christi expirantis
imago,

Tempore quam nullo deleat vlla dies.

Quas etenim fers ipse manus, fers ipse pedesq.

Has tulit ille manus, hos tulit ille pedes.

Nec minus & tali transfixum cuspide pectus,

Quale tibi patulo vulnere pectus hiat.

Cuncta estis similes. illum qui forte verentur

Reddere, te saltem cur imitentur habent.

D E.

XXVII

DE. S. MARIA. MAGDALENE
ad Domini sepulcrum Dialogismus.

QUIDNAM hoc est? mulier. quid agit?
sibi quaerit Iesum.
Quaerit? ubi? in tumulto. sed quid apertus? abit.
Vivus abit? vivus. mulier sed mortua? sic est.
Cur? ubi non vitam repperit, emoritur.
Spiritus aufugit? certe. quis reddet? Iesus.
Quando autem? cerni se simul ipse volet.
Perfer adhuc mulier: tibi mortuus ecce renixit,
Nec feret ut propter se moriari diu.

XXVIII

De martyribus emblema.
SILEX. FERRO. PERCVSSA

ICTA silex differt scintillas, & iacit ignem:
Si non icla foret, frigida & atra foret.
Dia fides vexata odijs, iactata periclis,
Quae latuere pio pectore prodit opes.

XXIX

TVS. INCENSVM

TVS honor est superis, odor est mortalibus, ut se
Leniter in ventos explicuisse potest.
Irrita sed spes sit tenues enadere in auras,
Flamma nisi in nubem soluit odoriferam.

Castia

Caſta fides terris grata eſt, gratiſſima caelo:

Hoc animos, illae fortia facta vident.

Nec memoranda aequè, quam cum pietatis amore

Splendet in accenſis inuiolata rogis:

Laetus & in medijs martyr canit ignibus, Vror,

Vror, vt hoc Chriſti fragret odore domus.

D I S T I C H A

I

Ad effigiem Chriſti redimiti ſpinis.

S*TAT* *roſeo, e ſpinis, capiti intertexta corona.*

Cur metuis ſpinas eliciture roſas?

I I

Ad Chriſtum, dum cruci affigitur.

C*HRIſTE* *meus, cruce dum ſuffigere, crux*
utinam ſim,

Vt mihi te nunquam diuidat vlla dies.

I I I

De rupe Caietana, quae dirupta dicitur
in domini noſtri nece.

V*N* *erat haec quondam rupe, nunc diſſita,*
montes

Interitum domini cum gemere ſui.

I V

Ad effigiem Chriſti domini, & B. Io.

Baptiſtae puerorum colludentium.

L*V* *DENTVM* *ſpeciem referunt puerilibus*
annis,

Quos iuuenes morti dedere ludus erit.

A D.

V

Ad effigiem S. Petri.

PANDE fidem chartis, caelū qui clauibus: ante
Non patet hoc, rectam quam paret illa viam.

V I

Ad effigiem S. Ioannis Euangelistae.

ALT A petit celeri penna, propiorq. tonanti
Fulminat, innocuo fert aconita calix.

V I I

Ad effigiem S. Gregorij Magni.

QVAE vigilata, Deo scribis dictante, legenda,
Atque eadem nobis da facienda pater.

V I I I

Ad effigiem S. Francisci.

VITA mihi est Christus, tulerunt cui vulnera
mortem:

Horum ego perfosso corpore signa gero.

I X

Ad imaginem B. Catharinae Senensis coram
Christo cruci affixo.

CHRISTE ignis, signumque: ego cera: emol-
liit ignis:

Cera dabit speciem signo inigente tuam.

X

Ad vas aquae lustralis.

HAC quoties sacra frontem consperseris vnda,
Fac subeat Christi quam dedit vnda latus.

X I

Ad solarium matutinum.

ASPICIS hic primas orientis luminis oras
Nescius occidui sera quid hora ferat.

X I I

Ad effigiem S. Iuliani. cuius singuli vitae gradus
circumiectis imaginibus exprimebantur.

Cervus saucius vaticinatur.

TEMPVS erit, ne accerse, tuo cū vulnere (mirum)
Cervus ait, vitam fundet vterque parens.

X I I I

Deiparam deprecatur.

POPLITIBVS flexis, scelus hoc auerte, rogantem
Audijt alma parens, admonuitq. fugae.

X I V

Migrat e patria.

CARPIT iter venator eques, patriāq. parentesq.
Ignaros (pietas sic monet ipsa) fugit.

X V

Excipitur a rege.

EXTERA regna subit profugus, regemq. salutat,
Nec fore se indecorem datq. petitq. fidem.

X V I

Ducit uxorem.

VXOREM ducit formaq. fideq. potentem,
Quam Deus aeterno foedere rite iugat.

X V I I

Eius parentes ad uxorem illo absente diuertuntur.

EXCIPIT hospitio soceros absente marito,
Et thalamo coniux interiore locat.

M

De-

Decipitur a daemone.

I NVNC, crede tuae, coniux incaute, puellae:
Dum procul es, iuuenem flagitiosa fouet.

XIX

Parentes interficit.

A H QUID agis? cur ignotū sine crimine (dudum
Quod fugis) obtruncas cum genitrice patrem?

XX

Poenitet parricidij.

C ONIX, admisi facinus, reuocabile non est:
Sed tamen hanc culpam debita poena luet.

XXI

Trans flumen viatores humeris portat.

S TAT prope fluctisoni stagnantes fluminis vndas
Trañciens pedites, inualidosq. leuans.

XXII

Angelus Iulianum alloquitur.

S AT lacrimis poenaeq. datum: tibi culpa recessit.
Haec Deus aligerum verba referre iubet.

XXIII

Moritur.

P OST varios casus caelestes peruolat auras
Spiritus, in terris corpus inane iacet.

Finis libri quarti.

179
FRANCISCI
BENCHI

E. SOCIETATE. IESV

ERGASTVS

DRAMA

*Ante distributionem praemiorum,
in Gymnasio eiusdem
Societatis.*

ROMAE, III. Kal. Nouembris.

CIO. IO. LXXXVII

DRAMATIS PERSONAE

PROLOGVS

ROMANVS. HOSPES

TROPHIMVS. HONOR

ERGASTVS. VIRTVS

ARISTVS. FAMA

PANVRGVS. GLORIA

CHORVS. IVSTITIA

POESIS

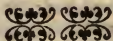
EPILOGVS

PVER. FAMVLVS. GLORIAE

PROLOGVS

ROMANVS. HOSPES

ACRI SENATVS lumina,
Illustrissimi
Saluete Patres. Principum clarum
genus
Saluete. Vosque ceteri, nostram
quibus,

Quaecumque sit dicenda, non visum est graue
Ornare vestra fabulam praesentia,
Et ludicris res serias postponere.

Nam ludicra audietis, vt moneam prius,

Ne forte quisquam conqueratur postea,

Nec digna vestris eruditis auribus.

Sed quis per hoc proscenium affectat viam?

Descende. HOS. Iuuenis, ne peregrinum aduenam

Hominem repelle, ne sit eiecto pudor.

ROM. Loquitur Latina lingua. HOS. Etruscam nescio

Novitius hospes. ROM. At ista confidentia est,

Huc ire, & impedire rerum exordia.

M ; HOS. Vbi

HOS. Vbi irrita est modestia, interdum est opus.

Audacia. RO. Bona verba. HOS. Ne clama obsecro.

ROM. Quis tu? quid hic negotij est tandem tibi?

HOS. Audi parumper. RO. Audiam. Sed tu interim,

Quaeso, hospes, id quod commodum fiat tuo,

Descende. HOS. Nam quae humanitas? an non vides?

Nullus sedendi, nullus est standi locus.

Vt reperem huc, vix tantulum inueni viae.

ROM. Quid igitur hic facturus? HOS. Vt cūque audiā

Tragoediā, quae est danda. RO. Nunc hospes, potes

Abire. HOS. Cur? RO. Tragoediam nullam audies.

HOS. At rumor est. ROM. Id Roma curat scilicet.

HOS. Magnū agmen hodie vestium. & clamydū ferūt

Huc isse. ROM. Quippe pedibus incessit suis.

Vbi hoc, quo operta est scena, sipparium rude

Ponetur, ibi sese esse falsos sentient

Multi, vt verendum, saepe ne explorent fugam.

HOS. At quicquid est, tu temere ne extenuēs vide.

ROM. Certe est tragoedia nulla, iam nunc desine

Sperare. HOS. sed comoedia. RO. at ne istaec quidē.

Ne quaere: numquā inueneris. HO. iam quod super

Drama esse possit? quod? tragicocomoedia

Commista vtrisque. ROM. Amicus es Plauto satis.

Quasi alterum haud queat esse sermonum generis

Aptum theatro. HOS. Satyra, Lucilius velut

Varroq. Iambis scripsit olim tætricis

Ad insequenda vitia propositum genus

Comoediae. priscoe? RO. Hospes, antiquus nimis

Simplexq. mi videris: hos quisquam audeat

Aut debeat reprehendere? HOS. At Mimos datis.

ROM.

ROM. Ca-

ROM. Captetur vt ne risus? haud mimi sumus,

Nec agimus histrioniam, quod tu putas.

HOS. Bucolica? RO. iam nunc maxime Italissas: meis

Me tectius saltem artibus circumueni.

HOS. Osci ne ludi quos celebret planipes?

ROM. Bona es memoria: instructus huc isti satis.

Scis fabularum nomina, & nostram tamen

Non repperisti. HOS. Querito. RO. Interea caput

Sic scalpe. HOS. Quid me ludis? an habendus diu?

Suspensus esse videor? hic mihi rem explica.

ROM. Quam? HOS. quam rogabo. ROM. tu ordine

vt rogetes, vide.

Praeter rogatum nil tibi respondero.

HOS. Quid hodie agetur hic? RO. dabuntur praemia.

HOS. Quibus obsecro? ROM. victoribus. HOS. Qui-

bus artibus?

ROM. Quibus student: seu sit soluta oratio

Latina, siue vineta metrorum modis,

Sive Attica. HOS. at vicisse quos debent? RO. suos

Quique aemulos. HOS. Quo stadio? ROM. in hoc

Collegio.

HOS. Etiam seuerioribus qui clasibus

Theologiae, Dialecticae, Philosophiae

Dant operam? ROM. at hi diuina possunt praemia.

Et est labore quilibet laetus suo.

HOS. Quibus igitur? ROM. Praecepta qui primum

hauriunt.

Grammatica, & his, qui perpoliri litteris

Quae ab homine ducunt nomen, attenti student.

Et quaeis supremam rhetor imposuit manum.

HOS. Quod pace fiat omnium, qui nos vident,
Et audiunt, doce alia, si vero placet:
Cuncta haec sciendi iniectus est ardor mihi.

ROM. At tu tamen, quod pace dicatur tua,
Es curiosus: ista tam subtiliter
Fastidioseq. excutis. Romam quasi
Haec vna fuerit causa veniendi tibi.
Aliena curas, vereor, excussus tuis.

HOS. Tu curiosum utcumque me vocites licet:
Nō sum maleuolus. RO. audio. HOS. deinde est bona
Nonnulla curiositas. ROM. quidam hoc ferunt:
Et curiosos esse dicunt garrulos.
Quicquid rogabis, expedi. at paucis roga.

HOS. In quot videntur esse qui munus petunt
Classes tributi? ROM. cuncta mē scire haec putas?
Sex septem. at haec tibi esse debebunt satis.

HOS. Nisi grauare, addatur hoc vnum super.

ROM. Age obsequar. HOS. quae praemia parantur?

ROM. libri,

Et sumptuosi HOS. gaudeo. ROM. Quorsum rogas?

HOS. Domum ut reuersus cuncta narrem sedulo.

ROM. Nunc arbitror tibi prorsus est factum satis.

HOS. Satis. tibiq. maximas grates ago.

Manere liceat. ROM. liceat. HOS. Expectatio
Me magna vestrae fabulae, ut fatear, tenet.

ROM. Huc vade, post aulaeā tum tacitus sede.

Tibi, ut redibo, forsan orabo locum.

Quid hic agendum, quidve dicendum foret,

Processeram dicturus: at nostro hospiti,

Dum vellicatim singula requirit, modo

Dixi

ACTVS PRIMVS

TROPHIMVS. ERGASTVS

ARISTVS

*BEATA caeli templa, sidereas
domos,
Quo pandit animi robur, ac Pie-
tas, viam,
Dudum relinquens, has colens
terrae plagas,*

Quas Mors Laborq. sorte communi tenent,

Adsum minister fidus aeterni Patris:

Ille e cohorte, quae triumphantum choris

Permissa laetis, gaudet, & sacrum Dei,

Ebria tuendo, & ipsa vix compos sui,

Lumen tuetur semper, & semper canit

Laudes Parentis ore ter geminas pio.

Mox iussa praestolatur, ut curet frequens

Ignem impotente citius, ac volucris Noto.

ANTON

Caelestis

Caelestis adsum spiritus, cuius leuem
Nemo adspiceret imaginem, aliena forem
Ni crassiore amictus : hoc circumdedi
Aptum videri corpus, & tangi manu,
Hominum saluti ac dignitati seruiens.
Neque hoc pudendum, nec recusandum mihi,
At Haelitum cuiicumque : cum mentem subit
Memoranda vis amoris, exemplo & modo
Votoque maior, illa, quam natus Deo,
Deus ipse, caeli genitor, ac terrae sator
Ostendit, vltro amplexus humanum genus :
Hui ne insita animo pestis, & patrium scelus
Instar veneni diditum, mortem daret,
Indutus hominis ora, quae numquam exuat,
Sanguine medelam peperit, & vitam nece :
Hominemque, quem condiderat, vt paruo gradu
Nostro ordine minor esset, excelsum supra
Omnia, locauit in poli fastigio,
Quod nostra mens defixa, ne attingit quidem.
Ergo, quod auctor omnium, & rector Deus,
Qui capite caelum superat, & terram premit
Pedibus trementem, appetijt, hoc famulus sibi
Neget decorum, nec magis rapere occupet?
Quod ille quondam corpus adsciuit semel,
Numquam relinquet : ipse tam spatio breui
Nube hac caua grauabor? O vtinam mihi
Liccret etiam sanguinem, & vitam super,
Pertela & ignes, fundere : imitarer meam
Vt cumque regem. nunc enim tantum bona
Supereſt voluntas: sed voluntati comes

Desit

Defit facultas: illud haud fieri potest:
 Hoc quod potest, debetq. per me ipsum geri.
 Geratur vsque: debita vt soli Deo
 Deus offeratur gloria, & castas beet
 Pax alma terras, plausus accedat recens
 Superum theatro, si quis infami iugo
 Tyranni, & atro carcere, immundo & luto
 Emersus alte, vindicet sese sibi,
 Soluatq. vincula, & lacrimis culpas luat,
 Vterem perosus, ordiens vitam nouam.
 Haec nostra cura est omnium, hic omnes habet
 Iucundus ardor, quotquot e caelo Deus
 Hominum ministros voluit, & fidos viae
 Comites, ducesq. dum per obstantes dolos,
 Per falsa rerum gaudia, & inanes metus,
 Hereditatis commoda, & iura occupent
 Salutis almae, vt filij, si quos Pater
 Dilexit aequus, antequam Solis iubar
 Iussas per umbras orbe fulgeret nouo,
 Quem stupuit alta e nocte disclusum Chaos.
 Instamus omnes muneri, & prouinciam
 Quam quisque nactus, quisque procurat libens:
 Hoc laetius, quod iussa dum summi Patris
 Haurimus omnes, ille sese singulis,
 Qualis videri & quantus in caelo solet,
 Offert videndum. Munus hoc cessit mihi:
 Permissus olim, lumen vt vidit, puer,
 Stemmata parentum nobili, & claro satus,
 Est primo ab ortu Ille ipse nunc exit foras.
 Abibit, vt me hic esse primum senserit.

ERG. Alios,

ERG. *Alios, vt aiunt, vxor exturbat domo,
Fumus alios, me frater: hic lacrimas ciet,
Quam fumus acer, acrius: querulus magis
Nausistrata quacumque, vel si quam vetus
Descripsit olim fabula: vt satius putem
Vel auribus carere, vel certe domo,
Ne obtundar vsque iurgio. Ecce autem alterum.
Vitasse fumum credidi, in flammam incidi.
Vbiuis manere est melius.* TRO. *Haud aliter fugit
Trepidus pauensque, quisquis horrentem iubis
Offendit anguem. Certus huic custos datus
Assiduus haesi, & sedula vt nutrix, dies
Noctesq. foui, reppuli, si quod malum
Ipsi imminebat noxium. Saepe vt solent
Multa imminere nescijs mortalibus.
Morbos abegi plurimos, casus videns
Caecos, ne obessent, arcui: & menti, & manu,
Nec cogitanti plura suggessi bona.
Quando ille monitis paruit, quae clam dabam,
Annis tenellis, laetus instinctu meo
Vincebat alios indole, & terrae velut
Purus serenum Lucifer spondet diem,
Prope vitae in ipso limine, ingenti suis
Spe praenitebat posteris, aetas simul
Firmata vires ferret, ac faceret virum.
O vana mens mortalium. O numquam grauis,
Auraq. semper leuior, & Ponti freto,
Quod feruet aestu, & turbine, exundans magis.
Res magna, quam narrare non quisquam queat,
Ventos laceffens aquila, per caelum citis*

Euecta

Eucta pennis : coluber incedens leui
 Per saxa lapsu, marmore in leui, sui
 Nullum relinquens corporis vestigium :
 Denique, per vnda's pinus & spumas ruens
 Pelagi tumentis. Sed quid haec tandem tria
 Vnam ad latentem, & penitus ignotam viam
 Iuuenis procacis, cuius occipiens modo
 Ver molle, non dum flore vestierit genas?
 Difficile quantum est regere iuuenilem impetum.
 Vt ventum ad annos, esse quos iuris sui
 Putant iuueni, & ruere certatim student,
 Nullo parentum, vel magistrorum metu,
 Plerumque, qua facilior & praeceptis via
 Trahit volentes, consili expertes boni :
 Nisi opprimatur illico existens malum,
 Ne longiore robur accipiat mora :
 Primum esse tardus coepit ad monitus meos,
 Mox insolens, dein surdus : atque alias agens
 Res, nostra temnit verba : nec quidquam magis
 Timere videor, quam malos hostis dolos,
 Qui simplicem vsque captat adolescentiam,
 Vt in barathrum, & Mortis imperium trahat :
 Id ipse metuens, & hominum moris memor,
 Qui sensibus persaepe se duci sinunt,
 Velut oculis sit habenda, non menti, fides :
 Hominis figura tectus, vltro me obtuli
 Huius parenti, liberorum ceu ducem,
 Quos ipse geminos vnice caros habet,
 Non aequae amandos : vnus mentem tenet
 Virtutis ardor inclytæ. En ipse huc venit :

Germanum

Germanum opinor quaeritat. ARIS Quo te miser,
Quo te abdidiſti frater? has quaeram via?

An hac? an illa? TRO. Ariste fratrem quaeritas?

ARIS. Ipsum magiſter, aedibus dudum exijt

Iratus. TRO. Age iam redijt: inuenies domi.

Sed temperatius agito. ARIS. Faciam vt mones.

TRO. Hunc ipſa Virtus compede aurata tenet

Arcte reuinctum: iuuenis hanc vnam pie

Amat colitque. haud fertur affectu pari

Meus alter. hunc monere germanus ſolet

Habere cupiens aemulum, exemplo, & precē

Sed lentus ille, praepete & pleno gradu

Reſugit rogantem, & antecedentem ſequi.

Virtutis hanc eſſe arduam clamat viam,

Notamque paucis, aſperam, anguſtam, horridam,

Imperuam, & ſeris inexuperabilem:

Contra, hanc dolosae quam Voluptatis videt,

Mollem, expeditam, plurium veſtigij

Tritam, ac patentem. Caecus obſtruxit furor

Aures iuuentae: hunc pollere vrgemus duo

Nec vincimus. Tu ſumme cunctorum Pater,

Qui iuſta numquam vota fruſtraris virum,

Ades rogate, vtriuſque conatum iuua:

Ne gaudeat praeda hoſtis, & caelum noſis

Auctum triumphis, gratiae ſenſum nouae

Teſtante mente, gratias dicat nouas,

Similesq. menti vocis ingeminet ſonos.

CHORVS.

C H O R V S.

INCLYTVM Caeli genus, o beati
 Principes, summi Patris administri,
 O quibus mentem Deus ipse claro
 Lumine complet.

Siue conatum furialis hostis,
 Qui Deo sese similem ferebat,
 Pellitis regno, Michaëlis almi
 Signa secuti.

Siue ter circum triplici corona
 Sistitis regem dominantis aulae,
 Exequi ardenti subito parati
 Pectore iussa.

Siue compressis reuerenter alia
 Sacro ab obtutu faciem tegentes,
 Ter iuuat cantu geminante easdem
 Dicere laudes.

Seu magis terram, miserosq. terrae
 Incolas, prompti studijs fouetis,
 Et manu prensos comites ad altas
 Ducitis arces.

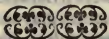
Este felices, memoresq. nostri:
 Supplices sic vos homines precamur,
 Vno vt exemplo polus atque tellus
 Seruiat vni.

Tu potens rerum sator, atque custos,
 Qui supra celsum resides Olympum,
 Caelitum coetus hominumque firmo
 Foedere vinci.

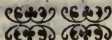
ACTVS

ACTVS SECVNDVS

ERGASTVS. ARISTVS

SEMPER ne eandem fabulam
surdo canes,
Semper molestus, semper infestus
mibi?
Numquam ne, per te, vtrique mi-
nuetur labor

Iterata toties verba fundendi tibi,
Mibi audiendi? Tolle consilium ac preces.
Mitte ista tandem dicta. ARIS. Quin frater magis
Mitte ista tandem facta. Si menti est graue
Audire me, te respice: haud dignus tuac
Pueritiae exitu hic orsus adolescentiae.
Quis te puer modestior? de quo fuit
Spes maior vnumquam? cuius incensum magis
Ardore honesti pectus? vnde istaec tibi,

Et tam repens mutatio? Ad te ipsum redi.

ERG. Redeam: quasi abierim ad alios: nuper fui
 Juris alieni, timidus & caecus puer,
 Horrensque nutum, & nomen irati patris.
 Iam tandem aperta lumina: & catulis liceo
 Late euagari qualibet. factum est diu
 Quod suasset aetas illa: nunc aetas mihi
 Mensque alia: quaero seria, abieci nuces:
 Parere par est tempori. puerum metus
 Pudorque, iuuenem pulchra libertas de cet.

ARIS. Quaeruntur ecquae seria? apricae plagae,
 Campi virentes, fontium dulcis liquor,
 Colles amoeni, floribus ridens nemus,
 Equi, canesque: haec illa libertas tua.
 Quin ea magis curanda: doctorum scholae,
 Praecepta vitae, dicta sapientum virum,
 Quibus paratur gloria, & verum decus.
 Longam iuventam iuuenis & vitam cupis?
 Vinas senectae oportet ac mortis memor.

ERG. Cane ista sapiens grandibus, longa viris
 Aetate fessis: hi senectutis malum
 Sermone vario leniant totos dies;
 Quibus voluptas omnis aeuo euannit
 Dilapsa ad aures. Alia sunt iuuenum bona,
 Quibus fruendum iugiter. Quisquis sapit
 Diem ante, desipit. ARIS. Et tamen dulcis mihi
 Aetate in hac (habenda Superis gratia)
 Sapientiae amor & cultus. ERG. Haud mirum, tibi
 Si dulcis est: de ventre materno, ut ferunt,
 Tyrrhenus alter, Cycnus alter Troicus,

Canum

Canum extulisti verticem. Es natus senex

Ariste: nobis, antequam simus senes,

Iuuenibus esse contigit. ARIS. Vereor, senex

Vt sis, misellè: neve, ni facti pudet,

Ferare praeceps, vnde prolapsum pedem

Extrahere nequeas, mersus in vasto specu.

Videor videre, Ergaste, nec longa est mora,

Cum meque, teque, saepe, frustra, & diu,

Clamabis: heu, te mentis expertem bonae,

Et me malorum, quae tibi impendent, miser,

Verum augurem fuisse. Iam crede haec mihi.

Non veriora Pythia. ERG. Ecquando tibi

Tripodi insidere licuit? Ecquando specu

E Delphico es progressus? O vatem nouum.

ARIS. Etiam ne rides? fascinauit te, reor,

Malignus aliquis, frater. ERG. Ad laudem tibi

Praefiscine addebatur: haud potuit mala

Vmquam nocere lingua. ARIS. Nam cur te, rogo,

Vitae prioris poenitet? ERG. Vitam vocas

Plenam laboris anxij, & curae, & metus?

ARIS. Merces decorae iusta Virtutis labor.

Virtus beatae Glorïae & Honoris parens.

ERG. Vmbram esse quamdā gloriā, & honorē, leuē

Auram, magister docuit. Haud istaec moror

Ventosa, nihili nomina, & nugas meras.

ARIS. Haec, scilicet, quam nebula nubifero tulit

Inflata partu, & vulgus ignarum fouet.

Ast alia solida est Gloria, & Honoris soror,

Virtute nata: cuius effigiem semel

Si fas tueri, frater, oreretur statim

De visu amor, de amore potiendi bono
 Ingens cupido: Quin & obstaret nihil,
 Quominus ad altum montis eret in iugum
 Celer euolares. ERG. Euolem? est alis opus.
 R. Amor addet. ERG. At tu Persea inuenias licet,
 Me terret Icarus. Adde quod tardum gero
 Nec volucre corpus. ARIS. Tolle elatum velut
 Quadrupes superbus, certus & patiens labor.
 ERG. Quidni? futurus ipse Bellerophon eques:
 Metuo Chimaeram. ARIS. Tute quam fingis tibi.
 Quid fabulas eloqueris? ERG. Est par pro pari
 Nempe referendum. ARIS. Fabulā pulchrū putas
 Virtutis almae verticem, & mentis bona?
 ERG. Haec quippe non est fabula: haec lenis via,
 Opaca, facilis, quae vel aspectu queat
 Hilarare mentes. Cernis, ut spirant leues
 Fauonij, ut viridem arborum sensim comam
 Auibz canentum ventilant? flores vident?
 Et hinc, & hinc, ut dulce certatim croco
 Tyriae colorem purpurae, ut purae niui,
 Quam cana pandunt lilia, rubentes rosas,
 Violas ligustris, aureas ferrugini
 Miscere gaudent stellulas? rursus vident?
 Ut laxat hinc, hinc colligit tellus sinum,
 Hac tollit, illa parte demittit caput
 Redimita cultis collibus? vident? ut viret
 Nemus omne, & illa e rupe montana cadit
 Fons obstrepenz, ipsoq. lucidior vitro?
 Ut ad lapillos molliter frangens aquam,
 Flexu recuruo, gramine in picto vocat

Placidum

Placidum soporem? sensui ut semper sua
 Omni est voluptas? ARIS. Qualis hac specie latet
 Et quanta pestis. ERG. Sed voluptatem palam
 Hic conspicio: de peste, si quando caput
 Forte efferet, tunc videro. Haud deerit malo
 Medicina aperto. Stultus est certus timor,
 Ni certa paret causa. Cur metuis rosas,
 Timorque nullus sentibus ab istis tuis,
 Qui se offerunt videntibus? ARIS. Nescis boni
 Sit quantum in illis. ERG. Nescio: at acutis rubi
 Vepribus teguntur: densa tribulorum seges
 Custodit aditum: & sicut immitis canis,
 Quam saeva rabies improba instigat fame,
 Hiante semper rictu, & exerta gula,
 Vulnus minatur dentibus. At vni tibi,
 Credo, hospiti, notoque, non parcat modo,
 Sed lambet etiam crura: sudabit statim,
 Vbi te te adesse senserit, tellus, recens
 Cum melle amomum: fiet extemplo rosa,
 Quacumque laetum fixeris felix pedem.
 ARIS. Vin tu periculum facere? Mihi certum est viam,
 Quamquam ardua est, tentare. Vin frater ducem
 Me consequi? vel praecire? ductorem sequar.
 Heroës hac iere. ERG. Nos numerus sumus.
 Tu maior es. Praecire maiorem decet.
 Premenda sunt consilia. Magne heros vale.
 Caue, ne vbi alte ascenderis, & alte cadas.
 ARIS. Solus relinquer. Adiuua audentem Deus.

QUID hoc labascit animus; & pigrum gelu
 Per ima currit ossa: properantem gradum
 Quis prohibet ultra ferre? cur torpent pedes,
 Tremuntq. genua; & corpus ignauum stupe?
 Quae me umbra; quae me pellit inuitum retro
 Infesta dextra; quis horror arrexit comas?
 An est loci religio? an antiquus dolos
 Intentat hostis, fingit & vanos metus,
 Ut arceat tyronem in ipso limine?
 Sic est: Magistri dicta nunc repeto memor,
 Quae fixa mente semper haeserunt mea:
 Quandoque Ariste ad summa Virtutis iuga
 Tentabis aditum, prouide & caute tuam
 Rem perage, te ad pericula & pugnam para.
 Haec ille. Mecum haec ipse voluebam; malo
 Non cedere ulli certus: baud coepti piget.
 Nunc nunc parato pectore atque animis opus.
 Nihil agis amens umbra: me nullus labor,
 Me nulla terrent monstra: sunt dudum mihi
 Pronisa cuncta. Persequi hanc certum viam,
 Qua me (rogo equidem) adducit, & firmat Deus.
 Duce hoc, per ignes ibo, & horrentes nigrae
 Mortis per umbras, vlla nec metuam mala.
 Per horrida & inaccessa mihi pandam exitum.
 Sed quis, per haec dumeta, per spissum nemus
 Ingressus est? Per inuium nulla est via.
 Heu sentibus conuulneror: sanguis fluit.

Quam

Quam paenè pes immersus euelli nequit.

P.A. Sine adiuvè te Ariste. AR. Quae vox hinc sonat?

Quis nominat? quid hominis ignotum mihi?

P.A.N. Socius parentis, hospes antiqui laris.

AR. Nomè? P.A. Panurgus. AR. Omè auertat Deus.

Numquam ante visus. P.A.N. Visus at fratri tuo,

Et saepe. Nam quae vulnera absterges manu?

AR. S. Statui subire ad verticem. sed me truces.

Spinae repellunt primo in aggressu. Tamen

Semel est eundè. P.A. Stulte, quo adscensu paras?

An ad ruinam? Fallit incautum tua

Te mens amice: septus est omnis rubis,

Per crebra saxa, & inuias rupes, locus:

Et quo magis processeris, clausus magis,

Sese inter implicantibus nexu grani

Caecoque siluis: laqueus inicitur pedi.

Capitique, tortu vbique multiplicabili:

Praeceptsq. lapsus vndique & Mors imminet.

Nam paululum si erraris, aut fallat gradus,

Actum est: peristi. Cernere hinc certe licet

Campos sepultos insepultis ossibus

Iuuenum, senumque, & magna cupientum virum,

Amentiae dedere qui poenam suae

AR. S. Perinde loqueris, atque lustrata haec diu

Oculis fuissent omnia. Ecquando pedem

Tute intulisti? eloquere. P.A.N. Men casus inbes

Renouare acerbos? AR. te rogo. P.A. Et possim tibi

Quicquam roganti deesse? AR. Sed quorsum pedes

Talos ad imos veste deducta regis?

P.A.N. Fui, fui: nec quispiam ex illis fuit,

Quibus manere, aut scandere exin contigit,
 Sedere sede celsiori dignior.
 Verum repente exturbor: & fractus pedes,
 Laesusq. membra, & ora turpatus luto,
 Vallem sub imam decidi, & nigrum lacum;
 Vno impetu quoq. altior vertex erat,
 Grauiora sensi. Parce causam quaerere,
 Aliena sed te exempla quid doceant vide.
 Fruere Iuuentae commodis aetas fugit
 Amni fluenti similis, atque umbrae leui,
 Reditura numquam. Viue, dum viuis, memor
 Mortis ruentis. Vnus est vitae dies,
 Neque ille longus: sequitur aeternas sopor,
 Noxque vna Mortis. Multa quid caecus breui
 Iacularis aeuo? carpe praesentem diem:
 Rosiq. frontem incinge, ne arescant prius.
 Incerta certis, crastina hodiernis, bonis
 Mala anteferre, vanus & stultus labor:
 Gaudere tantum est hominis: hoc potuit suum
 Dixisse, quod laetata mens hausit semel.
 Vigeat Voluptas cetera, & curae, & dolor.

ARIS. Hei compta timeo verba. Blanda oratio
 Dulce est venenū. PAN. Temere nil metui decet,
 Ni sis probando expertus. AR. Haud tutū est malū
 In se experiri. PAN. Quicquid ignorās bonum
 An sit, malum ne dixeris. AR. Quicquid malum
 Ne sit timebo, haud fecerim. PAN. Experto fides
 Seni est habenda, o iuuenis. ARIS. Ignoto fides.
 Panurge nulla habenda. PAN. Tu ignotum vocas
 Socium parentis? ARIS. Ante non visus, mihi

Ignotus est. PAN. Consilia quae dedimus modo
 Probant amorem. ARIS. Nulla peiora inuidus
 Dedisset hostis. PAN. Consulo vitae tuae.
 ARIS. Ego dignitati. PAN. Iure ne irascat vide.
 ARIS. Timenda non est ira, qua infirmus timet.
 PAN. Infirmitatem stulte ne obiecta mihi.
 ARIS. Laesisse verbis, foedè, non rebus potes.
 PAN. Sed foedus, atque infirmus, experiar minas.
 ARIS. Frustra tonabunt virium expertes minae.
 PAN. O si quid hoc sit roboris, scires puer.
 ARIS. Vi ista temnam cuncta, si scires senex.
 PAN. Nihil timere, aetatis est vitium tuae.
 ARIS. Tuæ, minas iactare, cum frigent preces.
 PAN. Es solus, & per sola nil metuis loca?
 ARIS. Qui me adiuvat, facit esse securum Deus.
 PAN. Sequere hac inepte. ARIS. Ten ducem in-
 cautus sequar?
 PAN. Manu prehensum traxero. ARIS. Haerebo tamē.
 PAN. Cogere. ARIS. Frustra. PAN. Quid agis?
 ARIS. Iratum intueor.
 PAN. Rides? ARIS. Dolentem. PAN. Quis tibi
 hos animos? ARIS. Deus.
 PAN. Iam poenitebit. ARIS. Ferte caelestes opem.

TROPHIMVS. ARISTVS

QUIS hic? quis hic tumultus? o facinus ferum.
 Propera proterue in Noctis aeternae Chaos,
 Mergerè profundo in carcere, assiduis mali
 Auctor, reusque, & ultor: hic iusta preme
 Poena nocentes, poena tu sceleris tui.

Quis

Quis iste Ariste pallor infecit genas? *anagi*
 Quis horror? animum recipe: quid cessas loqui?
 ARIS. O quam mihi opportunus aduentus tuus!

O dux, comes, magister, & custos meus.
 Sed quo ille? TRO. Saeuas Orcus eructans faces
 Repente mersum gutture abripuit nigro.
 Quid ille te? quae rixa? quis clamor fuit?

ARIS. Is me beatae celsa Virtutis iuga
 Petere parantem; iamque nitentem gradu
 Amicum simulans, voce, consilio, ac prece
 Avertere est conatus. Vbi demum videt
 Coepti tenacem, offensus, intentat minas
 Toruum intuens: haud terreor. Tandem truci
 Flammatus ira, inijcere tentavit manus,
 Ut me retractum ad ima praecipitem daret.
 Sed me benignus ille respexit Deus,
 Qui velle me, quod voluit, ut possim dabit.

TROPH. Huic gratias age maximas summa fide,
 Semel tributi muneris semper memor.
 Quando his periculis vitae, & his anfractibus
 Mortalis aeni, senta per tenebris loca,
 Menti coruscum praetulit lumen tuae.
 Quodque inchoatur, quodque perficitur, boni
 Ipse inchoator, ipse perfectior Deus,
 Bonum omne ab illo. Sed ubi germanus tuus?

ARIS. Vbi me paratum vidit haud dubio gradu
 Superare montem, abscessit: atque illud suum
 Tenet obstinate, ut dulcius ducat nihil,
 Quam quod Voluptas monstrat ignavis iter.

TRO. Tu perge, cui mens melior: & coeptum graue

Ne desere: & saxeta, & horrentes rubos

Peruince fortis: laxior sensim tibi

Minusque dura fiet instanti via.

Grauis insolenti, lenior assueto est labor,

Et ferre semper gaudia exhaustus solet:

Qualisque nubes Libyca discursu leni,

Fugat timentes improbe, audentes fugit.

Quamquam ipsa Virtus quamlibet magno est peti

Labore digna: cetera vt desint, sibi

Se digna merces. Perage quod certum est iter,

Nec cede retrò inglorius. TURPE hoc quidem

lactasse verbo, dura sit quamuis via,

Velle ire, nec redire voti compotem.

Ne rideat te frater, & vanum vocet etiam

Cui debeas ne turpe ludibrium caue.

ARIS. Memorem mones magister. At illum tamen

Mallera incitatum. TRO. Forsitan doctus malo

Consilia referet in melius: & te sequi mox

Optabit ultra. Aerumna frangit spiritus.

ARIS. Utinam Deus ita faxit: errantem rege.

TROPH. Labor iste meus Ariste: Tu feliciter

Hoc age, quod agis. haud metue confisus Deo,

Qui pulchra semper molientes adiuvat,

Nec deserit, nisi antea desertus est.

Precare, & aude. Numen in dubijs voca:

Aderit vocanti. ARIS. Funge tu nostris tuas

Preces magister, optimo rerum Patri

Hoc gratior, quo melior. TRO. I fausto pede

Quo mens vocat Deusque, non paruum feres

Parui laboris praemium. Virtus viden

Quam

Quam

Quam gloriosa decora praetendit manu?
 Quocumque vocitat illa, conuerte huc gradum
 Celer, & vocanti obsequere: nec durum puta
 Per confragosa nemora & anfractus sequi.
 Spes praemij laboris est solatium.
 Extende gressus strenuos, lumen retro
 Numquam reflectens: spatia quae restant, modo
 Superare disce. Nil volenti est arduum.
 Conare. Prima aggressio est acerrima.

A R I S T V S

R VRSVM inuoco te Rex Superum, & homi-
 num Parens.
 Durum. at ferendum. punit. urgendum est magis.
 Eheu premior. non opprimar. densa hic seges.
 Est veprium. calcentur, e plantis cruor,
 E fronte sudor liquitur. sudor, cruor,
 Labor, pericla, pulchri honoris praemium.
 Quamquam ille paruo constitit. nec caro emi
 Aeterna possunt. Morte venale est decus,
 Quo petitur. Immortalitas. Clausum est iter,
 Omnisq. septus aditus. emergam. via
 Vi fiet. Inuia nulla Virtuti est via.
 Hic est vorago abrupta, & in praeceps patens,
 Rix transitum dat. Quam prope a casu absum?
 Sed quanta moles restat? enitar diu
 Milleumque, quod fecisse si detur semel,
 Semper iuuabit. Iamque deficiunt pedes,
 Vigorque. Vincit animus. At tandem tamen

Desessus

Defessus hoc in rupis exesae cauo,
 Medius labores inter exhaustos modo,
 Et hauriendos proxime, paruum moram
 Traham sedendo. Vt dulcis est fesso quies.

CHORVS

DVLCS malarum solitudinum,
 O Somne, portus, perfugium, & quies,
 Qui fessa viuendum labore
 Membra leuas, animosq. curis.
 O fluctuantis murmura pectoris
 Aurae benignae munere qui premis,
 Et sensibus vinclo ligatis,
 Corda hominum resoluta laxas.
 Frater quietae Mortis, & Otij
 Felix minister, quem fugiunt truces
 Morbi medentem, aequantem egenos
 Diuitibus sequitur Voluptas.
 Huc lenis, huc te fer tacito pede
 Obliniosis abdite nubibus,
 Et irriga blande natantes
 Sensim oculos, operique nocte.
 Mox excitatus deinde negotia
 Ad ipsa surget strenuus, & viam
 Insistet inceptam, a labore
 Artibus atque animis refectis.

ACTVSTERTIVS

ERGASTVS

XCXSSA tandem fratris im-
portunitas.

Equidem verebar saepe, ne op-
pressum diu.

Non mitteret, ni traheret in ma-
gnum malum.

Non secus hirudo corpori admoto tenax.

Haeret, premitque bibula, nec prensam semel,

Cruore ni sit ebria, amittit cutem.

Et ille forsán prodigus vitae suae,

Nubes honoris, & poetarum sequens.

Nugas canoras, se per angustam viam,

Per senticeta & saxa coniecit: miser,

Gustanda in ipso flore tibi dulcis fuit.

Vitae voluptas, frater. At tu desipis,

Malumque curis addis, & curas malo.

O misera sors mortaliū. O hominum genus

Rerum

Rerum miserrimum, & miseriarum vltimum.
 Quae pars dolore vacua? quae cura caret
 Pars vitae acerba? Nascimur: ab ipsis statim
 Vitam auspicamur lacrimis & fletibus.
 Et est nouum mirumve, si qualis fuit
 Ingressus, idem reliquus est aevi tenor?
 Lugemus, hac Natura nos primum do cet.
 Quae culpa porro nostra? quia nati sumus.
 Mox vincla nexu corpus astringunt, recens,
 Tenerum, caducum, aliena ni firmet manus.
 Tandem labore plurimo emergit suae
 Ad sensa mentis voce propemodum, puer,
 Casus per omnes. Hinc magistro tradimur
 Tristi, seuero, duro, inexorabili,
 Chirona qualem est Aeaci nactus nepos.
 Neque hoc sat est; assiduus accedit comes
 Custosque, saeuus, toruus, attentus, sagax,
 Et supicax, & perspicax. Argum putes,
 Centena cui stent lumina, & oculo caput
 Quid iurgia hic minasque? quid virgas truces,
 Crudelius, quam Tantalo saxum improbum,
 Dicam imminentes? Omnia expertus loquor.
 Est temporis nunc tantulum, vt possim meo
 Saltem arbitrato viuere abiecto metu.
 Dum se Iuuenta pandit, & pingit rosas.
 Aestas sequetur proxime, & (ventus nisi
 Afflarit ante messem, & interfecerit)
 Erit opibus danda opera, nec deerunt graues
 Aestus laborum, & laeta quae numquam fuit,
 Nox ambitus, & aula curarum ferax.

Nam quod Senectae bruma, quod capitis nives
 Frigus ferunt, geluque? quam noctes migras,
 Quam nube tectos, Sole viduatos dies
 Natura sequitur dira, morborum feris
 Succincta monstros, fertq. terrificum manu
 Vltrix flagellum, & aëris alieni admonet.
 Quod ni receperet illico, senus petit.
 Hinc lumen, illinc aurum, sensum exigit,
 Illinc utrumque: & saepe quos dudum dedit,
 Artus reposcit, donec umbram mortui,
 Vivum cadaver, reddat exanguem senem.
 Haec illa lux mortalium: hic vitae dies
 Inter sonora nubila, & avaros Notos.
 Haec me vicissim sorte partita premunt
 Sed nimbū hinc detonuit: hinc alter legit
 Ventos; ut imbre lacta prosternat sata:
 Neque hoc sereno, & tempore oblato fruār?
 Fruar. detet, libetque: nec quisquam vetat.

T R O P H I M V S. E R G A S T V S

ER G A S T E, quate, Ergaste? E R G. Quis re-
 uocat? (malum)

Magister est. Incommodum semper virum.

Mirabar hoc si abiret, ut possem mihi

Vacare. Salve. T R O. Det Deus mentem bonam.

E R G. Non alia diceretur amenti salus.

T R O. Quid solus hic? E R G. Nunc esse, nunc solus mihi

Videbor, ante non fui. T R O. Quis tecum erat?

E R G. Ego ipse. T R O. Fac vir iste sit saltem bonus.

E R G. Talem

ERG. Talem esse semper credidi. TRO. Raram fidem.

Ante tibi esse cognitum, adolescens, putas?

Nihil est magis difficile. ERG. Tu Sapientia,

Etiam ne verba funditas? TRO. Nimium es ferus

Ergaste factus. ERG. Esse me talem decet.

TRO. Non tamen oportet. ERG. Ista iam pridem puer

Satis tuli, timuique. TRO. Nunc vero es senex.

ERG. Quicquid sit, aetas postulat mores novos.

TRO. Aetate in omni est moribus sanctis locus.

ERG. Numquam ne vocum fuerit istarum modus?

TRO. Cum feceris quod admonent. ERG. Toties piget

Eadem moneri. TRO. Id accidit culpa tua:

Pare monenti. ERG. Odiosus es tandem mihi.

Quid paream? TRO. Fecisse quod semper bene est.

ERG. Sat haecenus, sat parui. TRO. Non est satis,

Ni fiat etiam semper. ERG. At satias capit

Rerum omnium. TRO. Quas animus inuitus facit:

Non quas volens, libensq. ERG. Quid mecum tibi?

Te, dum magistrum nostra prima aetas tulit,

Tuli magistrum. De magisterio tuo

Haec iam migravit. TRO. Disciplinam qui fugit,

Odit sciendi gloriam. ERG. Istam nil moror

Emptam labore gloriam. Dulcis mihi

Vna est Voluptas. TRO. Heu Voluptatem fuge

Matrem dolorum. Vis Voluptatem meram?

Stude labori. ERG. Aduersus est illi labor.

TRO. Deo iubente aduersa de aduersis fluunt.

Hinc & doloris fons voluptas blandior,

Laborq. honestus est voluptatis caput.

Sic herba ab acri dulcis interdum liquor,

Spinisq. ab aspris mollis existit rosa :

ERG. Haec vera sint, ab igne prodibunt nives ;

Et flamma ab undis: terra se in caelum feret,

Caelumque terra fidet inferius pigra .

E Sole tenebrae, e nocte nascetur dies .

Omniaq. erunt ab omnibus . TRO. Iam non ego

Has te docebam, peior has argutias,

Peior magister docuit. ERG. Haud magno fuit

Opus magistro. Sensus huc duxit manu .

TRO. Dux brutus est, & monstrat obliquam viam :

Sensus futuri incautus, ad praesens modo

Se accommodat. ERG. Futurum in incerto latet,

Praesens tenetur : illud in Superum manu est .

TRO. Immo in manu cuiusque. Nam quales dies

Quicumque ducit hosce, quos viuens agit ,

Talia sequentur saecula , queis nullum dabunt

Saecula vlla finem. Haec vita momentum est breue,

Sed pendet inde aeternitas. Tantum venit

Et tantulo. ERG. Nihil audio: frustra mones.

Futura quae sunt, tu gubernabis Deus :

Ego capior praesentibus. Tu, istas minas,

Stimulosq. germano admoue. TRO. Nec me quidē,

Quantum est peractum, poenitet: quamquā indiget

Freno ipse, tu calcaribus. ERG. Cupio meo

Animo obsequi. Is Virtutis affectet viam ,

Auceps honoris, recta cui pectus sapit .

Inglorius ego, & stultus, hanc facilem sequar :

TRO. Est facilis aditus , exitus ad Orcum trahit .

ERG. Sedes ad Orci pallidas non est iter

Quale hoc, virens, nitensque. Non flores vides ,

Gramenq.

Gramenq. pictum? TRO. Gramine sub alto latet
 Letalis anguis. decidunt flores cito

Arentque molles. gratus hic oculis color

Imponit vltro, & sponte captatum venit

Mendace vultu. talis aduerso nitet

Imbrifera nubes Sole, nec solido polum

Fulgore pingit. Quicquid hic rerum vides,

Vana est imago, fumus, vmbra, & somnium.

ERG. Experiar hodie, haec stat mihi sententia.

TRO. Tamen. ERG. Tamen molestus es nimium mihi.

Non hac mouebor mente, si caelum ruat.

Tu sequere, vel discede. TRO. Discedo, at breui

Meam vocabis precibus implorans opem.

Vt peruicax mens hominis, & prona ad malum.

Ego hinc videbo, coepta quo tandem cadant.

CHORVS INTERIOR

HVC ades, quisquis per amoena tendis,
 Grata per Nymphis nemora, & recessus,
 Hic vbi sedem sibi fixit olim
 Alma Voluptas.

Ver vbi aeternum, viridiq. campos
 Gramine apricos, varijsq. lactum
 Floribus gramen, proprioq. flores
 Spargit odore.

Cernis, vt sese tibi festa silua
 Compfit, & qualem, cupiens teneri,
 Hospes, vt dulci rectoris aura,
 Explicat vmbra?

*Sensit aduentum simul ipsa tellus,
Sensit & caelum: simul ipsa eunti
Subiicit flores, nitidoque ridet
Lumine caelum.*

TROPHIMVS. ERGASTVS
PANVRGVVS

CANTV hospitem Sirenes ad casum vocant.
ERG. O vox amica, o carmen, o liquidū melos,
Vt vos libenter audio? vt blandus mouet
Imas medullas sensus, & venas fluit
Riguus per omnes: scilicet regnum hic habet
Aurea Voluptas. Mente iam tota diu
Sedes cupitae, denique inuentae modo,
Saluete. Vester hospes accedo nouus:
O si & futurus incola. Vt noster inuat
Aduentus, vt me vester aspectus inuat,
Cantusq. dulcis? Cuncta nunc animo meo
Deleta sunt. Gloria & Virtus vale.
Tibi me Voluptas domina in aeternum dico.
TRO. Et stulta sunt promissa, nec votum tenet.
ERG. O si videndum se aliquis hic nobis daret.
En cum corona iuuenis & cithara venit.
Aetas mihi ipsa, & habitus, & cultus placet.
PAN. Salue Mundi opifex, & custos, dia Voluptas,
Quae pulchrum vario semine corpus alis.
Salue o cunctarum genitrix dulcissima rerum,
Vnde ioci, & cantus, lenis & aptus amor.
Quā pecudesq. feraeq. omnes, quā potus, et aether,
Quam

Quam celebrat tellus mille reuincta modis.

Te propter viret omne nemus, te propter eandem,
Fundit odoratas arbor adulta comas.

Salue iterum atque iterū, comes o dilecta iuuentae,
Quae iuga, quae flumina, quae loca leta colis.

TRO. Sic captat auceps fistula alliciens auem.

ERG. O te beatum, laeta quem sedes tenet

Semper vagantem libere, & semper nouo

Modulata chordis verba flectentem sono,

Certum est adire: & certus, ut spero, comes

Adiungar illi, vota nec spernet mea.

TRO. Alludit hamo piscis, ut laqueum voret.

ERG. O quisquis es, frondosa quem circum iuga,

Paene alterum Orphea, flumina, & pecudes ferae

Audire certant, dulce dicentem melos:

Aeterna sic iuuenta contingat tibi,

Si iusta posco, scire nec cuiquam nefas,

Dic quas in oras venerim. Hic laetas habes

Sedes Voluptas? Pectore huc toto feror.

PAN. Venisti amice Ergaste, venisti diu

Optate nobis: fallit an visus meos

Ingens cupidus? Nomen est nobis tuum,

Ne metue, notum. Frontis insignes notas

Vestisq. noui. Saepe praedixit parens

Nobis Voluptas ipsa, dum numerat dies,

Teq. impotenter expetit. Quanto putas

Pectus replebis gaudio? ERG. Ut felix iter,

Paruaeq. fructus constitit magnus morae.

PAN. Vides vireta haec? illa disponi tibi

Mira arte voluit. Cernis herbarum toros.

Viridanti in vmbra, texta quam myrtus facit,
 Affletur & quam mollis ex illis odor?
 Hos, vt sederes, dextera instruxit sua.
 Audin susurros fluminum, & blandas aues
 Varia remotum voce mulcentes nemus?
 Sic erudiuit ipsa, quo gratus sopor
 Summa quiete obreperet pulchris genis.
 Iam quot choreas, suauē cantantum choros
 Quot comparauit? vocibus quales sonos,
 Carmenq. quale attemperat? Veteri mero,
 Lectaq. toto ab orbe regifica dape
 Mensam refertam, mille famulantum manus
 Vni vt ministrent, sedula insterni iubet.
 Super omnia haec, quod maximum in magnis reor,
 Ad ipsa facta vultus accedet bonus.
 Quid plura? me nunc misit aduersum tibi,
 Missura plures obuiam, aduentum simul
 Certum esse norit. Propter hanc ripam sede,
 Longaq. corpus pone defessum via.
 Interea ad illam laetus ibo nuntius,
 Laturus ingens praemium. ERG. Duc nos cito,
 Duc nos ad illam. Quodque punctum temporis
 Spatio videtur annuo longinquius.
 TRO. En capta misera praeda ad ignem ducitur.
 PAN. Morem libenter gessero: & quando hoc sedet,
 Iter docebo breuius hac prona via.
 ERG. I prae, sequar, signisq. in impressis tuis
 Ponam pedum vestigia haud lento gradu.
 PAN. At tu interim quas Daedala effinxit manus,
 Vt se patentes vndique ostendent opes,

Per

Per cuncta passim lumina intendens, lege.

Natura nusquam melius indulsit sibi.

ERG. O blanda nemora, o limpidi semper lacus,

O grata Tempe, o montium viridissimi

Mihi apparatus, nulla quos spoliet dies.

O scena silvis imminens, semper virens.

Semper coruscis. O canentes, arborum,

Lenique motae flaminis pulsi, comae.

Oculos videndo defatigavi, & tamen

Adhuc videre mens inexpletum cupit.

Cerno hinc cauata saxa, & horrentes specus.

Vere haec beata, & sola Nympharum loca.

TRO. Illa est harathi ianua. O clemens Pater,

Stultae Inuentae parce, ne noceant doli.

ERG. Audire videor dulce ridentes simul.

Quid? se videri forsitan a nobis cauent?

ECHO. Auent. ERG. An ut cōcesserim propius, libet?

ECH. Libet. ER. Quid ergo huc aliqua nō uestrū uenit?

ECH. It. ERG. Cur moraris hospitem errantem? Veni.

ECHO. Veni. ERG. At prior nos edoce intertā viam.

ECHO. Iam. ERG. Gradiar istuc? ECHO. Huc. ERG.

Aliquis an tecum adest?

ECH. Adest. ER. Puellarū cohors? ECH. Harū cohors.

ER. Fore me libēter reris? ECH. Eris. ER. Eheu miser.

Deus cadentem subleua. Heu perij miser.

Miserere. TRO. Quid agis? abstine infelix manum.

Scelerate. PAN. Nostra est praeda. TRO. Iam

iuuenem est satis

Tentasse fraude. Saeua vis absit procul.

PA. Haec nēpe vis. TRO. I perfide in Stygias domos.

1101T

O 4

Reliquit

Reliquit animus: membra contraxit rigor:

Vnamq. gelidus sanguis in sedem coit.

Attolle corpus: tolle iam vultus mihi.

Ergaste: quid adhuc metuis? hic adsum tuus

Magister ipso in tempore. Abscedat timor.

Ergaste. ERG. Quis me suscitatur? quis fert opem?

TRO. Iam me aspice. ER. Heu magister, ingratum sine,

Visuq. caeli & lucis indignum frui;

Sine me perire: monita qui temnens tua,

Me perdidit. Absque te fuisset, non forem.

Inuenta mors est, dum Voluptas quaeritur.

Mitte immerentem, mitte commeritum mori.

TRO. Nihil verere. Propter hoc dignum reor

Vita esse, quod te iudicas dignum nece.

Spes magna veniae, & grande solamen mali,

Culpam fateri. Est innocenti proximus,

Quem poenitet peccasse. Nec mortem Deus

Cupit nocentum. Sceleris admissi dolor

Vitam impetrat. Tum portus erranti optimus

Est consilii mutatio. Poenae est satis,

Si te facinoris ante commissi pudet.

ERG. Me cepit actas: hostis accessit malus,

Fallaxq. fandi fictor: hic mentem abstulit.

TRO. Haec ipsa vidi, & nota iam pridem mihi

Pellacis ars, & pectus instructum dolis.

ERG. Sed, te volente, magne Regnator poli,

Qui te potentem maxime, clementia

Et fontibus salute donanda, probas,

Vitium obtegam virtute, malefactum bono.

Nunc parce Genitor, parce. Peccaui miser.

TRO. Er-

TRO. Ergaste, si mutanda mens olim tua
 In melius, vnam ob criminis culpam, fuit :
 Tanti fuit peccasse. Placatur Deus
 Precibus nocentum. Facta condemnas tua?
 Condonat ille. Agnoscis? ignoscit malo.

ERG. Tu, qui mihi spem veniae & indulgentiae
 Facis benigne, & rebus afflictum leuas,
 Impono quaeuis onera : perpetiar, feram.
 Nec me grauabit vllus in vita labor.
 Ego, te iubente, vel per Arctois nives,
 Per orbis hieme & nocte damnatas plagas,
 Vel per perustas igne, & aestu feruido
 Nimum propinquae semper aetheriae facis,
 Intrepidus ibo, & offeram morti caput.
 Quocumque placeat, nulla parendi est mora.

TRO. Sic polliceris. **ERG.** Ipsa res faciet fidem.

TRO. Non est necesse, vt sicca glacialis poli
 Tranetur Vrfa, aut Solis ardescens via.
 Hoc per iugum Virtutis audacem gradum
 Molire promptus : nec refer retro pedem,
 Ni fueris ante victor, & voti reus.
 Frater praeinit, sequere : tunc duplex erit
 Vtrique causa vtriusque laetandi bono.
 Quid fluctuare? & lumina in montem iacis?
 Sunt multa, quae si graua cum coepites, tibi
 Primo videntur, leuia successus facit.

ERG. Iubes ne? **Fiat.** **TRO.** Inuoca vt debes Deum.

ERG. Ego vero, Olympi Rector, excelsum supra
 Qui verticem altus ponis adscensum tuum,
 Prostratus ad te supplices tendo manus.

Fac,

*Fac, si prioris culpaes es oblitus meae,
 Ut spero, & opto, ad montis enitar iugum.
 Difficile opus, magnumque. Sed fretus tuo,
 Pater, benigno numine, effectum dabo.*

TRO. *Audiuit ille vota, iam surge, & viam
 Insiste prorsus, nec malis cede obuijs:
 Contra sed ito audentior. Facti cupis
 Dimidium habere protinus? recte incipe.
 Quod si qua rupes, si quis impenetrabilis
 Sinus, aut crepido montis, aut ramis frequens
 Negarit aditum silua: ne fletu, ut puer,
 Sed pertinaciter aude. In hoc sunt omnia.
 Stultus dolorem vulgat, & flendo integrat.
 Sapiens premit silentio, ac vulnus tegit.*

ERG. *Me non, ut obstent Pontici fauces freti,
 Et gemina pandens hinc & hinc vastas manus
 Symplegas arctet maria concursu nouo,
 Iterumq. fluctus saxaq. in caelum exprimat,
 Non, dubia Syrtis Barbaro exultans salo,
 Terrebit vnuquam. Valeat hortandi labor.
 Addis citato calcar, incenso facem.
 Ego deferam vitam ante, quam iussam viam.*

TRO. *Iam perge, perduc vota ad optatum exitum.
 Est auctor operis, & erit adiutor Deus.*

ERGASTVS. ARISTVS

Q *VI stultus hic est terror, & caecus timor?
 Etiam ne vatum fabulae occurrant mihi?
 Mihi non Chimaerae spiritus flammam vomens,
 Lernaede*

Lernaee pestis caede pubescens sua,
 Non nemoris ille excubitor aurati draco,
 Non aeripes & flammeum Aeetae pecus,
 Non quicquid vñquam vana finxit Graecia,
 Quot se Orcus in monstra induit, & atras feras,
 Cogent retrorsum ferre constantem gradum:
 Cunctis subactis verticem ad summum ferar.
 Ut cuncta sunt facilia, ni inuitus facis.
 Quis hic sopore membra deuinctus iacet,
 Alta & quiete mersus? An frater meus?
 Is est. an erro? an excito? At dulcem graue est
 Turbare somnum. Visus audire est: sua
 Sponte ipse sese colligit, & ad se redit.

ARIS. Ergaste. ERG. Ariste. ARIS. Vera ne haec
 facies tua?

Verus mihi tu nuntius? an etiam, vt prius,
 Per leuia mentem visa deludit sopor?

ERG. Ariste vigilas. Vera mi frater vides.

Ergastus adsum. ARIS. O nuntium optatum mihi.

Quod somniabam cernere videnti datur.

Audit preces benignus e caelo Deus.

At fessus es: quiescere hic mecum potes.

Hinc, vt laborem parua relexarit quies,

Pergemus vna: longa non restat via.

ERG. Audis ne cantum? An fallit incertus sonus.

CHORVS

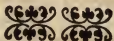
CHORVS

FELICES, quibus arduae
 Virtutis teritur iam pedibus via.
 Per vepres, per & aspera,
 Et per lubrica saxeta, crepidinem
 Per montis procul auij
 Vix ipsis capreis exuperabilem.
 O quos Laudis amor tenet,
 Quae vrget stimulis Gloria pectora,
 Et calcaribus incitat
 Virtutis rigidum scandere verticem.
 Ne frangant animos iugi
 Non molles aditus, semper & obuia
 Quae tardant celeres gradus,
 Quae praerupta viarum, impediunt iter.
 Duris cedere nescia,
 Instantesq. metus vincere pertinax,
 Atque inuicta laboribus,
 Mens est, cui decoris fulsit honos boni.
 Laeti opponite fortia,
 Qui sese obijciunt, pectora, casibus.
 Obstant omnia. Rumpite.
 Quod pulchrum est, petitur difficili via.

ACTVS QVARTVS

ARISTVS. ERGASTVS

IAM SVRGE frater, surge :
 quid lentus sedes ,
 Stupesque , cantu vt ebrius ?
 ERG. Liquidum bibi,
 Et dulce carmen : sensu vt abstra-
 cta e suo

*Mens ierit illuc, vnde tam laetum mihi
 Acroama fluxit : nec reuertisset diu ,
 Nisi reuocasses . Ipsa nondum etiam meas
 Vox praeter aures veſta , miranti sedet
 Infixa penitus animo. Abite, abſiſtite ,
 Valet, Musae turpium morum illices,
 Eſcae malorum . Tuq. luſtificum malum
 Fallax Poëſis, blanda pernicies virum .
 Quae veſtra ſint Circaea tamquam pharmaca ,
 Pandam nouus Mercurius, expertus tamen :
 Ne quiſpiam fallatur ignarus doli .*

Vos

Vos audiendo, est aliqua, nec vehemens quidem
 Sensu voluptas: sed voluptatem grauis
 Maeror dolorq. sequitur: haec praeteruolat:
 Defixus animo inhacret acternum dolor.

Quam paene, per vos, vasta tenebrarum loca,
 Et quo trahabar Tartari vidi specus?

Quam paene in Orci limen intulimus pedem?
 Quam paene non extulimus? En horret, miser,
 Reuolutus horret animus in saeuos metus.

ARIS. Quis horror est Ergaste, quos narras metus?

ERG. Vix tantum ab ipsa Morte, & atris absui
 Antris, Ariste. ARI. Hoc illud est, quod te modo,
 Cum fessa placidus membra leniret sopor,
 Cernere videbar, fauce correptum fera
 Diri draconis: missa ni caelo manus
 Seruasset haec in tuta translatum loca.

ERG. Ita est. Opem mihi attulit ab alto Deus:

Ipsa est mei misertus. ARIS. At nos, hoc duce
 Et auspice, hanc sequamur inceptam viam.
 En iam minusq. accliuus, & lenis magis
 Se pandit ipsa. ARG. Et longa sat visa est quies.

ARIS. Eamus ambo: & triste si quid se offeret,
 Pias vterque transferens fratri vices
 Inuabit alterū. ER. Heu cado. AR. Ah mediū tene
 Ergaste, quo te coniicis? quid agas vide.

ERG. Nunc quoque ruentem sustine. ARIS. At ni-
 mium es celer

Praeceptsq. lente, frater, appropera gradum.

Ipsa sibi festinatio nequit moras.

Est ambulandum, non volandum. Sat cito

Si sat

*Si sat bene. ERG. En iam prendimus sacrum iugum
Post tot pericla, & casuum discrimina.*

Loca haec licebit iam salutare. ARIS. Et Dei

Celebrare laudes. ERG. Montis alti culmina

Vicina caelo, florem, & castum nemus,

Saluete. ARIS. Frater, nos ne perduxit Deus

Tot per salebras, tot per anfractus viae,

Ad haec amoena, & summa terrarum loca?

Nos immerentes? Magne Caelestium Pater

Hominumq. Rex, o dulcis, o patiens amor,

Quae causa, quae te causa, tanto perpulit

Vt me beares munere, & fratrem mihi,

Fratriq. me coniungeres? ambos, tua,

Qua cuncta torques, mira qua patras, manu,

Dicam ne sorde an faece secretos, humi?

Huc transtulisti, ad proximam caelo domum.

Munus, fatemur, munus, hoc totum tuum est

Scintilla nos huc ignis abripuit tui,

Demissa caelo. Vterque grates dicimus,

Et firmitatem oramus, & constantiam.

ERG. Germane, ceu sint nubila e visu mihi

Deterfa, quaedam vallis infra cernitur

Angusta sane, & vuida. ARI. Est terrae, vt vides,

Orbis, pusillus ille, & in media latet

Caligine. Viden mole sub quanta iacet

Molestiarum, quicquid in terra iacet?

Quantae tenebrae, quantus est error, putas,

Mortalium? quam leuibus a rebus gerunt

Pugnas miselli, more taurorum, truces,

Pro pascuis, potuque nec puri lacus,

In vulnere, atque in funera ruentum? Nefas.
 Heu digna caelo pectora, heu Superum genus,
 Terrae inquilini, & hospites. Quin iam caput
 Mentemq. in altum tollitis, ut abiectam humum,
 Et quae creatur inde materiem mali,
 Ratio repellat? Valeat, ah, Sensus, precor,
 Corruptus, & corruptor. An caeno iuuat
 Turpare caelum? An spiritum, terrae iuuat
 Clauo subactum affigere? En sedes vocat,
 Et patria. Hic est cura figenda, hic modum:
 Hic omnibus metam esse votorum, decet.
 Est inquires mens hominis, immensi capax:
 Hanc sedat vnus, vnus hanc explet Deus.

ERG. Sed quid videtur ipse iam vertex, diu
 Formidolosus? aequa planicies sedet,
 Campiq. se longe explicant. Nam quae hic patet
 Amoenitas ac splendor? Haud illic magis,
 Stellante caelo accensa cum ducit faces
 Phoebe minores, siderum effulget chorus:
 Ut fulgor hic scintillat, & varie micat,
 Florum, hic & illic. Tale tessellatum opus
 Nec iactet vmquam culta regnantum domus,
 Nec reddat vmquam docta pingentium manus,
 Auro, smaragdo, purpura, argento, croco.
 Inspice quis ordo? Ut cuncta diuisa in suas
 Sunt areas, puluinulos, sulcos, sinus?
 Quis hic nitor decorque? Quae florum agmina,
 Quae copiae? Hic consistite, tum cerne hunc mihi
 Ut gemma profert, trudit ut geminum calyx,
 Ut calathus alterum? Ille vagina e sua,
 E cuspide

E cuspide hic sese exerit. Qualis meas
 Vndique lateffit ebrias nares odor,
 Prae quo Sabaeum germen, & Cilicum seges,
 Arabumq. messis, nautea & putor grauis?
 His capior, immo his pascor: hic viuat libens:
 Nec sit molestum inemori hoc spectaculo:
 Ariste quo nunc raperis, obtutu & files.
 Defixus vno? **AR.** Pulchra sunt, pulchra haec tibi
 Germane, sunt & suauia: at quantum putas
 Et pulcher est, & suavis horum auctor Deus?
 Opera magistrum visa nec visum indicant.

ERGASTVS. HONOR. ARISTVS

QVIS strepitus ille? Nam quis huc vertit gradu?
 Quis ille comitum numerus obsedit virum?
 Regalis ipsa in fronte maiestas sedet:
 Quem se ore fert? & qualis incessu venit?
 Ardet salutare animus, at vox deficit.
HON. Par iuuenum amicis cuncta moderanti Deo,
 Qui vestra solus rexit huc vestigia:
 Venistis huc feliciter: felix vbi
 Deo propinquam regiam Virtus tenet.
 Ego ipse vos excipio, & amplector libens.
ARIS. At quisquis es, seu terra te talem tulit,
 Siue ales es caelestis, & iuuenem nouo
 Imitatus ore, nostrum in occursum venis,
 Non absque mente & numine aeterni Patris:
 Vterque, cum beatus hanc sedem colas.
 Virtutis almae, & pulchra sit tecum cohors,

Iam te veremur supplices. Tu nos tuam,
 Si iusta petimus, accipe in certam fidem.
HON. Ne petue meritis ante quod vestris datum est,
 Et ipsa Virtus praecipit. Non desum Honor.
 Ego ille, eodem pulchra quem partu tulit
 Labori amicum cum pudica Gloria,
 Virtus, ab ipsis orbis incunabulis,
 Sed nec queam, nec deesse si possim, velim,
 His, quos amicus ipse commendat Labor,
 Et qui sacrae parentis affectu calent.
 Laboris & Virtutis est merces honos,
 Virtus honores & voluptatem parit
 Doctis viris, & fortibus, quorum detus
 Celebresq. laudes, tempus ut nullum obruat
 Oblitione ac nocte, sed claro die
 Visantur usque, & consecrentur posteris:
 Hae, quas videtis sponte sese artes mihi
 Iunxisse socias libero dignas viro,
 Tristi e silentio eximunt: seu marmore
 Atque aere viuas ducere effigies velint,
 Seu liquidis coloribus; nec abest vetus
 Historia, nec Memoria saeculorum tenax:
 Nec Suada dulcis, & venusta Oratio:
 Nec quae modisq. & carmine, in caelum ferunt,
 Nomina potentum, & facta sapientum virum,
 Et Musica & Poësis. **ERG.** Hei metuo dolos
 Aristei: nomen hoc Voluptatis mihi,
 Poëseosq. & Musicae, haud quaquam placet.
 Sat est semel peccasse: sat frater semel
 Modo non perisse. Iam suo doctus malo

Piscator

Piscator ictus sapiet. HON. At iuuenis metum.

Pone, & moueri absiste. Non ulli hic doli,

Non ullus hic opertus insidijs locus.

Hic casta cuncta, nempe quae Superis placent.

ERG. Numquam timere nocuit. HO. In rebus malis.

ERG. Qui falsus est, & ipsa permetuit bona.

Semelq. captus saepe captari timet.

HO. Quid vana terrent? ER. Qui pauet vanos metus,

Veros cauet. Plerumque tempestas fera

Caelo sereno oppressit ac mersit ratem.

HO. Nil audeat qui metuit. ERG. At ne erret quidem.

Timor est pater Prudentiae. HO. Est idem comes

Inertiae & Languoris. & par est malum

Nihil timere, & omnia. In medio est sita

Diuina Virtus: arcta cui placuit via,

Eademq. recta: laeua ne errantem auferat,

Nec dextra rursum, limite vt recto nihil

Excedat, aut recedat. Vtroque in loco

Tu nimis es, iustoq. nunc maior metus

Est iste, fuerit ille cum iusto minor.

Iniquus es, si regna Virtutis times.

Iter huc negata paene tentasti via,

Erroris error vt esset alterius gradus?

Conside iuuenis, comprime affectum leuem.

ERG. Tandem ista cunctum verba dempserunt metum.

Et me doceri decuit, & dedo manus.

Vbi ipsa Virtus? HON. In penetrati sedes

Intenta rebus, digna dum mortalibus

Praemia laborum dat sorori Gloriam

Tribuenda, & ipsis addita est dudum comes,

Quae cuncta lance pensat, & libra pari,
Iustitia: sed mox aderit. ARIS. Hic quiddam cupit
Scire animus, at retardat inuitum pudor.

HON. Rybens pudoris vultus est signum tui,
Et te tacente loquitur. Haud metuas. licet,
Eloquere. AR. Tu verba accipe in partem bonam,
Nec curiosum dixeris. HON. Dic quod lubet,
Libens petenti quodque responsum dabo.

ARIS. Semper ne Virtus dat labori praemia?

HON. Quando est honestus, semper. Interdum tamen
Ut sit labor praeclarus, & notus magis

Pleno theatro, & merita magnorum virum
Spectata crescant, tempus in paruum volens
Differt, nec aufert. ARI. Omnium expertos habet
Semper labores? HON. Omnium. Et in vnum refert
Volumen omnes, laude quos dignos probat,
Ut par labori praemium respondeat,

Amplaeq. merces gloriae: seu sint senes,
Iuuenes, viri, puerive. ARI. Per scriptum ne habet
Etiam laborem ac praemia adolescentium,

Qui corda thyrso Laudis ac Sapientiae
Percussi, amare decora certatim student,
Et litterarum studia? HON. Nec sane modo
Vulgari: habet praescripta & horum nomina,

Et quisque qua sit laurea, quo munere,
Prae ceteris donandus. ERG. Et quando dari
Istaec iubebit munera? HON. Hoc prudens agit:
Hoc scilicet deliberat: & vna potens
Disceptat hoc Iustitia: tum Famam vagam,
Quae fert per orbem facta vestrorum ducum,

Qui

Qui gloriam vicere prisca temporis,
Huc euocari voluit, vt clara ciet
Voce meliorum nomina: & libros parat,
Minioque, & auro, puro & argento illitos,
Quos muneretur splendide, in clarissimo
Praestantium virtute, & illustri nota,
Ac dignitate principum, coetu virum.

ERG. Sapienter ista, & digna quae repetat frequens.
Paulum sepultae inertiae distat diu.
Celata virtus. HON. Fallere, haud Virtus eget
Praecone, per se clara: sed tamen in loco,
Vicina qualis arbor irriguis aquis,
Laudata crescit. ER. Gaudeo. HO. En Virtus adest.
Hinc Gloria, hinc Iustitia, cinxerunt latus.
AR. Vbi nā? Procūbo ad genua? HO. Ne faxis caue.
Vestros honores negligit: se ipsa est satis
Contenta. ARIS. Quae paremus illi exordia?

VIRTVS. ARISTVS. HONOR
ERGASTVS

NON metus, amici. Dexteram nostram obsidem
Accipite fidei. Vester aduentus mibi
Hoc gravior, quo durior vobis fuit.
Non facilis iste, sed fuit felix labor.
Videte qualis exiit fuerit viae.
Hic semper aura dulcis, hic aeni tenor
Sine nube semper: nulla vt existat lues,
Vapor serenū nullus infuscet diem.
Hic summa Pax, & nullus exterrēt metus,

Nec fluminum, nec fulminum: quamuis polo
 Effusa nigro saeva tempestas tonet,
 Tegatq. terras imber, & nimbus mare.
 Sublime mons se tollit, & pulchrum erigit
 Supra procellas, & Notorum turbines,
 Fulgente semper luce vestitus, caput.

ARIS. Salve piorum caelitum antiquum genus,
 Felix beatae Glorïae & Honoris parens.
 O sola, certae per necis discrimina
 Peti labore digna, cui Mundus nihil
 Par finxit umquam: turpe quae quamquam scelus
 Exosa terrae, hunc arduum montem colis,
 Tamen relicto tramite adscensum haud vetas.
 Quas, non referre, aut agere, nos grates tibi,
 Sed quas habere possumus? Non hoc queant
 Quotcumque Sol prospexit, ex quo subditas
 Lustravit oras, vnus vt cunctos agat
 Incensus animos ardor. Hoc non virium
 Mortalium esse nouimus. Te vnâ modo
 Permitte nobis colere. De te pendeat
 Vterque: quamuis magna poscamus, tamen
 Et magna sunt, donare quae magnos decet.

HON. Recipe volentes mater in nostrum chorum.
 Rogant, & ipse nomine amborum rogo,
 Iunctae rogantum fortius pugnant precēs.
 Et quod negatum est singulis, multi impetrant.

VIR. Amo petentes: iusta quae petitis dabo.
 Sed remigrandum est, vnde venistis modo,
 Alijsque, quae sit recta, monstranda est via.
 Hoc esse nihil honestius, maius nihil,

Nihil

Nihil esse propius muneri caelestium,
Summo esse nihil acceptius possit Patri.
Qui adiutum it hominem, proxime accedit Deum.
Vos ite tandem cara pars nostri gregis,
Memoresq. semper quid nouus poscat status,
Probate vita & moribus, lecta e manu
Vos esse, amicos ipsa quos Virtus habet.
Ego longiorem trahere non patiar moram.

ERG. At cum feremus alta Virtutis iuga
Penetrasse gressu, nulla si habeatur fides,
Qualia docebunt signa? VIR. Correctum genus
Viuenti, & illi mentis humanae indices,
Orationis veritas, oris pudor.
Addam alia, & ipsa magna: miniatos libros
Argento & auro fulgidos, quos Gloria,
Vt quisque meritus fuerit, adolescentibus,
Romana quos gymnasia formant litteris
Caeloq. dignis moribus, dono dabis:
Tu, si placet, Iustitia, deposta hac libra
Ad tempus, his te iunge, & vt visum modo est,
Effare, quo sit quisque dignus munere.
Honos, corollas dextera neſtes tua
Semper virenti ex arbore, e nostra domo,
Victoribusq. illustre velabis caput.
At tu Poësis, quae virorum nomina
Orco eripis, vetasq. defunctos mori,
Praescribe versus, quos nouis concentibus
Virgo canendi docta modulari queat.
Iamque aderit ipsa Fama: non aberit diu.
Iussi euocari: longe & audita tuba,

Qua suscitatur Laudis excellens amor,
 Pronuntiabit nomina adolescentium,
 Qui inter sodales, aemulos inter suos,
 Scientiaeq. & ingenij primas ferunt.
 Ea dum parantur, grata si vobis quies,
 Huc ite iuvenes: nostra vobis limina
 Fas tangere. Hinc descensus haud longa via
 Facilique vos restituet in planum locum,
 Vnde intulistis huc per adscensum gradus.

CHORVS

CHORVS

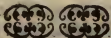
SVDATVM satis est: iam iuuenes modus,
 Iam finis posuit difficili viae:
 Iam cessere metus, & labor inquires
 Pulchri perpetuus comes.

Iam desiderijs meta fidelibus,
 Vestris & Studijs ex animo obtingit
 Felix curriculum. Nunc capite obuia
 Pleno gaudia pectore.

Miles non aliter post graue proelium,
 Saeui post obitus mille pericula,
 Laetus victor ouat, cum posito metu
 Victis imperat hostibus.

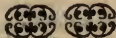
Cautus non aliter post mare naufragum,
 Ereptamq. feris nauem Aquilonibus,
 E portu tumidi nauita iam minas
 Diues prospicit aequoris.

En Virtus geminos in penetralibus
 Cum coetu comitum laetior excipit:
 Aula hic perpetuis carminibus sonat,
 Vestra non sine gloria.

ACTVS QVINTVS

ERGASTVS. ARISTVS

NOS BEATOS FRATER

O faustum, ac bonum,

Quo nullus umquam pulchrior
fulsit dies.

O laeta mentis gaudia. O donum
supra

Humana felix vota. Virtutem sacram,

Virtutis aedem splendidam, sanctum nemus

Vulgo auium, videre fas nobis fuit?

Nos dexteram tetigimus, unde hominum decus

Dependet omne? His pedibus auratum solum.

Pressimus, humumq. caelo & astris aemulam?

Nobis opes, profana quas numquam manus

Contrectat vlla, attingere, & nostras velut

Seponere datum est? Caelitum veras opes,

Prae

Prae quibus, inopia haec omnis, hoc nostro patet
Quaecumque in orbe copia, ut in vnum locum
Congesta sint, dispersa quae tellus colit.
Etiam ne laetos cuncta per miracula
Visus referre licuit, & gratum melos
Audire, & illos aethere infusos suo
Haurire odoris spiritus? Acui dies
Haec prima, primus carcer hic vitae mihi,
Aut meta potius. Summa votorum attigi.

ARIS. Sunt ista. Sed quid marmora in vultus virum
Conuersa? quidque imagines sapientium
Et fortium, quos nostra siue aetas tulit,
Seu priscae? Sed quid verba ni malis prius
Oracula appellare, quae fudit domi
Plenissima pietatis, & prudentiae,
Regina, quando os, quale & augustum & sacrum
Templum, quod ipse implere dignatur Deus,
Coepit aperire, & sensa casti pectoris,
Ceu sacra signa, ex abditis penetralibus
Proferre, cum mens nostra paulatim sui
Oblita, caelum scandere, & propius Deum
Visa est videre, & figere obtutum sacro
In lumine: ut futura vita omnis mihi
Sit mors acerba, & carceris auri loco
Hoc corpus ipsum, iussa ni faciam pia,
Affirmet & Spes certior, cursu hoc breui
Vitae peracto, me reuissurum domos,
Vbi quiete detur aeterna frui.
Vos o beati, tanta queis semper sedet
Animo voluptas: siue Reginam licet

spectare

Spektare, sine audire praesentem loqui.

*At nos, quibus res obtigit, qua non queat
Esse vlla melior, anima dum corpus reget,
Est quicquid aevi, quicquid hoc vitae super,
Quod quale sit, nescimus (haud longum quidem
Illud futurum est) rebus in cunctis, bonum,
Qui cautus est magister officij, metum
Semper tueri oportet, ut constet salus.
Hoc esse quemque gratiorem conuenit,
Quo plus recepit munerum. Cui plus datum est,
Et plus ab illo exigitur. ERG. Haud aliter reor.*

*ARIS. O si magister nostra gaudens gaudia
Hic esset, ut laboris hunc fructum sui
Percipere tandem posset. Hic nostrae modo,
Hic, frater, vnus deest voluptati locus.*

ER. Ipse exocem. At quaero vnde. Quā insistiā viam?

ARIS. Pietas vetat discedere. Hic standum est tibi.

ERG. Eadem magistrum adesse quaesitum iubet.

*O implicatum tempus. O animos, duo
Quos distrabunt consilia. Pietatem fugat
Aduersa pietas. Iussa Virtutis sacrae
Si tantulum contemnimus, magnum nefas:
Nescire rursus, nostra quae sint gaudia;
Qui monitor, auctor, suasor, impulsor fuit,
Non est ferendum. Mens in obscuro iacet,
Ut terra in umbra media, cum cessit dies.*

*ARIS. Tu qui tenebras dimoues e pectore,
Ut Sol opaco ab orbe, cum redijt dies,
Et nox recessit iussa. Tu fons luminis
Praetende lucem hac nocte curarum Deus.*

TROPHIMVS. ERGASTVS
ARISTVS

NE VANVS labor, o iuuenes. Men quæ-
ritis? Adsum

Vester ego, hic adsum. Nec me communia fallunt
Gaudia quæ fuerint. Ego vos per cæca viarum,
Per durum Virtutis iter, per deuia montis,
Adduxi, supera. q. ambos ex arce reduxi.

Quamuis nulla meos penetrarint lumina vultus;
Non mortalis ego, Ergaste, o mea maxima cura.
Namque tibi e coetu aligerum me rector Olympi
Custodemq. ducemq. dedit, cum matris ab aluo
Egrediens, primum visisti luminis oras.

Ipse autem, errantem, & vitæ per iniqua vagantē.
Vt regerem melius, mortalia corpora sumpsi,
Et lucem ætheriam nubes obduxit amictu.

Nunc autem, Deus ipse pium succedere votum
Quod dedit oranti, pulchroq. cupidine captos
Virtutis vos tangit amor, nec longius ora

Est mihi fas hominum tectæ sub imagine formæ
Induere, in tenues dilabar protinus auras.

Nec tamen abscedens, solum te Ergaste relinquo.
Haerebo assiduus, fidusq. per omnia custos.

Quæquæ oculi haud poterūt comitē spectare sequētē.

Nusquā abero, & cæli tandē te in limine sistam.

Vos, quibus e nostro nuper lux fulsit Olympo,

Muneris accepti memores, dum vita manebit,

Este viri, & celebrate Dei immortalis honorem.

ERG. Quo

ERG. Quo fugist' o comes, o meus arbiter
 Vitae, quò fugist' & me in imaginè
 Formae humanae, tempore decipis
 Tam longo? Heu miser, heu quibus artibus,
 Moribus heu quibus, infelix, tua
 Laesi lumina, & aures. Heu miser.
 Urbis sidereae o vetus incola,
 Cuius & inclyte, parce precor precor,
 Inspira bone tu mentem optimam,
 Et quicquid cupio, affer opem, ut queam.
 Sordet humus mihi: mens inhiat polum.
 Tu te aspectu e nostro subtrahis.
 Sed properanti porrige dexteram,
 Nec me, quamuis dignum, desere.
 Hoc tua te pietas & amor iubet.

ARIS. Ingrata terra, o gentis humanae status
 Amens, miserque, & immemor honoris tui:
 Est summa ab arce singulis custos datus,
 Ut quisque iniuit prima vitae limina,
 Caelestium illo ex ordine, & sacra manu,
 Quae laeta dum perfruitur adspectu Dei,
 Oculosq. pascit lumine, ac mentem replet.
 Ante ora semper cuius aetherij sumus:
 Ille arbiter testisque, non factis modo,
 Prope cogitatis interest. Ecquis timet
 Ne tam pudicis mentibus labis nigræ
 Et inquinatae fiat adspectu grauis,
 Nec potius atra sorde se contaminat?
 Atque his tibi blandiris, his caelum putas
 Superare pennis? Ardua ad caelum est via:

Caeli

Caeli aemulare studia, qui caelum petis .

ERG. Audis? Etruscae sonitus increpuit tubae .

Quis inflat aera? gestit hic animus mihi ,

Et gloriae praesumit egregium decus .

ARIS. Nisi fallor, ipsa huc Fama molitur gradus ,

ERG. Ipsa est. Viden quot lumina, quot aures habet?

F A M A .

ILLA SVM; quae per remotas Fama terras
explico .

Fessa numquam alas volucres, orsa praestantum
virum .

Nuntians : ut sint ubique, & audiant semper bene
Toto in orbe, mente recta, & laude laetati bona .

Huc vocor Virtutis imperio, & rogatu Gloriae ,

Quae sequetur cum Poësi & fratre germano suo

Ac sodali Honore, & una splendidos libros feret,

Quos statim virtutis ergo, & muneris donet loco .

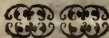
Hinc ego laudabo bonorum nomina adolefcetium,

E libello, nuper ipsa quem dedit Virtutis mihi .

O beatum qui laboris praemium excellens feret,

Cuius & laudes Poësis carmine extollet suo, &

Musice reddet canendo carminum auditos sonos .

GLORIA.

GLORIA. HONOR.
F A M A

ADES huc frater, qui nobilium
 Celebras semper facta virorum.
 Inclyta semper : numquamque decus,
 Nomina numquam tacita esse sinis.
 Ades huc nobis expers senij,
 Versuque potens, casta Poësis :
 Neu vos pigeat paruum ad tempus
 Esse his terris, monte relicto.
 Iubet hoc Virtus, praesensque rogat,
 Vtrique sacer, caris utrique,
 Iuuenum coetus, coetusque virum.
 Erit hic aliquid nostri officij
 Comites esse,
 Vestrumque simul munus obire.
 Stimulis iuuenum impellenda nouis
 Cōda per altum Virtutis iter,
 Cōda impulsu concita laudis.
 Ferte huc pueri munera, ferte
 Munera doctae grata iuuentae,
 Quam commendat Labor & Virtus.
 Ferte huc libros, ferte coronas,
 Pretia ingenij, praemia palmae,
 Bona Virtutis dona egregio
 Hoc confessu donanda virum.
 O te nimium super aequales
 Fortunatum, super aequales

Quem

Quem landatum Fama vocabit,
 Partum vt sumas vittrice manu
 Hoc tam insignis pignus honoris.
 Cui pulcher Honor laeta virenti
 Tempora cinget rite corona.

Cuius amabit dicere laudes
 Casta Poësis: cuius laudes
 Decus ingeminans nomenque, frequens
 Aula sonabit.

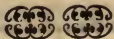
HON. Nisi iam molestum est, Fama, da signum tuba,
 Et clara iuuenum nomina e scripto cita.

FAM. Quod sit bonum felixq; pulchris litteris,
 Collegio Romano, & alijs omnibus:

P R A E M I A

M. TVLLII Ciceronis opera omnia.
Egregium munus, septena volumina Tulli.

Numquam alias quisquam talia dona tulit.

C. PLINII Naturalis historia.
*Discere multa cupis, multosque euoluere libros?
 Vnum hoc pro multis multa docebit opus.*

PLVTARCHI vitae Latine redditae.
*Pellege Romanas, Graecasque ex ordine vitas.
 Qui melius possit tradere, nullus erit.*

P. VIRGILIVS Maro, & Statius.
Carminis si te species Latini

*Tangit, hunc versa studiose, & istum:
 Hunc magis. Solus facit hic disertos
 Esse poëtas.*

SILIVS Italicus, & Senecae tragoediae.
*En tibi, victor, geminos poëtas:
 Silium effusum, Senecamque doctum.
 Hic tubam dextra gerit: ille vincit
 Crura cothurnis.*

C. VALERIVS Flaccus, & Lucanus.

Aticas vna Latiasque pugnās

Carminē expreſſas dabit hoc volumen.

Has lege, atque illas : meliora vtrinq̃ue

Sed tamen hauri.

HOMERI Ilias & Odiſſea.

Princeps ſonori carminis, & virum

Praeco inuidendus, dum fera proelia,

Et cantat errores Vlixī,

Mentem acuit ſimul, atque linguam.

EURIPIDIS tragoediae.

Prodeſſe vates ſi ſolet optimus,

Deleſtat idem : quem Sapientia,

Et mater effuſit Poëſis,

Fecerit Euripides vtrumque.

PINDARI carmina Graeca Latine con-
uerſa.

Laudes virorum factaque fortium

Late ſonanti ſi celebras lyra,

Quos nulla delebit vetuſtas

Pindaricos imitare cantus.

M. TVLLII orationes tribus volumini-
bus.

Lumina Romanae vt reſeras & fulmina linguae,

Aſſidua hunc verſa nocte dieque manu.

M. TVLLII libri omnes ad Rhetoricam
pertinentes.

Rhetoricae praecepta artis meditare? Magiſter

En tibi Romani Tullius eloquij.

P E T R I Joannis Perpiniani Notationes.

*Quae rhetor praecepta tibi, quae exempla daturus,
Expressa hic Petrus Perpinianus habet.*

P E T R I Angelij Bargaei poemata omnia.
*Quaeis armis volucres, quaeis capias feras,
Quaeis suscepta animis sint pia proelia;
Vix vno Angelius Virgilio minor,
Dicit carmine nobili.*

C L. C L A V D I A N I opera.
*Et cultum & lepidum carminis accipe
Auctorem: hic nitidis floribus, ut caput
Ornes conspicuo munere Principum,
Nectes ferta virentia.*

P R V D E N T I I Iuenci Afratoris & Se-
dulij carmina.
*Auditis varijs nominibus stupes?
Non hic monstra deum turpia, sed leges
Sanctas historias, sacraque carmina
Vno iuncta volumine.*

T E S T A M E N T V M Nouum Graece.
*Doctrina & Pietas sacro ligantur
Vinclo, nec poterunt suas obire
Partes, si dirimas. Dei hinc amorem
Fac discas simul Atticamque linguam.*

E V R I P I D I S tragoediae.
*En ridet rusilo liber colore,
Arrides oculis, manumque tendis,
Subridet alij, tibi que plaudunt.
Hos fructus peperere tot labores.*

• OF SOPHOCLES trágœdiæ
*Doctarum Sophocles comes sororum,
 Et princeps trágicæ locutionis,
 Quo nil est grâuius disertius ve,
 Scribas vt bene fabulam, docebit.*

P. CORNELIVS Tacitus.

*Ipse quidem Tacitus loquitur nullo orẽ tacendus:
 Sed tamen est visus sæpe tacenda loqui.*

M. ANTONII. Muretii orationes.

*Disce hinc quid Pietas, quid possit Cópia linguae,
 Post sua Muretus funera, nullus obit.*

APPIANI. Alexandrini historia.

*Historiæ pars magna vrbis, patrumque, ducumque,
 Et palmae, et glades, vnde petantur habere.*

M. MANILIVS & Boetius, de consol
 latione.

*En qui lucida sidera
 En qui mentem anidam quod regas, admonet.*

*Est mole exigua liber,
 Immensæ sed opus ponderis est locus.*

HIERONYMV. Si. Vidæ & Sanhazarin.

*Quid præsentia sæcula
 Frustra deprimimus turpiter invidi.*

*Ex hoc nobile par virum,
 Quos laudent etiam præstina sæcula.*

Sententiæ poetarum.

*Ell hortis Sapientiæ
 Flores auricomos, quos tulit optima*

*Vatum Romulidum manus,
 Hic textos modicus fasciculus dabit.*

PINDARVS cum reliquis Lyricis octo.

Hic mel Mopsopium fert apis Attica :

Hic large bibitur Pindaricum melos :

Hinc disces varij carminis artifex,

Cantus Pieria quos socias lyra.

AESOPi Phrygis fabulae.

Subinuolucro fabulae abdit Aesopus

Res serias, humanae & utiles vitae :

Vt litterarum exordia hinc forent priscis.

Crede, Hoc eris prudentior libro lecto.

HIEROCLIS commentarius in aurea

carmina Pythagorae.

Scriptor magnanimi propositi tenax

Versus Pythagorae detegit aureos :

Plusque omni facit auro.

Clarum, ac magnanimum virum.

PAVLI Manutij epistolae.

Paulus adest Tullii sapiens imitator: ut utrum,

Cum legis hunc, teneas, addubitare queas.

C. CAESARIS commentarij.

Caius Iulus hic est, nouit qui maxima quondam

Scribereque, & facere.

Tu quoque condisce hinc, possis ut maxima quondam

Scribereque, & facere.

C. SALLVSTIVS Crispus.

Thucydidi oppone, Herodoto feliciter aequa

Fabi aemulum Sallustium.

Hic neutro minor est. Iuuenis cape, tresque libelli

Iunctos in vno pellege.

M. TVLLII epistolae ad Atticum.

*Quae via, quae ratio, ad carum cum scribis amicum
Optima sit, scribens Tullius ipse dabit.*

A. GELLII noctium Atticarum libri.

Aulus ne Gellius, an Agellius, quaerunt,

Dicatur is, qui scripsit Atticas noctes.

Hic ille. Sane pulcher. Hunc libens sume.

Cum res datur fruenda, nil moror nomen.

IUSTINI historia.

Quas scripsere alij per multa volumina, terras,

Et exacerarunt regna, et arma gentium.

Justinus librum egregie contraxit in vnum,

Vt sculptor Orbem marmore effingit breui.

LACTANTIUS Firmianus.

Accipe Lactanti quod tractes saepe volumen:

Hic Latias voces, ac pia dicta leges.

M. TVLLII epistolae ad familiares.

Cui dono aureolum nouum libellum?

An vero tibi, qui tuos sodales

Vicisti ingenio, elegantijque?

P. OVIDII Fastorum, Tristium, & de
Ponto.

Et facile, & castum hoc carmen ne sperne poetae.

Nyllum aliud pueris aptius esse queat.

M. TVLLII epistolae ad familiares.

Hic auctor recte scribendi Tullius, hic est.

Nil magis egregium Romula lingua tulit.

Q. CURTIVS de rebus gestis Alexandri

Magni

Fortia Alexandri commendat proelia Magni

Magnus & idem Curtius auctor

Sic currit similis fontis, fluuioque liquenti

Saepe hac te te prolue lymphis

VALERIVS Maximus

Cur te praeteream Valeri? Tu maximus ille es

Qui externam & nostram scribendo commemo-

ras rem

Tu capes & his lectis, puer, oblectabere chartis.

LACTANTIUS

Accipe Lactantius

Hic Lactantius

M. T. V. L. I.

Qui dono antecolum

An vero tibi

Nicisti ingenio

P. OVIDII Fastorum

Ponto

Et facit & castum hoc carmen ne sperne poetam

Nullum aliud pueris aptum esse ducit

M. T. V. L. I.

Hic auctor recte

Nisi magis egregium si comula iungat iuris

Q. CURTIVS

4 2

EPI-

EPILOGVS

PVER. & FAMVLVS GLORIAE

VIRTUS, Poësis, Gloria,
 Voluptas, Honor,
 Iustitia, Aristus, Trophi-
 mus, Ergastus, duplex
 Panurgus, adde Muscam,
 & Famam leuem,
 Et quidquid aliud fabu-
 lae hae species tulit:
 Venere cuncta huc deni-
 que: ad summam, data
 Sunt dona paucis, pauca: cum multis ego
 Expers, & expes munerum, atque inglorius,
 Quod grauius est, relinquo: Haec culpa mea,
 Saltem addidissent, aleam certaminis
 Tentare noluisse: nec tantum histerem.
 Non victus est, qui aruit aduersario
 Nunc pronocandi ad iudices nullus locus:
 Nullum

Nullumve tempus. Ista si scissem prius,
 Extrema sane imposita non esset mihi
 Persona, tantum vt more sollemni, ac modo
 Hoc iam recepto, Vos valete & plaudite,
 Nec aliud vltra dicerem. Verba heu data,
 Mihiq; fucus factus. Oratos velim
 Vos Principes amplissimi, vt vestra bona
 Cum gratia, illis gratiam referam parem.
 Lufere me, ludantur. Ignoscent, puto,
 Aliqui: probabunt plurimi: saltem quibus
 Nullum est tributum praemium: & socios iuuat
 Poenarum habere: vt est vetus prouerbium.
 Stomachum mihi haec fecere. Sed puerum statim
 Credo vocabunt. Scilicet. Quid postea?
 Ringantur, ora contrahant. Ego me virum
 Ostendam: & animum explebo: & vlciscar probe.
 Exilius quid culice? formica minus?
 Formicae inest sua bilis, & culici sua.
 Qui gesserit se pro ouicula, hunc mandet lupus.
 Etiam hoc fatebor. Verba, sed comminua,
 Quibus agerentur gratiae, quae iam diu
 Magno labore edidici, abisse intelligo:
 Fugere cuncta: iustus excussit dolor.
 Ego quoque abibo. Neminem vestrum moror?
 FAMVL. Mane, mane. Hoc te Gloria ornat munere.
 Quamuisq; paruum, vt consulas aequi & boni
 Orat. PVER. Benigne. FAM. Hoc addit, adden-
 dum quoque
 Aliud merenti, immo alia, post paucos dies:
 Vt ista & animi, & ingeni clara indoles,
 Atan isq.

Atanisq. digna illustribus poscit tuis.
 PVER. Tu, si placet, age gratias verbis meis
 Quam maximas. Ego nitar (& spero Deo
 Iuuante) vt eius dono, & istis laudibus
 Inueniar esse dignus. FAM. Ita fiet. Vale.
 PVER. O quanta vis est munerum. Placant Deum
 Hominesque. Ad aegrimoniam certe meam
 Nullum admoneri lene tormentum magis,
 Magisve potuit esse fomentum efficax
 Nubes vt atras difflet acer spiritus,
 Sic munera iras pectore abstergunt graues.
 Iam nunc reuixi: redijt ad notam domum
 Fugitiua mens. Mandata nunc tandem exequar,
 Vosque alloquar, & exordio sumpto nouo.
 Nulla alia dandae causa fabellae fuit,
 Nisi vt darentur praemia: Et quamquam fuit
 Fortasse grauior illa, dum sententias
 Quasdam disertas alligat Iambo pede:
 Vt mentibus inhaerere possent altius,
 Tenerumque pectus erudiretur magis,
 Voluere factum. Consili non poenitet.
 Nota est imago, qua Cleantes dicitur
 Esse vsus olim: audire non fuerit leue.
 Vt noster, inquit, spiritus iactat sonum
 Tunc clariorem, longa quando illum tuba
 Angustiore duxerit tractum tubo,
 Patientiore vt exitu inueniat viam,
 Grauiusq. mentem suscitatur, & aures ferit:
 Haud aliter hominum sensa perspectissima
 Versus facit necessitas. Quae oratio

Soluta

Soluta promit, illico audita excidunt,
 Et audiuntur segnius. Numeri simul
 Pedesq. pulchram vinxerint sententiam,
 Penetrabit illa, torta ceu neruo sonet,
 Saeno & lacerto excussa. Sic inuit simul
 Miscere dulce & vtile. Hac iuuenes via,
 Quo vera Virtus, quo Voluptas subdola,
 Ducat, docere libuit: exemplo vt queant
 Ficto moneri, & quicquid efficiant, velint
 Spectare finem. Hoc est opus Prudentiae.
 Qui suscipit rem temere, post factum sapit.
 Vos factum, & ipsa causa quae facti fuit;
 Habetis omnes. Si quid auribus accidit,
 Animisq. gratum, gratulamur, gratias
 Agimus, habituri semper. Ingratum accidit,
 Nolemus esse factum. At est factum tamen:
 Vestrum omnium est ignoscere, & veniam dare,
 Duplicemque nostram promereri gratiam.
 Sed, hoc, an illud fuerit, illustrissimi
 Patres, virique Principes, Plausum date.

F. I. N. I. S.

R O M A E.

Apud Iacobum Ruffinellum.

M. D. X. C.